

EESTI

RAHVUSVAHELINE KONKURENTSIVÕIME

Eesti konkurentsivõime 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses ning olulised konkurentsindikaatorid võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega.

Eesti rahvusvaheline konkurentsivõime 2006

AASTARAAMAT

Eesti konkurentsivõime maailma 61 riigi ja majanduspiirkonna
võrdluses ning olulised majandusindikaatorid
võrreldes teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega

Tallinn, november 2006

Väljaande koostas: EKI juhtivteadur PhD Leev Kuum, andmetöötlus ja lisad Koit Nilson
Kujundus: Mati Reiman

Väljaande koostamist finantseeris Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

Informatsioon; EKI direktor

Marje Josing, tel 646 6439
19080 Tallinn, Rävåla 6
fax: 668 1240
e-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

SISUKORD

Sissejuhatus	5
Summary	7
1. Majanduse areng 2005. aastal	9
1.1. Maailmamajanduse iseloomustus	9
1.2. Eesti majanduse lühiülevaade	10
2. Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise tulemused	14
2.1. Riikide üldine järjestus	14
2.2. Riikide järjestus konkurentsivõime faktorite lõikes	17
3. Eesti majanduse konkurentsivõime iseloomustus Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses	21
3.1. Majanduse seisund	22
3.2. Valitsuse töö tõhusus	34
3.3. Äritegevuse efektiivsus	40
3.4. Infrastruktuur	47
4. Eesti ettevõtetejuhtide hinnang ettevõtluskeskkonnale	57
4.1. Hinnang valitsuse tööle	58
4.2. Hinnang äritegevuse efektiivsusele	60
4.3. Hinnang infrastruktuuri kohta	61
5. Eesti ja Soome ettevõtluskeskkondade võrdlus (ettevõtetejuhtide hinnangute alusel)	63
6. Majanduse arenguvõimalused 2006. aastal	67

Lisad:

1. Statistilisi andmeid IMD Aastaraamatust 2006
2. Eesti ettevõtetejuhtide arvamusuuringu tulemused

SISSEJUHATUS

Käesolev aastaraamat, arvult kuues, iseloomustab Eesti majanduse rahvusvahelist konkurentsivõimet, selle tugevaid ja nõrku külgi võrreldes teiste riikidega. See tugineb Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituudi (Institute for Management Development, IMD) 2006. a väljaandele "World Competitiveness Yearbook 2006".

Aastaraamat annab Eesti lugejatele ülevaate riikide rahvusvahelisest konkurentsivõimest 2005. a majandusnäitajate alusel, toob ära riikide edetabeli ning nende konkurentsivõime esikohal oleva riigi suhtes (II ptk). Üksikasjalikult iseloomustatakse Eesti majanduse konkurentsivõime komponente ja üksiknäitajaid ning nende muutumist teiste Euroopa Liidu liikmesriikide võrdluses (III ptk). Traditsiooniliselt antakse aastaraamatus ülevaade Eesti ettevõtetejuhtide hinnangust siinsele ettevõtluskliimale (IV ptk). Esmakordselt võrreldakse Eesti ja Soome ettevõtluskeskkondi ettevõtetejuhtide hinnangute alusel (V ptk). Lühidalt tutvustatakse majanduse arengut maailmas ja Eestis 2005. aastal (I ptk) ning majanduse arenguvõimalusi 2006. aastal (VI ptk).

Kõrge konkurentsivõime on tänapäeva avatud maailmas riigi üheks kõige olulisemaks tunnuseks ja tegevuse eesmärgiks. Enamus maailma riike teevad üha kasvavaid pingutusi soodsate tingimuste loomiseks ettevõtluse arenguks oma territooriumil. Nad mõistavad, et ettevõtted üksi (ilma riigi abita) ei suudaks globaalses konkurentsivõitluses läbi lüüa. Riigid on nõus rahvusvahelise majandusedu nimel alandama makse, moodustama mitmesuguseid subsideerimisfonde, võtma endale ettevõtete alustamise riske, arendama infrastruktuuri jne. Seega riikide konkurentsivõime näitab, kuidas riigid loovad ja säilitavad keskkonda, mis annab konkurentsijõudu nende ettevõtetele.

Konkurentsivõimeliste riikide eeliseks on, et nad suudavad rohkem kui teised müüa kaupu ja teenuseid rahvusvahelistel turgudel ning saada rohkem välismaiseid otseinvesteeringuid. Sellega tagavad nad kiirema rikkuse kasvu ja heaolu tõusu oma riigis.

Paljud riigid, sealhulgas Eesti, kasutavad oma rahvusvahelise konkurentsivõime positsiooni parandamiseks madalat maksukoormust või siis maksude alandamist. Nüüd on Euroopa Liidu uued liikmesriigid muutnud madalad maksud konkurentsivõitluse oluliseks instrumendiks. See, koos odava tööjõuga, on taganud nendesse riikidesse välismaiste otseinvesteeringute aktiivse sissevoolu.

Samas on palju näiteid, kus riigid on saavutanud kõrge konkurentsivõime ka kõrgete maksude ja suurte tööjõukulude juures (Taani, Rootsi, Soome). See näitab, et riikide käsutuses on **erinevaid** võimalusi edu saavutamiseks rahvusvahelises konkurentsivõitluses. Eelmises (2005. a) aastaraamatus tõime ära mitmeid riikidele konkurentsieeliseid toonud mudeleid: Kerge Äri Teha, Arenenud Logistika, Tugev Pangandus, Kompetentsi Mitmekesisus, Teaduspõhine Majandus.

Põhimõtteliselt on Eesti jaoks võimalikud kõik ülaltoodud variandid. Kindlasti oleks meil tulevikku arenenud logistikariigina (näiteks Hiina kaubad läbi Eesti Euroopasse), tugeva IT riigina, arenenud finantsteenuste riigina Euroopa ja Venemaa vahel jne. Olgu märgitud, et Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt 2005. aasta septembris läbi viidud majandusanalüütikute küsitlus andis suurima eelistuse "paindliku riigi" (kompetentsi mitmekesisuse) mudelile.

Toodut edasi arendades tuleks aga märkida, et mitte vähem tähtis kui ühe või teise mudeli eelistamine on **teadmine**, et tänapäeva avatud ja kiirelt muutuv maailmas konkurentsivõime edumudelid **muutuvad**. Kord toimiv eelis ei pruugi selleks olla mõne aasta pärast. Püsivalt saab edukas olla vaid riik, kes pidevalt jälgib muutusi maailmas, et uuenemisega (uue konkurentsitudeli valimisega) mitte hiljaks jääda. Eriti oluline on seda silmas pidada väikestel riikidel.

IMD pikaajalised uuringud on näidanud, et riigi rahvusvaheline konkurentsivõime tugineb:

- võimel **juhtida olemasolevat** füüsilist, inim- ja sotsiaalset kapitali nii, et oleks tagatud selle võimalikult efektiivne kasutamine;
- võimel **juhtida muutumist**, et kiiresti kohaneda ja reageerida arengutele, mis maailma konkurentsimaastikul aset leiavad.

Globaliseerumine tähendab seda, et riigid (firmad) saavad kasutada kogu maailma erinevaid eeliseid: saavad valida, kus riigis tootmist arendada, millise riigi tööjõudu kasutada jne. Nii nagu rikkad inimesed valivad oma elukohta maksukoormuse järgi, nii ka riigid saavad valida paika, kus teha pooltoode, kus panna see kokku, kus ja kuidas lahendada logistika probleeme. Globaliseerumine on hiiglaslik **reserv** riikidele (ettevõtetele), kes oskavad selle eeliseid kasutada!

Alati pole see aga kerge, sest piirkondade (riikide) suhtelised eelised muutuvad kiiresti. Seetõttu kaasnevad globaliseerumisega riikide juhtimise komplitseerumine ja suureneb nende haavatavus (tänapäeval on riigil varasemast kergem tõusta, kuid kergem ka ebaõnnestuda).

Kõigest sellest saab teha olulise järelduse – riigi konkurentsivõime tõstmise tähtis abinõu (vahend) tänapäeval on muutuste **juhtimine**. Riikides, kus juhtimine on heal tasemel, seal lähevad asjad ka hästi. Riigid, kes püüdleval kõrgemale, on **ambitsioonikamad**, jõuavad ka kõrgemale.

Käesolev aastaraamat, nagu eelpool öeldud, tugineb Lausanne'i Juhtimise Arendamise Instituudi uuringutele. Nende poolt kasutatav meetodika riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks on leidnud laialdast rahvusvahelist tunnustust ning IMD riikide konkurentsivõime edetabelit respektieritakse laialdaselt. Põhjuseks on riikide rahvusvahelise konkurentsivõime laiapõhjaline hindamine, mis näeb ette 312 näitaja arvesse võtmist iga riigi kohta. 2/3 sellest on statistiline (kvantitatiivne) ja 1/3 hinnanguline (kvalitatiivne) informatsioon. Sisestatav informatsioon hõlmab iga riigi kohta järgmisi valdkondi:

- sisemaine majandus
- majanduse rahvusvahelisus
- valitsuse tegevus (maksud, eelarve)
- finantsid (pangandus)
- infrastruktuur

Kogu sisestatav informatsioon töödeldakse (ühismõõtsustatakse) variatsioonanalüüsi meetodeid kasutades. Iga riigi kohta avaldatakse tema konkurentsivõime positsioon (reiting) järjekorranumbrina riikide edetabelis ning %-na esikohal asuva riigi konkurentsivõimest.

Käesoleva väljaande kasutajana on silmas peetud valitsusasutusi, ettevõtete juhte, ettevõtete liitusid ja kõiki teisi, kes on seatud hea seisma Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime eest. Väljaanne peaks kasulik olema ka Eesti investoritele ja eksportööridele ülevaate saamiseks Euroopa Liidu liikmesriikide majandusest. Aastaraamatu rahastajaks on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, kes selle kaudu soovib kaasa aidata Eesti ettevõtluskeskkonna ja välissidemete arendamisele.

Eesti on väike, kuid ambitsioonikas riik, kes teeb tugevaid pingutusi ajaloost põhjustatud arengupeatusest ülesaamiseks ja majanduslikult arenenud riikidele järelejäudmiseks. Sooviks, et käesolev aastaraamat toetaks neid pingutusi ja innustaks meid olema edaspidigi ambitsioonikad.

SUMMARY

This Yearbook (sixth by number) gives a survey of international competitiveness of Estonia. This survey is based on the “World Competitiveness Yearbook 2006” by the Lausanne Institute for Management Development (IMD). IMD has rated the competitiveness of Estonian economy 20th among 61 states and economic regions examined in the project this year. This is by six places higher than last year.

A specific feature of this Yearbook is comparison of Estonia’s competitiveness to that of other European Union member states. 21 of them are involved in the IMD project – missing are Lithuania, Latvia, Cyprus and Malta. Estonia occupies among EU member states the 8th position, and with this outstrips France, Spain, Portugal, Greece, Italy and all new EU member states. Estonia’s strength is its good economic performance in 2005 (GDP growth, development of export) and efficiency of government activity (budget and tax policies). In comparison of EU member states, Estonia is rated in terms of economic performance 4th and in terms of government efficiency 4th. Weak spheres of Estonia’s competitiveness are infrastructure and business efficiency (labour market, labour productivity, management practices). The Yearbook contains number of statistics that characterize economic performance and positions of EU member states in terms of different indicators. The Yearbook traditionally provides an overview of the opinions of Estonian enterprise managers about various components of entrepreneurship environment (tax policy, business legislation, availability of labour force in the market, availability of finances, health care). These estimates indicate that the entrepreneurship environment has not developed to an equal extent, however the general estimate (4.09 points from 6) is still satisfactory. More dissatisfaction is caused by tight restrictions on hiring foreign labour, availability of skilled labour on the labour market, government’s insufficient concern for health care, insufficient financing of infrastructure. Estonian and Finnish business environments have been compared for the first time by company executives’ assessments. Finland’s great advantage in infrastructure, education and health care can be seen.

The Yearbook is targeted at government institutions, enterprise managers, associations of enterprises and all others who are committed to take care of Estonia’s international competitiveness. The book should be useful also for Estonian investors and exporters to get an overview of the EU member states’ economy.

The Yearbook has been financed by the Enterprise Estonia, who with his wants to contribute to the development of Estonian entrepreneurship environment.

1. MAJANDUSE ARENG 2005. AASTAL

1.1. Maailmamajanduse iseloomustus

2005. aasta oli maailmamajandusele edukas, teisel poolaastal areng veelgi kiirenes. Esialgsetel andmetel ulatus majanduskasv 4,6%-ni (2004. a 5,1%). Otsustav tähtsus maailmamajanduse arengus kuulus endiselt USA-le ja Hiinale, kelle osakaal maailma SKP-s on ligi 40%. Ainuüksi USA 3,5 %-line majanduskasv moodustas summaliselt üle 2/3 India aasta SKP-st. IMD 61-st vaatlusalusest riigist omasid 22 riiki majanduskasvu üle 5%.

Edukas oli 2005. aasta maailma tööstusele, mille maht kasvas hinnanguliselt 6,7%. Tarbekaupade hinnad tõusid oodatust kiiremini ja inflatsiooni määr ulatus 3,3%-ni, suuresti põhjustatuna naftasaaduste kallinemisest.

Tänu välisnõudluse suurenemisele arenes maailmakaubandus 2005. aastal 7,1%-lise tempoga, seejuures aasta viimasel kvartalil kasvas kaubavahetuse maht isegi 8,3%. Maailmakaubanduse hinnad tõusid ligi 6%, eelkõige naftasaaduste arvel. Eratarbimise kasv oli mõõdukas.

2005. aasta oli edukas Jaapanile, kes saavutas viimase 5 aasta kiireima kasvu. Ekspertid näevad selles Jaapani väljumist pikaajalisest depressioonist. Hoogu selleks andsid kasvanud investeeringud ettevõtetesse. Hiinas jätkus kiire areng – SKP kasv 9,9% (2004. a 10,1%). Ennaktempo arenesid in-

vesteeringud ja arengumootoriteks oli eksport. Hiina jooksevkonto ülejääk 2005. aastal moodustas 6,5% SKP suhtes.

Kiirelt arenenud riikide hulgas on palju naftariike, nende hulgas ka Venemaa. Lõppenud aastal nafta maailmaturu hinnad oluliselt tõusid, mis tagas naftariikidele kiire ekspordi arengu ja suure jooksevkonto positiivse saldo.

Euroopa Liidu jaoks oli 2005. aasta probleemiderikas, samas näitas aasta teine pool, et väljavaated edaspidiseks on märgatavalt paranenud. See kehtib pea kõigi liikmesriikide kohta, eriti aga Soome, Rootsi, Iirimaa ja Taani kohta. Alla 1% kasvas SKP Saksamaal, Itaalias ja Portugalis. Tööpuudus püsis EL-s 9% ligidal, inflatsioon oli 2,2%, SKP reaalkasv moodustas 1,7%.

SRÜ riigid arenesid edukalt, majanduskasv ulatus 2005. aastal 6%-ni, seejuures Venemaal- 6,4 %-ni. Arengut seostatakse suuresti naftasaaduste kallinemisega.

Analüütikud näevad maailmamajanduse arengu allikatena (peale USA kasvava mõju) uute tehnoloogiate kasutuselevõttu, uute turgude tekkimist (Aasia, endine Nõukogude Liit) ja kasvavat rahvaarvu, eriti aga keskklassi arvukuse tõusu. Kõige kiiremini arenevaks sektoriks peetakse nn globaalset majandust – suuri ja keskmisi firmasid, kes orienteeruvad väljaveole.

1.2. Eesti majanduse lühiülevaade

2005. majandusaasta oli Eestile väga edukas. Valdav enamus ettevõteteid jäi aastaga rahule. Heaolu tõusu said tunda rohkem peresid kui kunagi varem. Majandusaasta oli veelgi edukam kui sellele eelnenud 2004. aasta.

Eesti majandus on püsinud tõusufaasis nüüd juba 11 aastat (keskmine arengukiirus (6,5%), ent kahel viimasel aastal on areng kiirenenud. Kiirendusmootoriks on olnud liitumine Euroopa Liiduga, mis avardas Eesti toodete ja teenuste realiseerimisvõimalusi. Eesti ettevõtete suur edu välisurgudel sai võimalikuks (ka) tänu aastaid kestnud aktiivsele investeerimisele. 2005. aasta oluliseks tunnusjooneks oli kinnisvara- ja ehitusbuum.

Väliskeskkond oli sarnane eelmisele (2004.) aastale, kuid mõnevõrra kehvem, eriti esimesel poolel. Maailmamajanduse reaalkasv esialgsel hinnangul oli 4,6% (2004. a 5%) ning meid rohkem mõjutav Euroopa Liit arenes ligi 2%-lise tempoga. EL-i aeglane areng ei takistanud aga Eesti majandusedu, sest Eesti osa ühisturu mahus on väike (SKP alusel 0,1%) ja Eesti peamised kaubanduspartnerid (Soome, Rootsi, Läti) arenesid keskmisest oluliselt kiiremini. Eesti kaupade osa liikmesriikide impordis suurenes, andes tunnistust eesti toodete konkurentsivõimest. Välisnõudlus oli aktiivne ka Eesti kinnisvaraturul. Väliskeskonna negatiivsetest mõjudest andis kõige enam ehk tunda naftasaaduste kallinemine, mis kiirendas inflatsiooni (hinnanguliselt 0,6 %-punkti võrra).

Majandustegevuse kõige üldistavam näitaja – **sisemajanduse koguprodukt** (loodud lisandväärtus) – kasvas 2005. aastal 10,5% (püsihindades) ning moodustas 173,1 mld kr (2004. aastal 146,7 mld kr, kasv nominaalhindades 18%). Kõige suurema panuse sisemajanduse koguprodukti (SKP) kasvusse andsid töötlev tööstus, kinnisvara, rentimine ja äritegevus, jae- ja hulgikaubandus ning

veondus ja side (täpsemalt vt tabel lk 13). SKP statistikast nähtub, et eratarbimine kasvas 2005. aastal 7,9% ja investeringud põhivarasse 12,7% (kõik püsihindades). Loodud lisandväärtusest investeeriti u 31%. Need on näitajad, mis on iseloomulikud vaid edukatele riikidele.

Kiire majanduskasv soodustas **tööhõive** kui olulise sotsiaal-majandusliku indikaatori paranemist. Tööpuudus, mis aastaid regulaarselt ületas 10%, langes 2005. a II kvartalis 8,1%-ni ja teisel poolaastal rekordilise 7,0%-ni. Seejuures registreeritud töötuid oli vaid 22,3 tuhat ehk 2,8% töøjõust (detsembris). Keskmine töötajate arv ületas kuueaastase vaheaja järel taas 610 tuhande piiri, olles IV kvartalis 14 tuh. in võrra kõrgem kui aasta varem. Tööhõive kasvas eriti ehituses, kinnisvara, üürimise ja äriteenindusega tegelevas sektoris ning hotellides ja restoranides. Samas märgatavalt teravnes töøjõu puudus, seda eriti oskustöölise osas ehituses ja tööstuses. Tööhõive paranemine (tööpuuduse vähenemine) tõstis oluliselt elanike kindlustunnet ja eluga rahulolu.

Elu kallines 2005. aastal 4,1%, mis on 0,5%-punkti võrra kiirem viimase viie aasta keskmisest (2004. a 3,0%). Osaliselt võib soovivat kiiremat hinnakasvu seletada majanduse kiire arenguga, kuid arvestatavat mõju avaldas ka naftasaaduste kallinemine. Toit kallines aasta keskmisena 3,7%, mitmetoidukaubad (sealhulgas kütus) 4,3% ja teenused 4,2%. Kuna valdavalt on tegemist nõudluspoolse hinnatõusuga, siis ei saa tähelepanuta jätta ka kiiret palgatõusu ja aktiivset laenamist, mis suurendasid raha hulka ringluses. Euroopa Liidu vanades riikides kasvas elukallidus (inflatsioon) u 2%. Suhteliselt kiire hinnatõus oli arvestavaks probleemiks paljudele peredele, kellede tulud ei tõusnud või tõusid vähesel määral. Riigi jaoks tervikuna on kõrge inflatsioon takistuseks eurole üleminekul.

Positiivselt tuleb hinnata (Eesti elutaset arvestades) keskmise **brutopalga** kasvu, mis ulatus enam kui 10%-ni. Keskmise palk moodustas 2005. aastal 8073 krooni (2004. aasta 7287 krooni). Tegevusaladest oli kõrgem keskmise kuupalk finantsvahenduses (15108 kr), kinnisvara, rentimise ja äritegevuse sektoris (9670 kr) ja avaliku halduse alal (9368 kr, kõik III kvartali andmetel). Oodatust mõnevõrra kiiremat palgakasvu võib seletada eduka majandustegevusega ja veelgi enam tööturul toimunud muutustega (tööjõu nõudluse kasv). Inflatsioon "sõi" palgakasvust ära 4,1%, kuid reaalpalka enam kui 6%-line tõus väärib samuti esiletõstmist. Palga tõus muudab tootmise kallimaks, kui sellega ei kaasne samaväärset tööviljakuse tõusu – 2005. aastal oli vastav proportsioon paigas: tööviljakuse tõus (SKP arvestuses) oli u 7%.

Eesti kiire majandusareng poleks olnud võimalik **ekspordi** hüppelise kasvuta, teisiti öeldes - ettevõtete eduta oma kaupade müümisel rahvusvahelistel turgudel. Ekspordi osatähtsus töötleva tööstuse tootangus tõusis aasta lõpul (november) 58,6%-ni. Eesti Statistikaameti andmetel moodustas kaupade eksport 2005. aastal rekordilise 97 mld kr, olles 31% suurem eelmisest aastast. Kahe viimase (EL-) aastaga on kaupade eksport enam kui poolteistkordistunud. Euroopa Liidu riikide osatähtsus ekspordis moodustas 2005. aastal ligi 80%. Viisavaba liikumine suurendas turistide ja ärireisijate arvu, samuti jätkus transiitveoste areng, mistõttu kasvas ka teenuste eksport : 2005. aastal moodustas see 39 mld krooni ehk ligi 40% kaupade ekspordist. Kaupade ja teenuste eksport kokku moodustas SKP suhtes u 85%, mis on EL kõrgemaid näitajaid.

Kaubavahetuse negatiivse küljena tuleb märkida asjaolu, et Eesti eksport baseerub suuresti sisseveetud toorainel ja pooltoodetel, mistõttu ekspordi lisandväärtus on soovitud väiksem. Kuna importida tuleb ka siseturu vajadusteks (tarbe- ja kapitalikaupu), siis on kaupade import krooniliselt suurem ekspordist. 2005. aastal oli **kaubava-**

hetuse defitsiit 31 mld kr ehk 19% SKP suhtes, mis on rahvusvahelise mõõdupuu järgi selgelt palju. Jooksevkonto (näitab kaupade ja teenuste eksporti-importi) puudujääk oli teenuste arvel mõnevõrra väiksem (10,5% SKP suhtes), kuid samuti murettekitav.

Laenuintressid võrreldes 2004. aastaga veelgi langesid, suurendades nõudlust laenuotsetel. Eesti kommertsbankade laenuportfell paisus aasta lõpuks 125 mld kroonini (aasta varem 92,5 mld kr, kasv 35%), millest elanike osa moodustas 48 mld krooni (võrdluseks olgu märgitud, et aasta palgafond moodustab u 58 mld krooni). Eesti Panga hinnangul hoogustus laenamine liialt ning tekitas ohtu majanduse stabiilsusele (jätkusuutlikkusele). Vaatamata hoogsale ehitustegevusele (mõnedel hinnangutel ehitusboomile), jäi ehitus (eriti elamuehitus) nõudlusest maha. Sellest ka märgatav nõudluspoolne surve kinnisvara hindadele, soodustades kinnisvaraturul spekulatiivse kasumi tekkimist (oriendruvalt tõusid kinnisvara hinnad 28%). Samas kiirendas "odav raha" majanduse arengut ja tõstis ettevõtete konkurentsivõimet. Aasta keskmine intressimäär oli 5%, mis on 0,7%-punkti madalam 2004. aasta tasemest.

Äriettevõtete tegevust peamistes tegevusharudes iseloomustavad järgmised andmed: tööstustoodang (mahuindeks) kasvas 9,1%, kaupade jaemüük (mahuindeks) kasvas 8% ning ehitustööde maht (omal jõul tehtud ehitustööd püsihindades) suurenes 21%.

2005. aastat jääb iseloomustama riigieelarve 2,4 mld kr ülejääk ning 4,9 mld kr maksebilansi positiivne saldo.

Ülevaate objektiivsuse huvides tuleb rõhutada, et ülaltoodu iseloomustab valdavalt Eesti majanduse arengukiirust, avamata selle arengutaset. Kahjuks on taseme osas pilt oluliselt kehvem, seda küll rikaste EL riikidega võrreldes. Kõige paremini näitab seda SKP (ostujõu pariteedi alusel) võrdlus ühe inimese kohta: Eesti vastav näitaja 2005. aastal oli 60% EL keskmisest. Hea on see,

et praeguste arengukiiruste erinevuste juures läheneme EL keskmisele 4...6%-punkti aastas. Seetõttu oleks väga oluline arengukiiruse säilitamine veel vähemalt keskpikal perioodil. Ülemaailmses võrdluses kuulub Eestile riigi jõukuse poolest 34. koht (Maailmapanga hinnangul).

Rahvusvaheliste reitinguagentuuride hinnangud Eestile (seisuga jaanuar 2006)

- Rahvusvaheline **konkurentsivõime reiting** (Institute for Management Development, Lausanne) – 26. koht 60 riigi arvestuses. Reiting iseloomustab Eesti ettevõtluskeskkonda, ekspordivõimet, avatust, infrastruktuuri arengut. Võrreldes aasta varasemaga on reiting 2 koha võrra paranenud
- **Globaalne konkurentsivõime** reiting (World Economic Forum, Genf) – 26. koht 117 riigi võrdluses. Reiting iseloomustab riigi võimet tagada jätkusuutlik majanduskasv keskpikal perioodil. Tugineb informatsioonil, mis iseloomustab riigi arengufaasi sõltuvalt sellest, kas areng toimub ressurside, tehnoloogia või innovatsiooni baasil. Sama koht oli Eestil ka 2004. a edetabelis.
- Rahvusvaheline **inimarengu indeks** (ÜRO) – 38. koht 177 riigi edetabelis. Indeks arvestab elanike haridustaset, eluiga, majanduse arengutaset jne. Võrreldes 2004. aastaga langus 2 kohta.
- Rahvusvaheline **majandusvabaduse indeks** (The Heritage Foundation) – 6. koht 156 riigi võrdluses. Aastaga koht 2 võrra langenud. Hindamise aluseks on kaubanduspoliitika, riiklik sekkumine, rahanduspoliitika, musta turu osakaal majanduses jne.
- Rahvusvaheline **korruptsiooni indeks** (Transparency International) – 27. koht 159 riigi edetabelis. Esikohal olevas riigis on korruptsioon väiksem. Aasta varem oli Eesti positsioon 4 koha võrra halvem.
- Rahvusvaheline **pikaajaliste väliskohustuste täitmise** võimet iseloomustav reiting (Standard& Poors) – A reiting. Aluseks on riigis läbiviidud struktuurireformid, otseinvesteeringute maht, fiskaal- ja rahapoliitika. Reiting A tähendab, et riik on täiesti usaldusväärne.
- Rahvusvaheline **tehnoloogia indeks** (World Economic Forum) – 18. koht 117 riigi võrdluses. Aluseks on kaasaegse tehnoloogia kasutamine riigi majanduse edendamisel.
- Rahvusvaheline **ärisõbraliku riigi** reiting – 16. koht. Iseloomustab riigi ettevõtluskeskkonda äritegevuse lihtsuse seisukohalt.

Sisemajanduse koguprodukt tegevusalade lõikes (miljonit krooni)						
Tegevusala	Jooksehindades			2000. a püsivhindades		
	2004	2005	Osatähtsus 2005. a, %	2004	2005	Muutus, %
Põllumajandus, jahindus, metsamajandus	4714,8	5387,4	3,1	3787,3	3879,6	2,4
Kalapüük	265,9	289,7	0,2	198,9	199,9	0,5
Mäetööstus	1374,8	1528,8	0,9	1206,4	1282,5	6,3
Töötlev tööstus	22317,6	25511,5	14,7	22244,9	25045,6	12,6
Elektrienergia-, gaasi- ja veevarustus	4601,4	5237,1	3,0	3014,5	3225	7,0
Ehitus	8445,8	11107,9	6,4	6001,3	7189,9	19,8
Hulgi- ja jaekaubandus	18924,2	23166,3	13,4	16535,6	19176,7	16,0
Hotellid ja restoranid	1974,5	2484,3	1,4	1764,9	2180,8	23,6
Veondus, laondus ja side	16073,1	18338,8	10,6	17021,2	18327,1	7,7
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	24731,4	28555,1	16,5	19500,0	21215,1	8,8
Finantsvahendus	5118,3	5767,3	3,3	6630,6	8298,7	25,2
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	7448,4	8139,9	4,7	6073,5	6213,9	2,3
Haridus	6162,0	6786,8	3,9	4489,3	4529,7	0,9
Tervishoid ja sotsiaal- hoolekanne	4118,8	4901,6	2,8	2570,0	2736,3	6,5
Muu ühiskonna-, sotsiaal- ja isikuteenindus	4330,6	4950,7	2,9	3162,1	3341,3	5,7
SKP TURUHINDADES	146693,8	173062,3	100,0	128507,7	141968,7	10,5

2. RIIKIDE RAHVUSVAHELISE KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED

2.1. Riikide üldine järjestus

IMD World Competitiveness Yearbook 2006 toob ära 52 riigi ja 9 majanduspiirkonna konkurentsivõime hindamise tulemused. Tuginetakse seejuures valdavalt 2005. aasta statistilistele andmetele. Toodud on

iga riigi (majanduspiirkonna) koht edetabelis ja tema konkurentsivõime taseme näitaja (%) võrreldes esikohal oleva riigiga. Võrdluseks on lisatud eelmise aasta tulemused.

Riikide rahvusvahelise konkurentsivõime 2006. aasta üldedetabel

Riik/ majanduspiirkond (mp)	2006		2005	
	koht	tulemus (USA=100)	koht	tulemus (USA=100)
USA	1	100,000	1	100,0
Hongkong mp	2	96,866	2	93,1
Singapur	3	90,993	3	89,7
Island	4	90,206	4	85,3
Taani	5	86,031	7	82,5
Austraalia	6	82,501	9	82,0
Kanada	7	81,689	5	82,6
Šveits	8	81,541	8	82,5
Luksemburg	9	81,513	10	80,3
Soome	10	80,894	6	82,6
Iirimaa	11	80,647	12	77,8
Norra	12	79,722	15	76,2
Austria	13	79,301	17	74,3
Rootsi	14	76,992	14	76,3
Holland	15	75,928	13	77,4
Baieri mp	16	75,543	18	74,1
Jaapan	17	74,231	21	68,7
Taiwan	18	72,993	11	78,9
Hiina	19	71,554	31	63,2
Eesti	20	71,424	26	66,7
Suurbritannia	21	71,393	22	68,5
Uus-Meremaa	22	71,191	16	75,5
Malaisia	23	70,080	28	65,8
Tšili	24	69,997	19	72,2
Israael	25	68,929	25	67,3

Riik/ majanduspiirkond (mp)	2006		2005	
	koht	tulemus (USA=100)	koht	tulemus (USA=100)
Saksamaa	26	68,640	23	67,8
Belgia	27	68,092	24	67,5
Ile-de-France mp	28	66,498	33	61,7
India	29	64,416	39	59,1
Šotimaa mp	30	63,465	35	61,3
Tšehhi	31	63,003	36	60,1
Tai	32	62,598	27	66,0
Zhejiang mp	33	61,286	20	69,7
Kataloonia mp	34	61,262	32	62,2
Prantsusmaa	35	60,813	30	64,2
Hispaania	36	58,384	38	59,4
Maharashtra mp	37	57,861	42	53,5
Korea	38	57,680	29	64,2
Slovakkia	39	57,436	40	58,6
Kolumbia	40	57,351	47	51,4
Ungari	41	57,316	37	59,9
Kreeka	42	54,149	50	50,3
Portugal	43	52,808	45	52,4
Lõuna-Aafrika Vabariik	44	52,007	46	52,0
Sloveenia	45	51,641	52	49,3
Jordaania	46	51,292	44	52,7
Bulgaaria	47	50,873		
Sao Paulo mp	48	49,408	43	53,3
Filipiinid	49	49,041	49	51,1
Lombardia mp	50	47,315	41	54,2
Türgi	51	47,069	48	51,3
Brasiilia	52	46,416	51	49,9
Mehhiko	53	44,871	56	41,5
Venemaa	54	44,738	54	43,6
Argentiina	55	43,663	58	37,8
Itaalia	56	43,531	53	45,6
Rumeenia	57	42,130	55	41,8
Poola	58	39,955	57	39,0
Horvaatia	59	38,957		
Indoneesia	60	36,051	59	33,8
Venezuela	61	32,662	60	30,3

Toodust nähtub, et Eesti on IMD 2006. aasta edetabelis 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses 20. kohal. Võrreldes 2005. a edetabeliga on Eesti tõusnud 6 kohta. Eesti on mööda läinud Tšiilist, Zhejiangi mp, Suurbritanniast, Uus-Meremaast, Saksamaast,

Belgiast ja Iisraelist. Eestit on omakorda edestanud Hiina.

Eesti suurt tõusu 2006. a edetabelis on taaganud mitmed edusammud majanduse arengus, eelkõige aga SKP kiire kasv, väliskaubanduse hüppeline laienemine, rahvusvahe-

liste investeeringute suurenemine jne. Neid arenguid on suuresti soodustanud Eesti liitumine EL-iga 2004. a mais.

Võib-olla veelgi kaalukam, kui 6-kohaline tõus edetabelis on Eesti konkurentsivõime tõus esikohal oleva USA suhtes. Nüüd on see 71,4% eelmise aasta 66,7%-ga võrreldes.

2006. a üldedetabeli analüüs näitab veel järgmist:

- USA majandus on endiselt maailma konkurentsivõimelisim, nagu ka kõigil eelmistel aastatel vaatlusperioodi jooksul. USA on mitmekülgsest konkurentsivõimeline, kuid eriti esileküündivad on majanduse seisund ja teistest riikidest ettejäädud infrastruktuuri arengutase. Palju “punkte” saab USA majandus juba oma suuruse arvel. Olgu näiteks märgitud, et USA 2005. a 3,5%-line majanduskasv moodustab u 2/3 India sama aasta SKP-st.

- Kui esikoht on püsivalt olnud USA käes, siis riikide konkurentsivõime TOP 10-s on toimunud ainuüksi viimase 5 aasta jooksul mitmeid muutusi:

2001. a	2006. a
USA	USA
Singapur	Hongkong
Soome	Singapur
Luksemburg	Island
Holland	Taani
Hongkong	Austraalia
Iirimaa	Kanada
Rootsi	Šveits
Kanada	Luksemburg
Šveits	Soome

Toodust nähtub, et 2001. aasta TOP 10-st on nüüdseks (2006. a) välja langenud Holland, Iirimaa ja Rootsi. Neid asendavad seal Island, Taani ja Austraalia. Märgatavalt on langenud Soome (7 kohta) ja Luksemburg (5 kohta).

Euroopa Liidu vanade liikmesriikide arv on TOP 10-s 2001. aastaga võrreldes langenud 6-lt 3-le. Alles on jäänud Luksemburg ja Soome, kusjuures mõlema positsioon TOP 10-s on mitme koha võrra nõrgenenud. Juurde on tulnud Taani. See kinnitab hinnangut, et Euroopa majandus on oma positsiooni maailmas kaotamas.

- Terve edetabeli suurimad tõusjad (võrreldes eelmise, 2005. aastaga) on Hiina majanduspiirkond Zhejiang (+13 kohta), Hiina (+12), India (+10), Kolumbia (+7), Sloveenia (+7). Suurimad langejad on: Korea (-9), Lombardia mp (-9), Uus-Meremaa (-6), Prantsusmaa (-5), Tai (-5), Tšiili (-5).

- Euroopa Liiduga 2004. a ühinenud riikidest (10) on IMD aastaraamatus esindatud 6 riiki. Nende arvestuses on 2006. a edetabelis kõrgeim koht Eestil (20), järgnevad Tšehhi (31), Slovakkia (39), Ungari (41), Sloveenia (45) ja Poola (58). Kuna vanad EL liikmed kõik osalevad IMD projektis, siis kokku on EL liikmeid IMD edetabelis 21. Puuduvad Läti, Leedu, Küpros ja Malta.

Lisaks üldedetabelile koostas IMD tänava riikide konkurentsivõime kohta 7 alamedetabelit: 2 elanike arvu, 2 majandusliku arengu (SKP) ja 3 territoriaalse tunnuse alusel. **Suure elanike arvuga** (üle 20 mln elaniku) riikide grupis juhivad konkurentsivõime edetabelit USA, Austraalia ja Kanada, **väikeste riikide** grupis Hongkong, Singapur ja Island. Eesti asub väikeste riikide grupis 14. kohal (31 riigi arvestuses).

Majanduslikult enam arenenud (SKP 1 inimese kohta üle 10 tuhande USD) riikide edetabelit juhivad USA ning järgnevad Hongkong ja Singapur. Vähem arenenud riikide edetabelit juhivad Hiina, Eesti ja Malaisia.

Territoriaalse tunnuse järgi moodustatud Euroopa – Lähis-Ida – Aafrika riikide grupis on 37 riiki. Grupi liidriteks on Island, Taani ja Šveits. Eesti asub 12. kohal. Aasia – Vaikse Ookeani grupi kõige konkurentsivõimelisemaks riigiks on Hongkong (järgnevad Singapur ja Austraalias) ja Ameerika grupis USA, Kanada ja Tšiili.

2.2. Riikide järjestus konkurentsivõime faktorite lõikes

IMD metoodika kohaselt kasutatakse riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamiseks 312 kriteeriumit (näitajat), millised koondatakse (ühendatakse) esimesel etapil 20-ks allfaktoriks ja teisel etapil viimased omakorda 4-ks faktoriks. Vastavalt sellele avaldatakse ka riikide edetabelid nelja faktori osas eraldi. Viimasteks on:

- Majanduse seisundi edetabel (arvestab 77 kriteeriumit)
- Valitsuse (töö) tõhususe edetabel (arvestab 72 kriteeriumit)
- Äritegevuse efektiivsuse edetabel (arvestab 68 kriteeriumit)
- Infrastruktuuri edetabel (arvestab 95 kriteeriumit)

Majanduse seisundi faktor näitab, kuidas aruandeaastal arenes riigi majandus. Iseloomustab siseriikliku majanduse olukorda, rahvusvahelise kaubanduse arengutaset, välismaiste otseinvesteeringute mahtu, tööhõive olukorda riigis ning hindade taset.

Valitsuse (töö) tõhususe faktor näitab, mil määral valitsuse tegevus on kooskõlas riigi konkurentsivõime edendamise huvidega.

Arvestatakse riigieelarve tasakaalustatust, maksude taset ja nende laekumist, riigi institutsioonide arengutaset ja teisi ettevõtluse arengut soodustavaid tingimusi.

Äritegevuse efektiivsuse faktor näitab, kuidas innovaatseliselt, kasulikult ja usaldusväärset (vastutustundlikult) ettevõtet tegutsevad. Arvestatakse tootlikkuse taset riigis, tööturu olukorda, ettevõtete juhtimise praktikad, majanduse valmisolekut vastu seista globaalsetele mõjutustele jne.

Infrastruktuuri faktor näitab, mil määral riigi baas-, tehnoloogiline ja teaduslik infrastruktuur ning inimressursid vastavad äri-sektori vajadustele. Selle faktori puhul lähevad arvesse infrastruktuuri seisundit, samuti tervishoidu ja keskkonda iseloomustavad statistilised näitajad. Rohkem kui teiste faktorite puhul arvestatakse siin ka ettevõtete juhtide küsitluste tulemusi.

Alljärgnevas tabelis on ära toodud riikide positsioonid edetabelites, mis on moodustatud konkurentsivõime faktorite alusel (riigid on reastatud tabelis nende konkurentsivõime üldreitingu alusel).

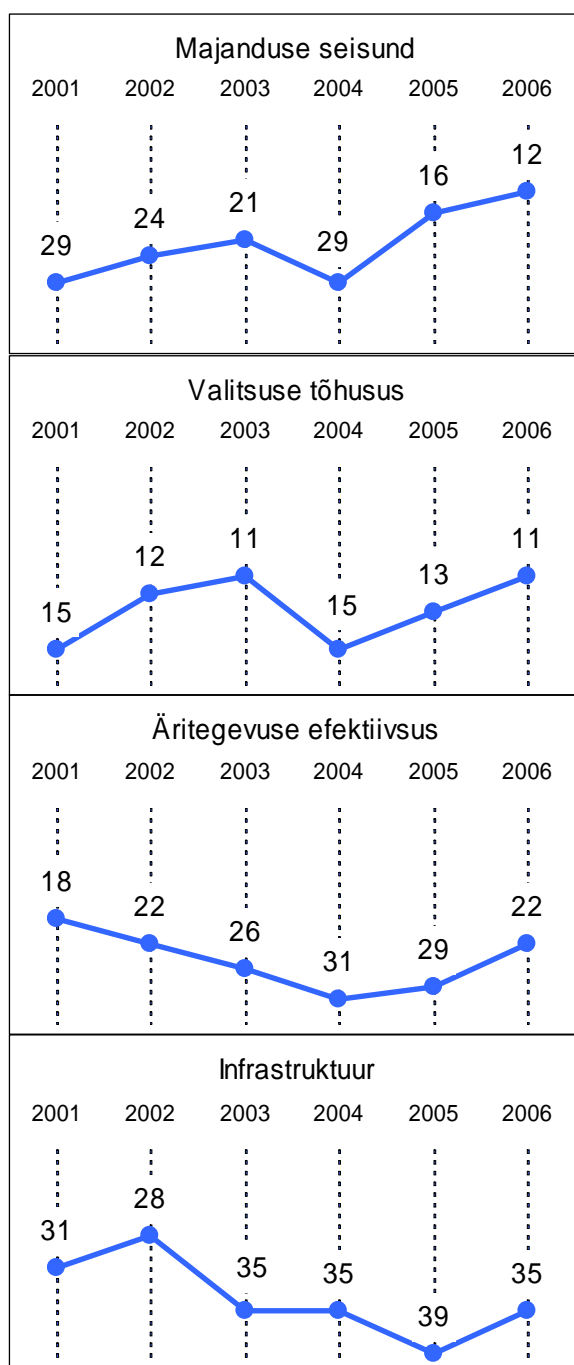
Riikide positsioonid edetabelites, mis on koostatud konkurentsifaktorite lõikes 2006. aastal

Riik, majanduspiirkond (mp)	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
USA	1	14	4	1
Hongkong mp	5	1	1	16
Singapur	4	2	7	5
Island	6	4	2	11
Taani	31	3	3	3
Austraalia	14	6	8	19
Kanada	13	9	9	12
Šveits	26	8	11	4
Luksemburg	2	16	17	22
Soome	38	5	10	7
Iirimaa	9	7	6	27
Norra	20	10	16	8

Riik, majanduspiirkond (mp)	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Austria	29	15	5	13
Rootsi	28	22	12	6
Holland	18	18	15	18
Baieri mp	36	19	13	9
Jaapan	15	31	23	2
Taiwan	27	24	14	20
Hiina	3	17	30	37
Eesti	12	11	22	35
Suurbritannia	8	26	24	23
Uus-Meremaa	30	12	21	25
Malaisia	11	20	20	31
Tšilli	16	13	18	43
Israael	33	32	25	17
Saksamaa	22	33	31	10
Belgia	23	38	29	15
Ile-de-France mp	40	27	36	14
India	7	35	19	54
Šotimaa mp	51	30	26	26
Tšehhi	25	34	34	29
Tai	21	21	28	48
Zhejiang mp	10	29	35	49
Kataloonia mp	37	25	39	28
Prantsusmaa	17	48	48	21
Hispaania	34	40	43	30
Maharashtra mp	19	36	27	57
Korea	41	47	45	24
Slovakkia	54	23	37	42
Kolumbia	39	37	33	41
Ungari	42	41	40	32
Kreeka	49	46	47	33
Portugal	48	42	50	34
Lõuna-Aafrika Vabariik	46	28	38	60
Sloveenia	35	49	52	36
Jordaania	60	39	46	40
Bulgaaria	45	43	49	45
Sao Paulo mp	57	54	32	47
Filipiinid	52	45	44	56
Lombardia mp	44	56	51	38
Türgi	58	53	41	52
Brasiilia	43	59	42	53
Mehhiko	24	50	54	59

Riik, majanduspiirkond (mp)	Majanduse seisund	Valitsuse tõhusus	Äritegevuse efektiivsus	Infrastruktuur
Venemaa	59	44	53	51
Argentiina	32	57	56	46
Itaalia	50	60	55	39
Rumeenia	47	52	58	55
Poola	53	58	60	44
Horvaatia	55	55	61	50
Indoneesia	60	51	57	61
Venezuela	56	61	59	58

Toodust nähtub, et Eesti positsioon konkurentsivõime faktorite lõikes on küllaltki erinev, ulatudes 11. kohast kuni 35. kohani. Seejuures Eesti tugevateks külgedeks on (traditsiooniliselt) valitsuse töö tõhusus (11. koht) ja majanduse seisund (12. koht) ning nõrgaks küljeks infrastruktuuri seisund (35. koht). Võrreldes eelmise aastaga (2005. a) on Eesti positsioon paranenud kõigi faktorite osas: majanduse seisund – 4 kohta, valitsuse töö tõhusus – 2 kohta, äritegevuse efektiivsus – 7 kohta ja infrastruktuur – 4 kohta.

Tabelis toodud andmetest saab teha mitmeid olulisi järeldusi riikide konkurentsivõime tugevate ja nõrkade külgede kohta. Alljärgnevalt toome välja mõned olulisemad tähelepanekud:

- Majanduse seisundi poolest (lähtudes IMD kriteeriumitest) on 6 edukamat riiki USA, Luksemburg, Hiina, Singapur, Hongkong ja Island. Kõik on eelmisest aastast tuntud nimed, vaid Island on tõusnud Iirimaa asemele. Kui USA ja Hiina saavad palju “punkte” suuruse (mahu) eest, siis seda hinnatavam on väikeriikide Islandi, Singapuri ja Hongkongi kõrge positsioon.
- Huvitav on märkida, et mitmed kõrge rahvusvahelise konkurentsivõimega riigid on oma majanduse seisundi poolest üsna kehvad järjel. Näiteks konkurentsivõimelt 5. riigi Taani majandust on hinnatud 31. kohaga, 8. riik Šveits on majanduse poolest 26. kohal ning 10. riik Soome on majanduse poolest 38. kohal. On ka vastupidiseid “anomaaliaid”, kus hea majanduse seisuga ei kaasne kõrge konkurentsivõime. Näiteks

võib tuua India, kelle majandus on hinnatud 7.-ks, kuid asub konkurentsivõime poolest 29. kohal. Majandusprobleeme on palju ka Suurbritannial: konkurentsivõimelt 8. kohal olev riik on 21. kohal majanduse seisundi poolest.

- Valitsuse töö on hinnatud tõhusamaks Hongkongis, Singapuris, Taanis, Islandil, Soomes ja Austraalias. Kõik nimetatud riigid on valitsuse tegevuse tõhususega ka varasematel aastatel silma paistnud. IMD lähtub seejuures tõekspidamistest, mille kohaselt “vähem” riiki on parem kui “palju” riiki, madalad maksumäärad on paremad kui kõrged, arenenud ja efektiivselt toimivad institutsioonid on paremad kui bürokratlik riigiaparatuur jne.
- Üldiselt on valitsuse töö tõhusus tugevamas korrelatsioonis konkurentsivõimega kui majandusolukord. Suurimaks erandiks on USA, kelle valitsuse tõhusust on hinnatud vaid 14. kohaga. Samas on Eestil valitsuse töö tõhusam, kui üldine konkurentsivõime (vastavalt 11. ja 20. koht).
- Äritegevuse efektiivsuse poolest reastuvad 6 esimest riiki järgmiselt: Hongkong, Island, Taani, USA, Austria ja Iirimaa. USA, keda aastaid hinnati kõige efektiivsemaks äritegevusriigiks, langes eelmisel aastal kolmandaks ja sel aastal neljandaks. Neli Euroopa riiki 6 esimese hulgas on tunnistas Euroopa ettevõtetejuhtide kõrgest kvalifikatsioonist, positiivsetest väärtushinnangutest ja äritegevuse kõrgest produktiivsusest.
- Infrastruktuuri arengutasemelt on teistest riikidest kindlalt ees USA (kogu vaatlusperioodi jooksul), kellele järgnevad Jaapan, Taani, Šveits, Singapur ja Rootsi. Võrreldes eelmise aastaga on vaid üks muudatus: Soome on 6 parema hulgas asendunud Rootsiga. Infrastruktuuri rajamine on väga aeganõudev ja kulukas, mistõttu n-ö juhus-

likke riike paremate hulgas ei ole. USA tugevus peitub arenenud baas-, tehnoloogilises ja teaduslikus infrastruktuuris.

- Konkurentsivõime 4 erinevat komponenti on kõige ühtlasemalt arenenud Kandas ja Singapuris, kus maksimaalsed erinevused 4 faktori kohtade vahel on vastavalt 4 ja 5 kohta (Eestil, näiteks, on erinevus 24 kohta).

Eesti kohta võib lisada järgmist:

- Eestist üldarvestuses konkurentsivõimelisematest riikidest on **majanduse seisnudi** poolest meist tagapool hulk riike, nende hulgas Austraalia, Kanada, Šveits, Soome, Norra, Austria, Rootsi, Holland, Jaapan.
- Samas võrdluses on **valitsuse töö** tõhususe poolest meist tagapool USA, Luksemburg, Austria, Rootsi, Holland, Jaapan, Hiina jne.
- **Äritegevuse efektiivsuse** poolest on Eestist tagapool meist üldarvestuses konkurentsivõimelisematest riikidest vaid Jaapan ja Hiina
- **Infrastruktuuri** arengutaseme poolest on meist konkurentsivõime üldarvestuses eespool vaid Hiina. Samas omavad väga mitmed meist vähem konkurentsivõimelised riigid arenenumat infrastruktuuri. Näiteks Saksamaa, Belgia, Iisrael, Uus-Meremaa, Suurbritannia jne.

3. EESTI MAJANDUSE KONKURENTSIVÕIME ISELOOMUSTUS EUROOPA LIIDU LIIKMESRIIKIDE VÕRDLUSES

Eelmises aastaraamatus tegime algust Euroopa Liidu liikmesriikide rahvusvahelise konkurentsivõime tutvustamisega. Tegime seda eesmärgiga paremini avada Eesti majanduse, ettevõtluskeskkonna ja infrastruktuuri nõrku ja tugevaid külgi võrreldes teiste liikmesriikidega. Käesolevas aastaraamatus on lisaks EL liikmesriikide positsioonide võrdlemisele tähelepanu pööratud ka muutustele, mis aastaga on toimunud. Sai-

me seda teha (nagu eelmiselgi korral) 21 Euroopa Liidu liikmesriigi osas, kuna 4 EL liikmesriiki ei osale Lausanne'i IMD projektis (Läti, Leedu, Küpros ja Malta).

Alljärgnevalt toome ära kahekümne ühe Euroopa Liidu liikmesriigi reitingud (kohad) ja konkurentsivõime indeksid (esikohal oleva riigi suhtes) IMD aastaraamatus (2005 ja 2006).

EL 21 liikmesriikide kohad ja konkurentsivõime indeksid IMD edetabelis

Koht EL arvestuses 2006	Riik	2006		2005	
		Koht IMD edetabelis	Konkurentsivõime USA suhtes (USA=100)	Koht IMD edetabelis	Konkurentsivõime USA suhtes (USA=100)
1	Taani	5	86,0	7	82,5
2	Luksemburg	9	81,5	10	80,3
3	Soome	10	80,9	6	82,6
4	Iirimaa	11	80,6	12	77,8
5	Austria	13	79,3	17	74,3
6	Rootsi	14	77,0	14	76,3
7	Holland	15	75,9	13	77,4
8	Eesti	20	71,4	26	66,7
9	Suurbritannia	21	71,4	22	68,5
10	Saksamaa	26	68,6	23	67,8
11	Belgia	27	68,1	24	67,5
12	Tsehhi	31	63,0	36	60,1
13	Prantsusmaa	35	60,8	30	64,2
14	Hispaania	36	58,4	38	59,4
15	Slovakkia	39	57,4	40	58,6
16	Ungari	41	57,3	37	60,0
17	Kreeka	42	54,1	50	50,3
18	Portugal	43	52,8	45	52,4
19	Sloveenia	45	51,6	52	49,3
20	Itaalia	56	43,5	53	45,8
21	Poola	58	40,0	57	39,0

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- EL liikmesriikide (21) keskmine koht IMD 2006. a edetabelis on 28,4 ning on aastaga tõusnud 0,7 koha võrra. Parim koht (5) on Taanil ja halvim koht Poolal (58).
- Kõige konkurentsivõimelisema EL liikmesriigi – Taani tase moodustab 86,0% USA konkurentsivõimest. Aasta varem esikohal olnud Soome moodustas USA-st siis 82,6%.
- EL 21-st riigist on oma konkurentsivõime reitingut 2006. aastal parandanud 11 riiki, langenud on edetabelis 9 riiki ja üks riik (Rootsi) on mõlemal aastal olnud 14. kohal.

- Eesti positsioon EL sisemises arvestuses on tõusnud aastaga 3 kohta (riikidest kõige suurem tõus) ja Eesti asub nüüd hinnataval 8. kohal. Vahetult Eesti ees on Rootsi ja Holland ning järel Suurbritannia ja Saksamaa.

- Kaudne arvestus näitab, et kui Küpros, Malta, Leedu ja Läti osaleksid IMD projektis, siis ei asuks nad Eestist kõrgemal (arvestus tugineb teise konkurentsivõime reitingukeskuse – World Economic Forum edetabelile, kus nimetatud riigid Eestiga koos osalevad).

3.1. Majanduse seisund

Majanduse seisund on riigi konkurentsivõime üks olulisemaid näitajaid. Riigid, kellede makromajandusnäitajad on head, on üldreeglina ka teistest konkurentsivõimelisemad. Häid majandusnäitajaid omavad aga riigid, kelle ettevõtted on tugevad, innovaativsed ja efektiivsed. Tänapäeva avatud maailmas on riigil oluline omada võimalikult rohkem ettevõtteid, kes suudavad oma tooteid ja teenuseid ekspordida. Eriti oluline on see väiksematele ja keskmise suurusega riikidele, kel on suur vajadus impordi järele. Uuringud on näidanud, et tihe konkurentsiseturul toob kaasa välisturgudele orienteeritud ettevõtete osakaalu tõusu ning suurendab riigi osalust rahvusvahelises kaubanduses.

Riigi majanduse seisund sõltub tunduval määral välismaistest otseinvesteeringutest. Kuid ka välisinvesteeringud tulevad meelsamini riikidesse, kus on loodud soodne keskkond ettevõtluse arenguks. Riigi majanduse seisundit mõjutab tööhõive, olles ise sõltuv majanduse seisundist. Sama kehtib ka hindade kohta. Kõiki nimetatud komponente võtab arvesse konkurensifaktor “majanduse seisund” ning IMD aastaraamatu abil on meil võimalik nende komponentide seisundit EL liikmesriikides ka iseloomustada. Teeme seda kõigepealt koha kaudu IMD edetabelis.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelis majanduse seisundi komponentide lõikes

Riik	Siseriiklik majandus	Rahvusvaheline kaubandus	Välis-investeeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
1. Luksemburg	3	2	17	2	29	2
2. Suurbritannia	15	28	3	15	49	8
3. Iirimaa	9	16	6	5	50	9
4. Eesti	6	5	7	34	37	12
5. Prantsusmaa	25	30	4	52	28	17

Riik	Siseriiklik majandus	Rahvusvaheline kaubandus	Välis-investeeringud	Tööhõive	Hinnad	Kokku majanduse seisund
6. Holland	37	12	24	22	30	18
7. Saksamaa	21	7	38	44	20	22
8. Belgia	65	9	11	47	31	23
9. Tsehhi	22	14	22	43	27	25
10. Rootsi	24	21	50	28	22	28
11. Austria	34	20	26	25	44	29
12. Taani	12	26	56	17	54	31
13. Hispaania	29	42	16	41	39	34
14. Sloveenia	39	23	59	37	11	35
15. Soome	28	49	51	31	24	38
16. Ungari	47	38	14	48	47	42
17. Portugal	61	51	52	30	15	48
18. Kreeka	38	37	40	55	40	49
19. Itaalia	49	35	30	51	45	50
20. Poola	56	33	15	58	32	53
21. Slovakkia	32	36	25	60	38	54
EL liikmesriikide keskmine koht	31	25	27	35	34	30

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- majanduse seisundi poolest (2005. a andmetel) kuulub Eestile EL 21 riigi arvestuses kõrge 4. koht. Eestist on eespool vaid Luksemburg, Suurbritannia ja Iirimaa. Eesti majandusseisundi tugevuseks on siseriiklik majandus (2. koht), rahvusvaheline kaubandus (2.) ja välisinvesteeringud (4.). Nõrgemad lülid on tööhõive (10.) ja hinnad (12.).
- võrreldes eelmise aastaga on Eesti majanduse seisundi poolest EL-s tõusnud 2 koha võrra, möödudes Prantsusmaast ja Hollandist.
- EL 21 riikidele kuulub IMD edetabelis majanduse seisundi poolest keskmiselt 30. koht (eelmisel aastal 29.). EL nõrkuseks on suhteliselt kõrged hinnad ja madal tööhõive. Tugevuseks on arenenud väliskaubandus.
- EL 21 riikide majanduse seisund on väga erinev, kõige edukam – Luksemburg asub IMD arvestuses 2. kohal ja kõige nõrgem – Slovakkia 54. kohal.

- üksikute komponentide lõikes on siseriiklik majandus, rahvusvaheline kaubandus ja tööhõive kõige paremas seisus Luksemburgis, välisinvesteeringud – Suurbritannias ja hinnad – Sloveenias.

- EL peab kõvasti pingutama, et maailma võrdluses oma majanduse seisundit parandada. Vanadest EL liikmesriikidest jätab majanduse seisund eriti soovida Itaalias, Kreekas ja Portugalis.

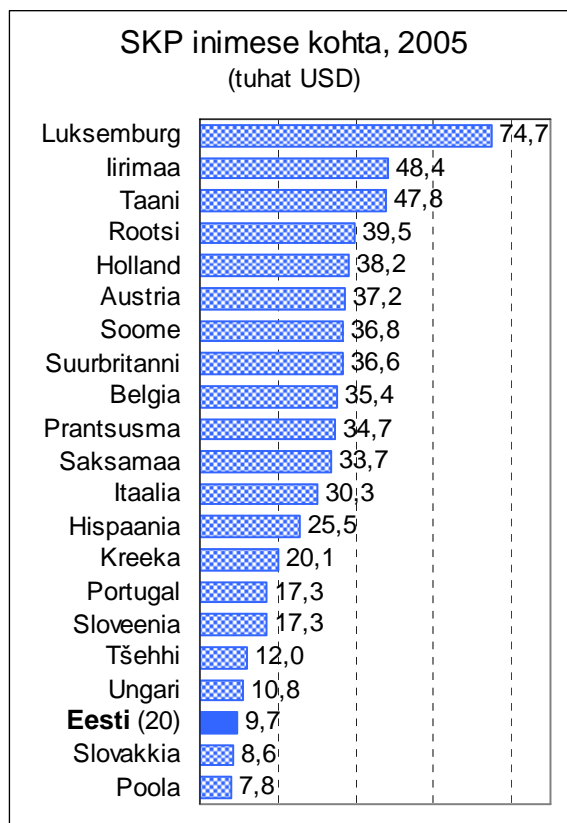
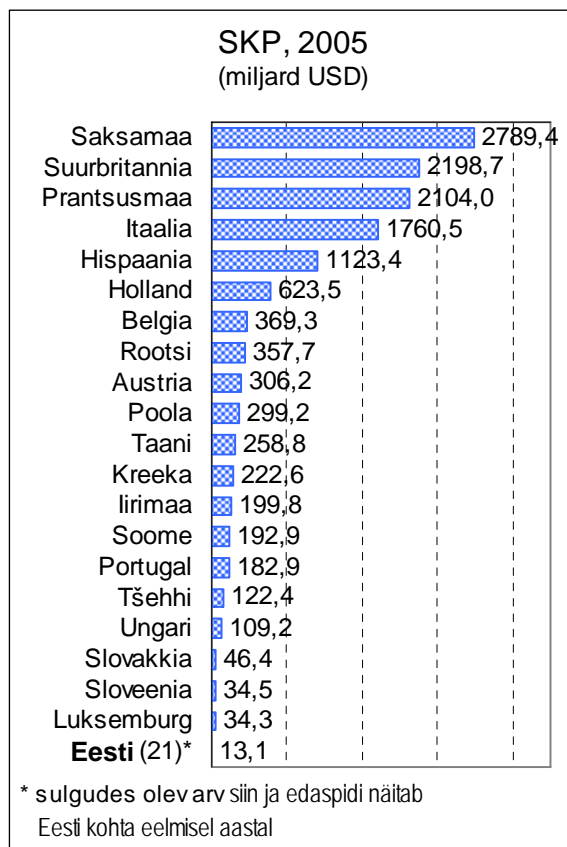
Alljärgnevalt iseloomustame EL liikmesriikide **majanduse seisundit** lähemalt (eelpool nimetatud komponentide kaupa), kasutades selleks IMD Aastaraamatus 2006 toodud statistilisi andmeid.

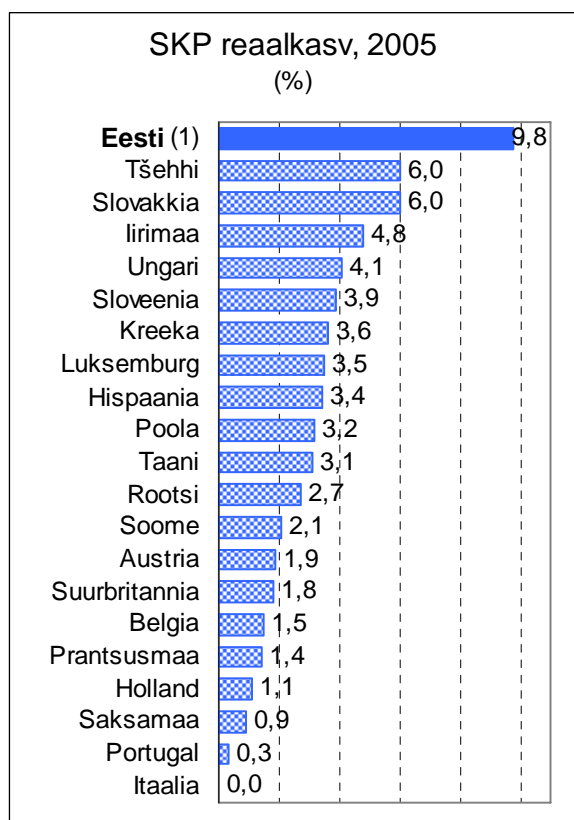
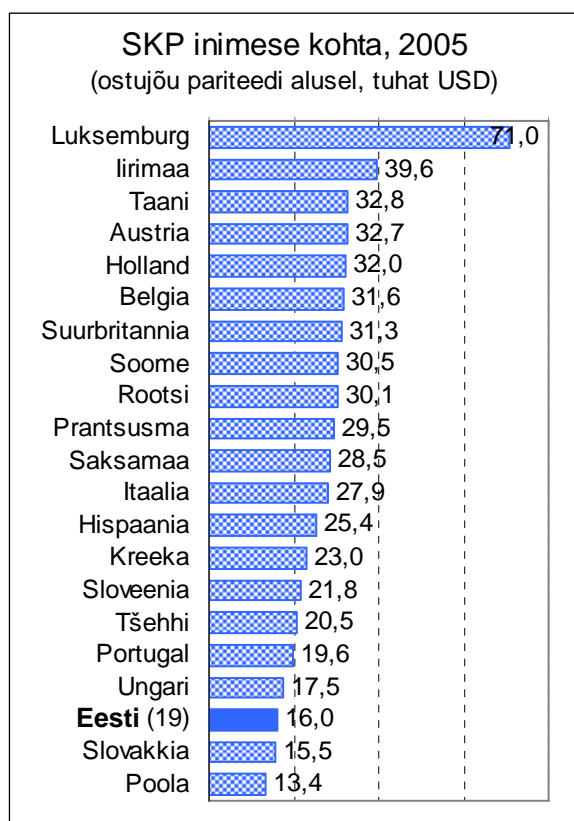
Alustame **siseriikliku majandusega**, mille seisundi hindamiseks kasutab IMD 28 statistilist näitajat. Käesoleva töö mahtu silmas pidades esitame valikuliselt osa nendest.

Sisemajanduse koguprodukt (SKP) on riigi majandustegevuse kõige olulisemaks mahuliseks näitajaks, iseloomustades aasta jooksul loodud (toodetud) lisandväärtust turuhindades. Jooniselt nähtub, et EL 21 liikmesriigid on SKP mahult väga erinevad, kusjuures suurim – Saksamaa majandus on väikseimast – Eesti majandusest enam kui 200 korda suurem. Ainuüksi Saksamaa 2005. a majanduskasv moodustas summa, mis võrdub 7-kordse Eesti SKP-ga (2005. a). EL 25 arvestuses on Eestist väiksem majandus (SKP alusel) vaid Maltal, kes aga ei osale IMD projektis (teised mitte-osalejad Küpros, Läti ja Leedu on Eestist suuremad). Võrreldes 2004. aastaga, on riikide järjestuses muutusi vähe: Poola möödus Taanist, Iirimaa möödus Soomest ja Sloveenia möödus Luksemburgist. TOP 10 riiki on samad, mis eelmisel aastal, peale ühe muudatuse: 10 suurima majandusega riigi hulka tõusis Poola, tõrjudes sealt välja Taani.

Pilt oluliselt muutub, kui võrrelda EL liikmesriike sisemajanduse koguprodukti alusel, mis on **arvestatud 1 inimese kohta**. Selle olulise elutaseme näitaja alusel tõusevad EL riikide etteotsa väikesed ja keskmise suurusega Luksemburg, Iirimaa, Taani, Rootsi, Holland, Austria ja Soome. Edetabeli teise poole moodustavad valdavalt EL uusliikmed. Võrreldes eelmise aastaga on edetabelis toimunud järgmised muudatused: Holland möödus Austriast, Soome Suurbritanniast, Portugal Sloveeniast ja Eesti Slovakkias. Eesti asub nüüd EL 21 riigi arvestuses 19. kohal ning meie lähimad konkurendid SKP mahult 1 inimese kohta on Ungari ja Tšehhi.

Analüüs näitab, et sisemajanduse koguprodukti (arvestatult 1 elaniku kohta) suured erinevused riigiti tulenevad olulisel määral tootmise struktuurist, mis omakorda sõltub riigi majanduse arengufaasist ehk majanduskasvu teguritest. Maailma Majandusfoorum (WEF) hinnangul kuuluvad 11 EL liikmesriiki arengufaasi, kus progress baseerub innovaatilisel suutlikkusel ning tehnoloogia ekspordil. Nendeks riikideks on

Rootsi, Soome, Saksamaa, Taani, Holland, Austria, Belgia, Prantsusmaa, Suurbritannia, Iirimaa ja Itaalia. Nende riikide SKP inimese kohta on kõrge, kuna nende tootang on teadusmahukas. Eesti eduteguriks on valdavalt loodusressursid ja investeeritud (väliskapitali sisevool ja tehnoloogia import).

Riikide omavaheliseks võrdlemiseks sobib veelgi paremini sisemajanduse koguprodukt 1 inimese kohta, mis on **korrigeeritud riikidevahelise hinna ja valuutakursside erinevusega**. Juuresoleval joonisel on EL 21 riiki reastatud just selle näitaja alusel. Sellelt nähtub, et nüüd on EL liikmesriikide elutaseme ja majandusarengu erinevused oluliselt väiksemad. Kui jätta kõrvale mõnevõrra erandlik Luksemburg siis Poola jääb Iirimaast maha “vaid” 3 korda. Eesti koht uues (ostujõu pariteeti arvestavas) edetabelis on küll sama, mis ostujõu pariteeti arvestamata (19.), kuid mahajäämus kordades on oluliselt väiksem. Näiteks Eesti võrdlus Soomega on hinnaerinevusi arvestamata 1:3,8; hinnaerinevusi arvestades 1:1,9. EL uutest liikmesriikidest on SKP PPP 1 inimese kohta arvestuses kõige kõrgemal positsioonil Sloveenia, kes vaid vähesel määral jääb maha Hispaaniast ja Kreekast.

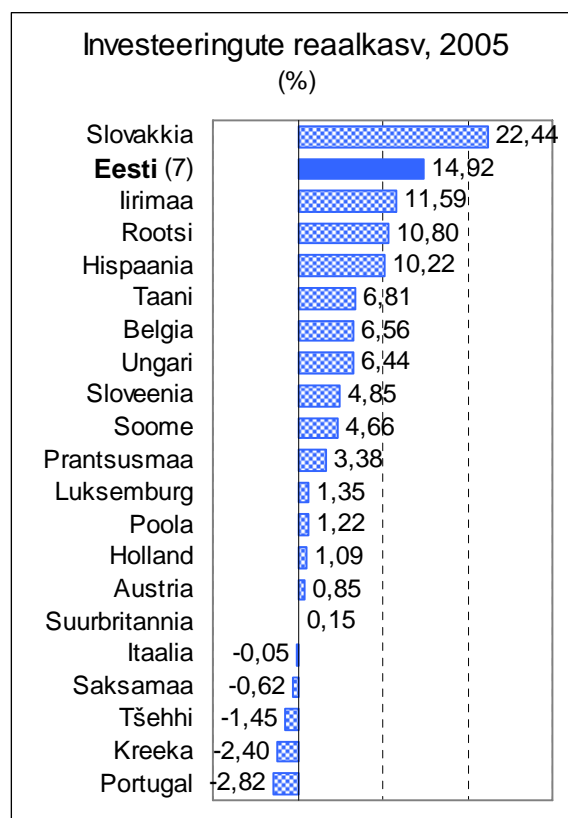
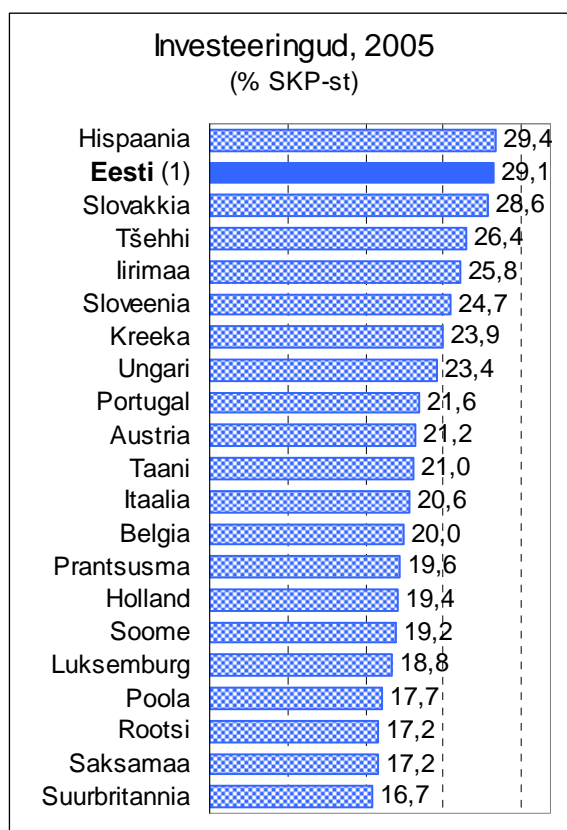
Eesti majanduse tugevaks küljeks 2005. aastal, võrreldes teiste EL liikmesriikidega, oli arengukiirus – **SKP reaalkasv (%)**. Oleme arengukiiruselt vaadeldavas riikidegrupis ülekaalukalt esikohal (9,8%). Järgnevad Tšehhi ja Slovakkia ning ka teised EL uusliikmed on esimese poole hulgas. Majanduslikult enam arenenud riikidest suutis kõrget arengutempot saavutada vaid Iirimaa (4,8%). Kõik EL suuremad liikmesriigid jäid majanduse reaalkasvu poolest edetabeli viimasesse kolmandikku. Toodust saab teha järelduse, et EL-s toimub riikide arengutasemete ühtlustumine, mis on ka EL-i üheks eesmärgiks. Samas on Saksamaa ja Prantsusmaa arengukiiruse langusel oluline negatiivne mõju EL positsioonile maailmas (väiksemate liikmesriikide kiire areng seda ei korva). Saksamaa majandus elab üle raskeid aegu, kuna kõrgete tootmiskulude tõttu viiakse sealt ettevõtteid üle

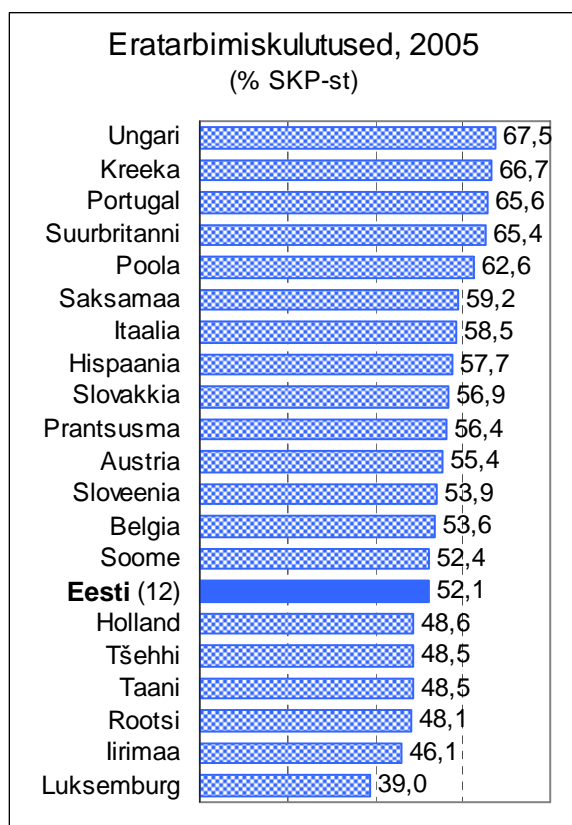
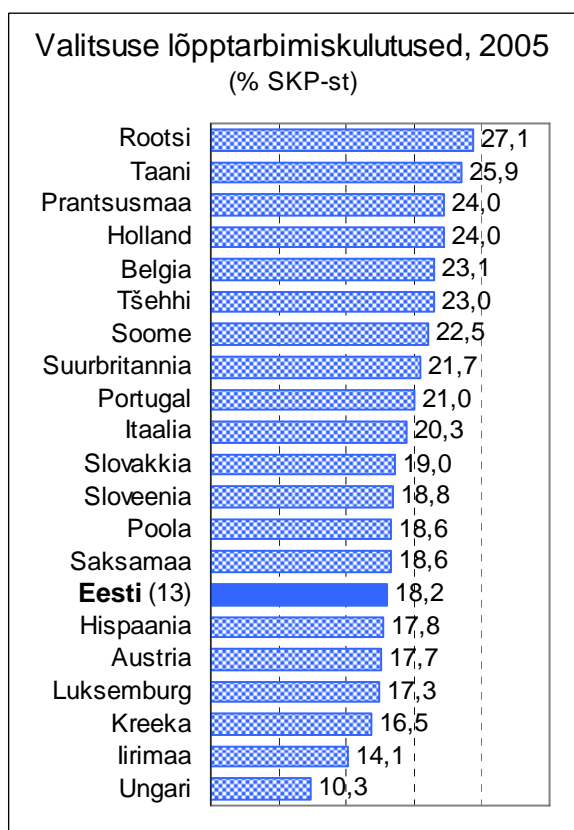
odavamatesse riikidesse. Tootmise ümberstruktureerimine teadusmahuka toodangu osakaalu suurendamise suunas kulgeb aga soovitus aeglasemalt (osaliselt ebapiisavate investeeringute tõttu).

Riikide majandusi konkurentsivõime aspektist hinnates pöörab IMD õigustatult tähelepanu ka SKP **tarbimisele**. IMD pikaajalised uuringud on näidanud, et majanduslikult eduka riigi tunnusteks on suhteliselt suured (u 25% SKP-st) investeeringud (kapitalikulutused), mõõdukad valitsemiskulud (u 20%) ja optimaalsed eratarbimiskulutused (55%).

Jooniselt nähtub, et **investeeringute** osakaalu poolest SKP-s on EL liikmesriigid väga erinevad. Kõige aktiivsemad investeerijad 2005. aastal olid Hispaania, Eesti ja Slovakkia, kus kapitalikulutuste osakaal SKP-st ületas 28% taseme. Neljas riigis moodustas investeeringute osakaal alla 18%: Poola, Rootsi, Saksamaa ja Suurbritannia. Olgu märgitud, et analoogiline olukord oli ka 2004. aastal. Eesotsas olid siis Eesti, Tšehhi, Hispaania (kõik üle 26% SKP-st) ja pingerea lõpetasid Saksamaa, Rootsi ja Suurbritannia. Jättes mõningad erandid kõrvale, võime toodust järeldada, et suhteliselt rohkem investeerivad majanduslikult vähem arenenud riigid, kus majanduskasv on kiire. Nendesse riikidesse tuleb ka palju välismaiseid otseinvesteeringuid, sealhulgas ka enam arenenud EL riikidest. See on ka tõestuseks, et tihedad majanduslikud sidemed, kaupade, teenuste ja tööjõu vaba liikumine soodustavad ühisturu riikide arengutasemete lähenemist. Tuleb veel lisada, et mitmed majanduslikult arenenud EL liikmesriigid teevad palju investeeringuid väljaspoole oma riiki (otseinvesteeringute väljavool), riikidesse kus ettevõtluskeskkond on soodsam.

Veelgi enam kui investeeringute osakaalu poolest SKP-s erinevad vaadeldavad riigid **investeeringute reaalkasvu** poolest 2005. a. Joonisel toodud andmetest nähtub, et üle 10%-line investeeringute reaalkasv leidis 2005. a aset 5-s riigis, nende hulgas ka Eestis. Eesti on selle näitaja poolest tõusnud eelmise aasta 7. kohalt teiseks. Iirimaa on juba aastaid kuulunud riikide hulka, kus te-

hakse palju investeeringuid, nende hulgas välismaiseid. Rootsi 4. koht on mõnevõrra üllatuslik ja seletub sellega, et kasv on saavutatud n-ö madalalt tasemelt – 2004. aastal investeeringud vähenesid 1,7% võrreldes 2003. aastaga. Investeeringute vähenemine (püsihindades) 2005. aastal toimus Itaalias, Saksamaal, Tšehhis, Kreekas ja Portugalis. Seejuures Saksamaal ja Portugalis juba teist aastat järjest.

Valitsuse lõpptarbimiskulutused on mitmetes EL liikmesriikides suhteliselt kõrged. Eriti paistavad kuluka valitsusega silma Rootsi, Taani, Prantsusmaa, Holland ja Belgia. Nendes riikides ületavad valitsuse lõpptarbimiskulutused 23% SKP-st. IMD riikide konkurentsivõime hindamise metoodika kohaselt käsitatakse kulukat valitsust riigi konkurentsivõimet alandava tegurina. Sellest lähtudes tuleb Eesti positsiooni hinnata positiivselt: meist odavamad valitsused on vaid 6-l riigil. Võrreldes eelmise aastaga on enamus vaadeldavaid riike valitsuse lõpptarbimiskulutusi SKP suhtes alandanud. Eesti osas on langus 0,8%-punkti. Siiski tuleb märkida, et üheselt valitsuse kulutuste taset hinnata ei saa. Uuringud on näidanud, et paljuski sõltub tulemus sellest, kuidas riik eelarvevahendeid kasutab. Väga madalad valitsemiskulud seavad ohtu ettevõtluskeskkonna kvaliteedi (tööjõu haridustaseme, riigi haldussuutlikkuse, infrastruktuuri arengutaseme).

Eratarbimiskulutuste osakaal SKP-s on mitmetes EL liikmesriikides (Ungari, Kreeka, Portugal, Suurbritannia, Poola) suhteliselt kõrge, ületades 60% taset. Suurbritannia ja Poola puhul võib selle põhjusena märkida väheseid investeeringuid, mis pikema perioodil seab ohtu majanduskasvu jätkusuutlikkuse. Ungari ja Kreeka osas võib tuua põhjusena aga valitsuskulude madalamat taset (millega kaasnevad ka omad ohud). Eesti tase (52,1%) on ligilähedane EL keskmisele ja optimaalsele. Eestiga enam-vähem võrdsel tasemel on eratarbimiskulud (SKP-st) Soomes, Belgias, Sloveenias. Võrreldes eelmise aastaga pole olulisi muudatusi riikide järjestuses toimunud. Suurimad eratarbimiskulud (%-na SKP-st) on endiselt Ungaril ja Kreekal. Kui

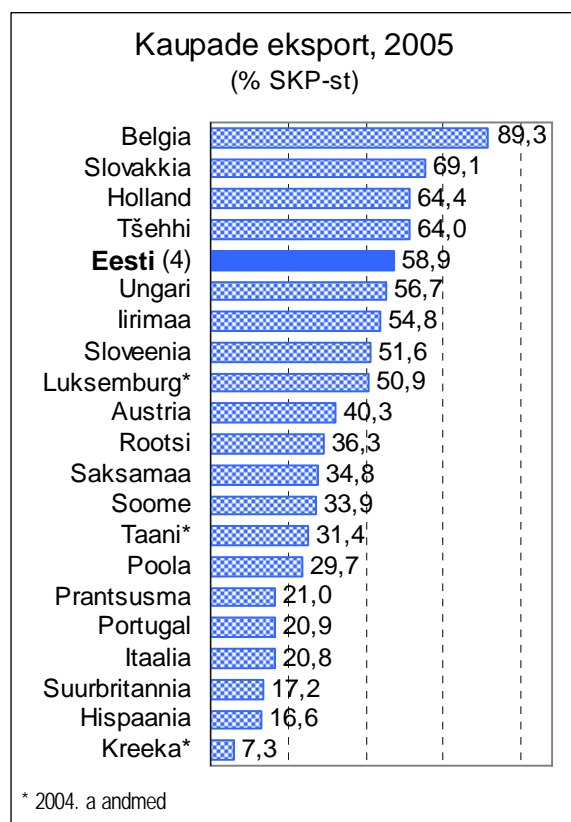
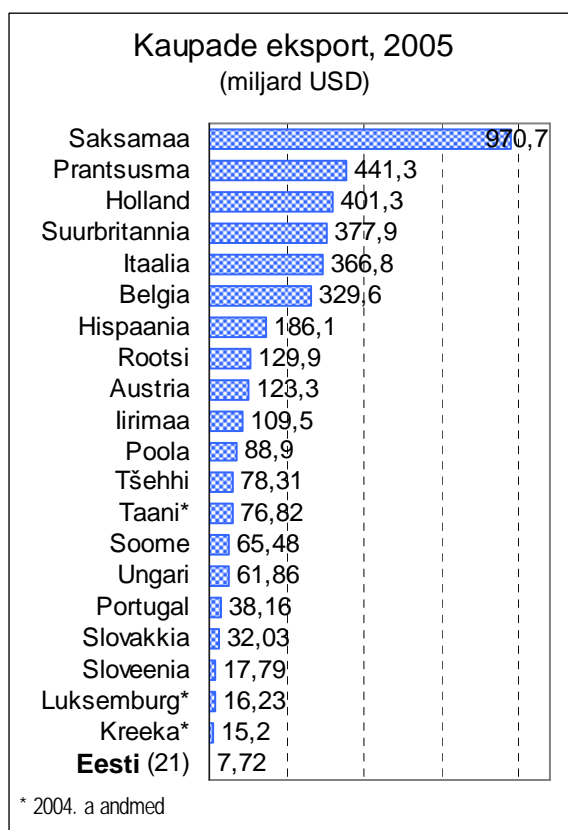

vaadata eratarbimiskulutusi rahalises väljenduses (arvestatuna inimese kohta), siis Eestis moodustasid need 2005. aastal 5066 USD (2004. aastal 4475 USD). Vastavat edetabelit juhib EL riikide hulgas Luksemburg (29113 USD), järgnevad Suurbritannia (23956 USD), Taani (23141 USD) ja Iirimaa (22287 USD).

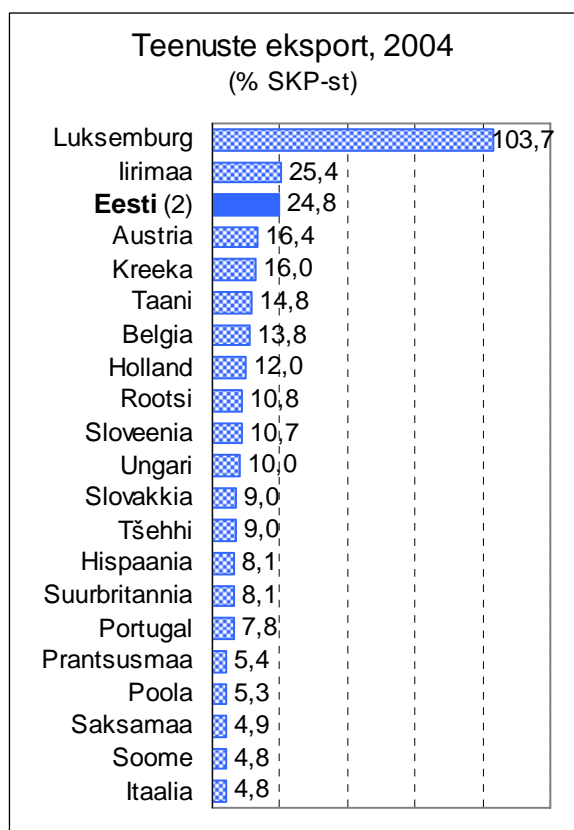
Rahvusvaheline kaubandus on riigi rahvusvahelise konkurentsivõime oluline indikaator, iseloomustades riigi võimet müüa oma tooteid ja teenuseid rahvusvahelistel turgudel. IMD meetodika, arvestades riikide erinevat suurust, kasutab nende rahvusvahelise kaubanduse arengutaseme iseloomustamiseks lisaks mahtudele veel ka arengukiiruse ja efektiivsuse näitajaid. See asjaolu tuleb Eestile kasuks. Väliskaubanduse mahuliste näitajatega Eesti teiste EL liikmesriikidega konkureerida ei suuda.

Kaupade **eksporti mahtu** iseloomustavalt jooniselt nähtub, et Eesti osa EL liikmesriikide ekspordis on tühine ning vaadeldavas riikidegrupis asume viimasel kohal. Ülekaalukalt on EL suurim eksportöör Saksamaa, ületades enam kui 2 korda teisel kohal asuvat Prantsusmaad. Tähelepanuväärne on ekspordi maht sellistes mitte just suurtes riikides nagu Holland, Belgia ja Rootsi. Eesti eksport moodustab 0,8% Saksamaa ekspordi mahust, mis näitab, et Eesti ekspordi edu või ebaedu ei pruugi kuigivõrd sõltuda rahvusvahelise kaubanduse üldistest arengutrendidest ja maailmamajanduse olukorrast. Võrreldes eelmise aastaga pole riikide järjestuses ekspordi mahu järgi märkimisväärseid muutusi toimunud.

Õiglasema pildi riigi väliskaubandusest annab näitaja, mis iseloomustab ekspordi suurust võrreldes riigi SKP-ga. Jooniselt nähtub, et **eksporti osakaalu alusel SKP-st** on Eesti tugeva konkurentsivõimega riik - kaupade eksport moodustab siin 58,9% SKP-st. Selle näitajaga oleme EL 21 arvestuses kõrgel 5. kohal (2004. aastal 4. kohal). Jooniselt nähtub, et riike, kus ekspordi käive moodustab üle 50% SKP-st oli 2005. aastal vaid 9 ning valdavalt on need väiksemad riigid. Sellest järeldub, et riikide suuruse ja ekspordi suhte vahel SKP-sse valitseb

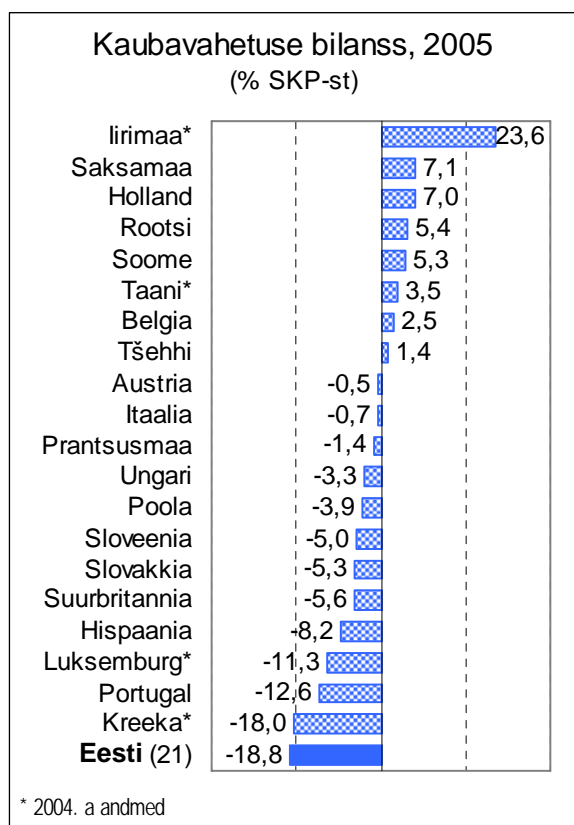

pöördvõrdeline sõltuvus. See on ka loogiline, kuna suuremates riikides on paremad eeldused enesevarustamiseks. Selles kontekstis tuleb kõrgelt hinnata Saksamaa 12. kohta 21 riigi hulgas 34,8%-ga. Üllatavalt nõrk on Kreeka kaupade positsioon rahvusvahelistel turgudel, kus eksport moodustas vaid 7,3% SKP-st.

Rahvusvahelise kaubanduse üheks sisukaks arengunäitajaks on **teenuste eksport**. Eelkõige on tegemist transpordi-, finants- ja turismiteenustega. Jooniselt nähtub, et 2005. aastal oli Eesti teenuste ekspordi suhtelise suuruse poolest EL liikmesriikide hulgas 3. kohal 24,8%-ga. Meist eespool on vaid Luksemburg ja Iirimaa. Esimesel moodustas teenuste eksport 2005. aastal 103,7% SKP suhtes, seda suuresti laialdaselt arenenud finantsteenuste arvel. Eestis moodustavad teenuste ekspordi struktuuris valdava osa transiitveosed ja välituristide teenindamine. Kui võrrelda kaupade ja teenuste ekspordi omavahel, siis kõikides EL riikides, peale Luksemburgi on kaupade eksport teenuste omast suurem. Eesti puhul moodustas teenuste eksport 2005. aastal 41% kaupade ekspordist.

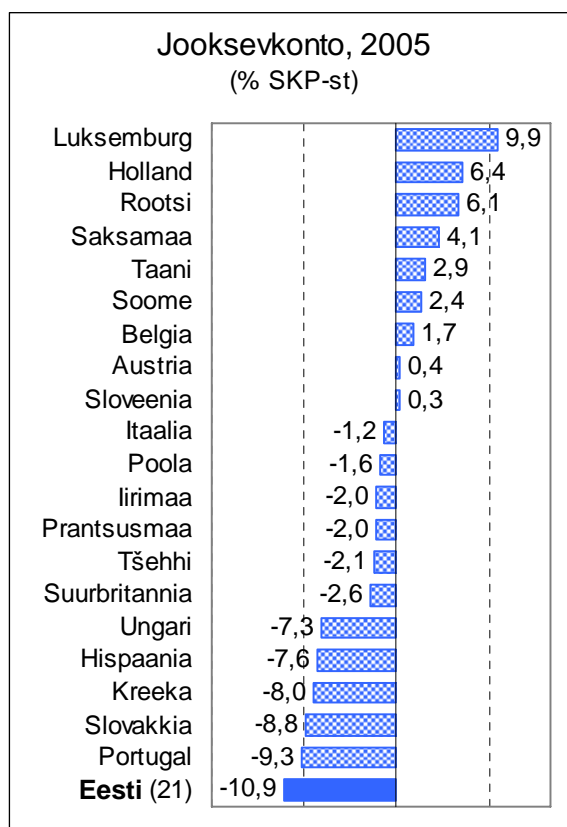
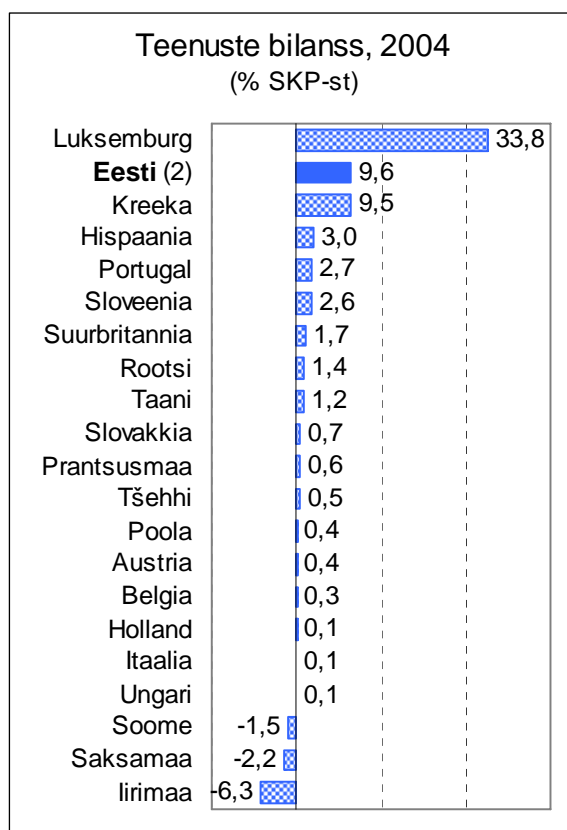
Riikide konkurentsivõime oluliseks näitajaks on **kaubavahetusbilanss**, iseloomustades väliskaubanduse tasakaalustatust. Konkurentsivõimelised riigid suudavad teistest rohkem kaupu eksportida, mistõttu muude tegurite võrdsuse korral on edukatel riikidel väliskaubandus tasakaalus või isegi positiivse saldoga. Samas on mitmeid objektiivseid kõrvalasjaolusid, mis võivad riikide kaubavahetuse tasakaalust välja viia. Olgu siinjuures märgitud riikide erinev sõltuvus toorainest, eelkõige energiast, samuti riikide erinev arengufaas ja arengutsüklid, väliskapitali sissevool jne.

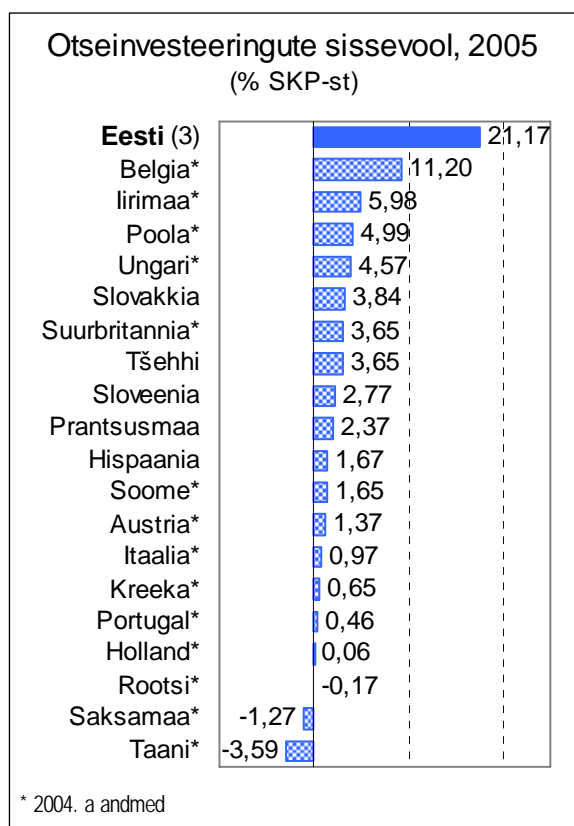
Jooniselt on näha, et 2005. aastal oli 21-st riigist positiivne kaubavahetuse bilanss vaid 8-l riigil. Kõige edukam oli taas (nagu eelmisel aastal) Iirimaa, kus kaupade ekspordi-impordi ülejääk moodustas 23,6% SKP suhtes. Positiivne saldo oli veel Saksamaal, Hollandil, Rootsil, Soomal (kõigil üle 5% SKP suhtes). EL uutel liikmesriikidel (välja arvatud Tšehhi) oli välistasakaal selgelt

paigast ära. Eriti negatiivselt paistab teiste hulgast välja Eesti, kus 2005. aastal kaubavahetuse defitsiit moodustas 18,8% SKP suhtes. Eesti puhul on peamiseks põhjuseks madal ekspordi lisandväärtus ja eksporditoodangu valmistamine suuresti imporditavast toorainest ja imporditud seadmetel. Lisaks mõjub tasakaalule halvasti suur välismaiste otseinvesteeringute sissevool, millega kaasneb kapitalikaupade (tehnoloogia) import.

Riikide välistasakaalu teiseks oluliseks komponendiks on **teenuste bilanss**. Mitmed EL riigid (nende hulgas ka Eesti) parandavad oma välistasakaalu positiivse teenuste bilansi abil. Jooniselt on näha, et EL liikmesriikidel on teenuste bilansid paremini tasakaalus kui kaubavahetusbilansid. Teenuste eksport-import on miinuses vaid 3-l riigil: Soomel, Saksmaal ja Iirimaal. Teenuste bilansi positiivse saldoga paistavad silma Luksemburg, Eesti, Kreeka, Hispaania, Portugal, Sloveenia. Mitmed nendest müüvad edukalt turismiteenuseid (Kreeka, Hispaania, Portugal, Sloveenia, Eesti) või siis osutavad logistika-alaseid teenuseid (Eesti) ja finantsteenuseid (Luksemburg). Eesti katab teenustega ligi pool kaubavahetuse puudujäägist.

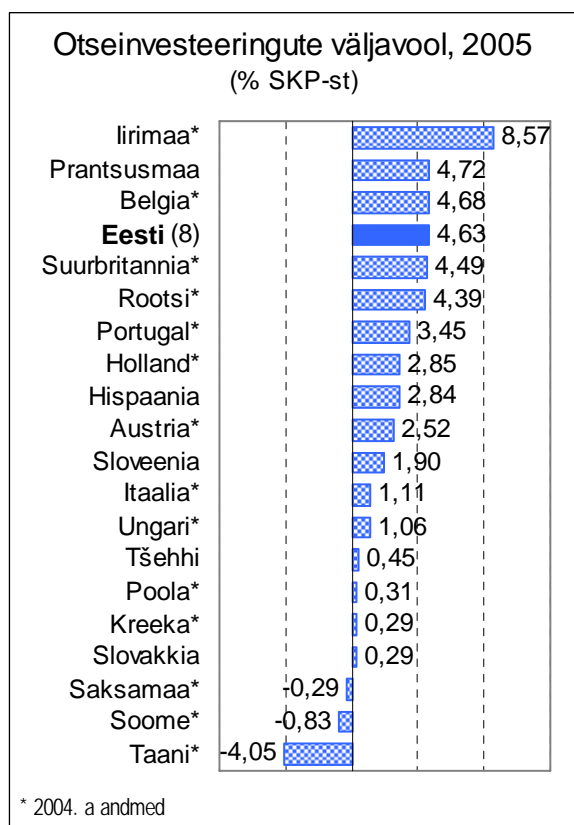
Riikide rahvusvahelise kaubanduse kõige üldistavamateks näitajateks on **maksebilansi jooksevkonto**, täpsemalt selle saldo väljendatuna %-na SKP suhtes. Jooniselt on näha, et positiivne saldo oli 2005. aastal vaid 9-l EL liikmesriigil (21-st). Valdavalt on tegemist majanduslikult arenenud Lääne-Euroopa riikidega: Luksemburg, Holland, Rootsi, Saksamaa jne. Enam-vähem võivad väliskaubandussuhetega rahul olla veel 6 riiki, nende hulgas viimasena Suurbritannia, kus jooksevkonto negatiivne saldo jääb alla 3% taset SKP suhtes. Selgelt halvaks tuleb hinnata majanduse välistasakaalustatust sellistes riikides nagu Eesti, Portugal, Slovakkia, Kreeka, Hispaania ja Ungari. 2004. aastal olid defitsiidis vaadeldavatest riikidest koguni 14 riiki – aastaga tulid defitsiidist välja Sloveenia ja Austria. Taasiseseisvuse ajal on Eesti jooksevkonto saldo olnud kõigil aastatel negatiivne, kuid maksebilansi raames on seda tasakaalustanud kapitali- ja finantskonto positiivne saldo.

IMD kontseptsiooni kohaselt toetavad sisse-tulevad **välismaised otseinvesteeringud** riigi konkurentsivõimet ja annavad tunnustust soodsast ettevõtluskeskkonnast riigis. Välismaised otseinvesteeringud kiirendavad kaasaegsete tehnoloogiate kasutusele võtmist, soodustavad uute töökohtade loomist ja tõstavad tootlikkust. Samuti on riigi konkurentsivõime tugevuse näitajaks otseinvesteeringute väljavool riigist, andes tunnistust äriettevõtete aktiivsusest ära kasutada globaliseerumisest tuleneva kaupade, teenuste ja tööjõu vaba liikumise eeliseid. Käesoleva töö eesmärke silmas pidades anname ülevaate otseinvesteeringute sisse- ja väljavoolust EL liikmesriikides 2005. aastal suhtena nende riikide SKP-sse.

Joonis **otseinvesteeringute sissevoolust** (SKP suhtes) näitab, et Eesti ettevõtluskeskkond on väliskapitalile atraktiivne ja otseinvesteeringute sissevool SKP suhtes moodustas siin 2005. aastal 21,2%. See andis Eestile konkurentsitult esikoha ja tagas koha paranemise, võrreldes 2004. aastaga (siis oli Eesti 3. kohal). Siinjuures tuleb aga rõhutada, et tegemist on välismaiste otseinvesteeringute sissevoolu suhtelise (SKP suhtes) näitajaga. Rahalisi voolusid iseloomustab see, et edetabelis teisel kohal olev Belgia sai 2005. aastal välisinvesteeringuid 40 mld USD, samal ajal kui esikohal olev Eesti 2,8 mld USD. Jooniselt nähtub, et välisinvesteeringute sissevoolu poolest on EL uued liikmesriigid kõik edetabeli esimesel poolel. See näitab, et nendes riikides on suhteliselt soodsad tingimused ettevõtluse arendamiseks (odav tööjõud) ning kindlasti ka suurem kapitali vajadus.

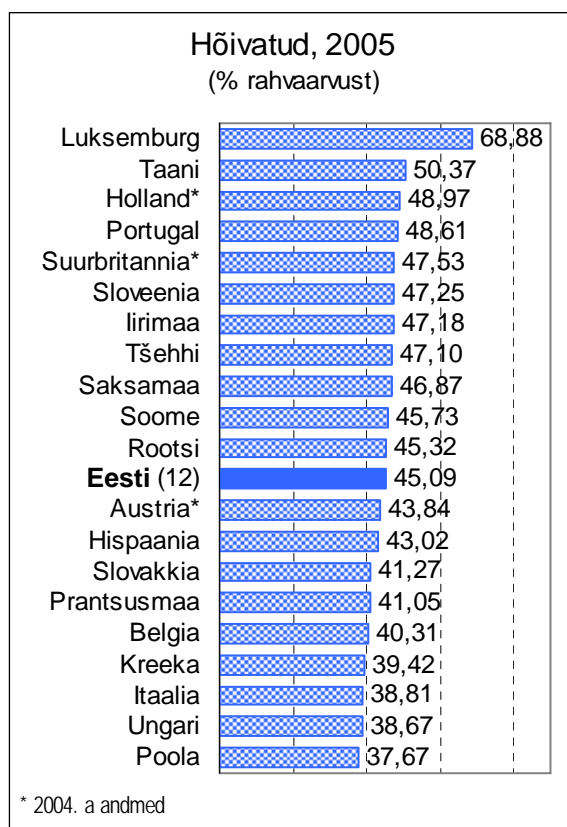
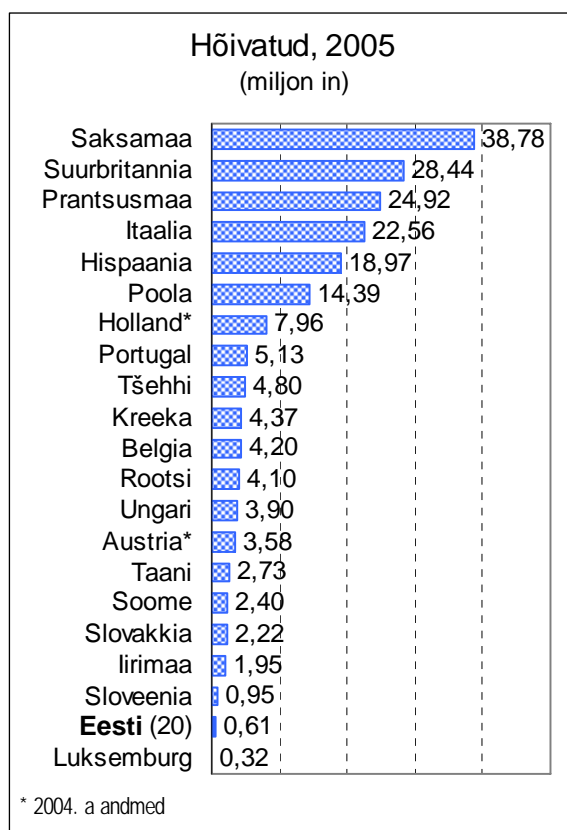
Otseinvesteeringute väljavoolu aktiivsus, seevastu, on suurem vanadel EL riikidel. Jooniselt nähtub, et suured kapitali väljavedajad on lisaks Iirimaa Prantsusmaa, Belgia, Suurbritannia. Nende riikide ühiseks tunnuseks on kuulumine endiste koloniaalriikide hulka. Eesti positsioon otseinvesteeringute väljavedamise osas on üllatavalt tugev – asume selle näitaja poolest (arvestatuna SKP-sse) EL 21 riigi arvestuses 4. kohal (aasta varem 8. kohal), edestades kõiki EL uusliikmeid.

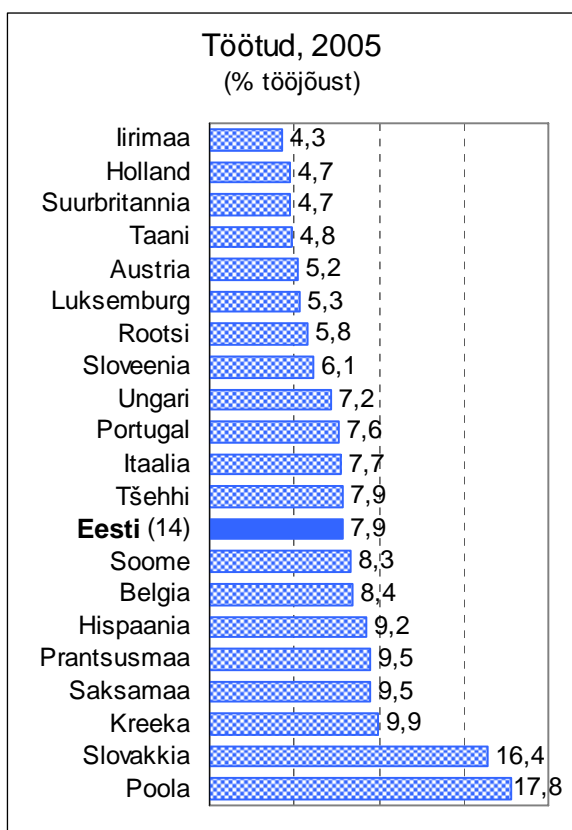
Tööturu seisundit hindab IMD konkurent-
sivõime seisukohalt positiivseks, kui see on
piisavalt paindlik, reageerib majanduses
toimivatele muutustele, rahuldab ettevõtete
vajadust kvalifitseeritud tööjõu ja oskustöö-
liste järele ning on mõõdukalt riigi poolt
reguleeritud.

Riigi konkurentsivõime hindamisel kasutab
IMD 8 tööturгу iseloomustavat statistilist
näitajat. Siinkohal tutvustame neist 5.

Hõivatute jooniselt on näha, et tööturud EL
liikmesriikides on väga erineva suurusega.
Kõige rohkem hõivatud on Saksamaal –
38,8 mln inimest ja kõige vähem Luksem-
burgis – 0,3 mln inimest. Eesti asub 2005. a
andmetel eelviimasel, kahekümnendal ko-
hal ja vaevalt ta suudab oma positsiooni an-
tud riikide grupis kunagi parandada. Tööjõu
vaba liikumise tingimustes on Eesti väike
tööturg kindlasti suhteliselt haavatav, mida
tuleb vastavate regulatsioonide väljatöta-
misel kindlasti silmas pidada.

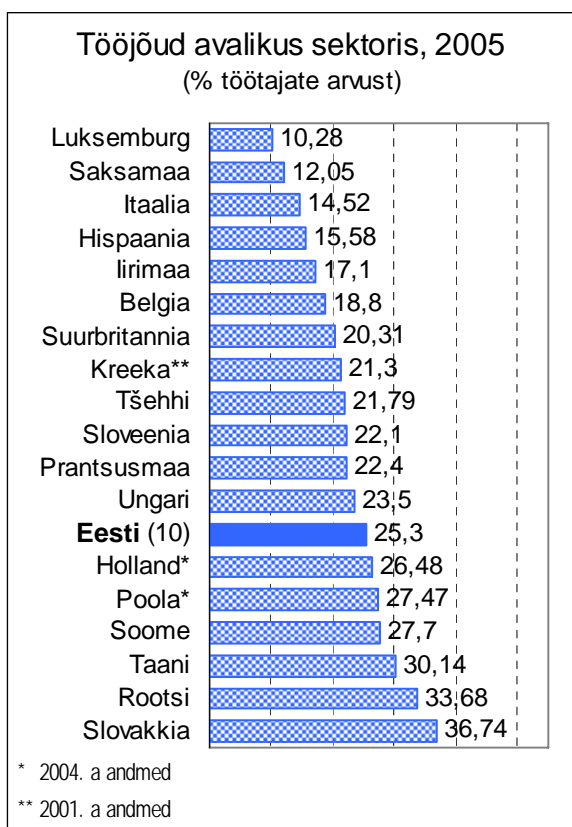
Hoopis kaalukam tööturu näitaja on **hõiva-
tute osakaal elanikkonnast**, mida mõjutab
lisaks majanduslikule aktiivsusele ka töötu-
se määr (näitab töötajate keskmise arvu su-
het elanike arvu). Jooniselt on näha, et
inimkapitali kasutamine on riigiti väga erinev,
seda suuresti töötuse määra erinevuste
tõttu. Jättes kõrvale Luksemburgi, kus kasu-
tatakse palju naaberriikide töötajaid, näeme,
et hõivatute osakaal ulatub riigiti 50,4%-st
(Taani) kuni 37,7%-ni (Poola). Eesti asub
hõivatute osakaalu poolest rahva arvus 21
riigi arvestuses 12. kohal ja oleme 45,1%-
ga väga lähedal Rootsile ja Soomele. Paari-
protsendiline tööpuuduse vähenemine, mis
on 2006. aastal juba aset leidnud, tõstab
Eesti mitme koha võrra kõrgemale.

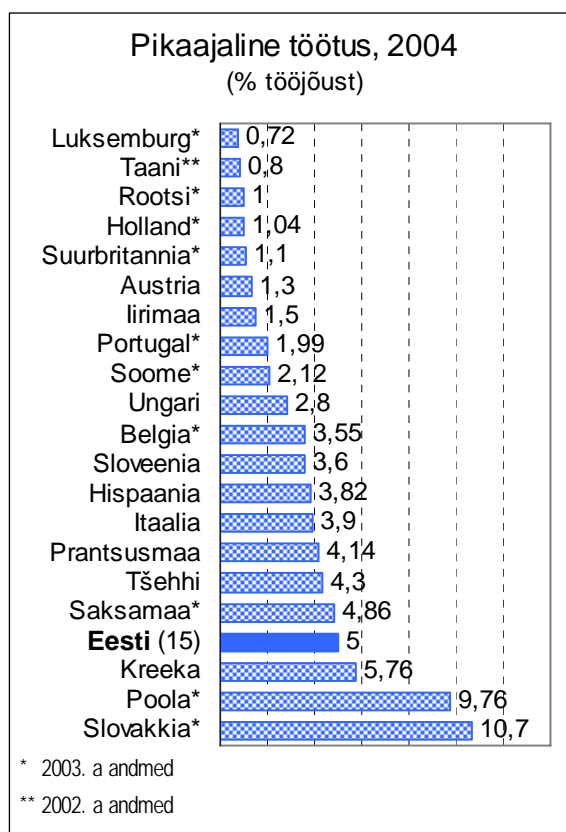
Järgmine joonis kinnitab ülaltoodud väidet, et hõivatute osakaal rahva üldarvus sõltub suuresti **töötuse määrast**, mida mõõdetakse antud juhul %-na tööjõust. Toodud andmetest nähtub, et tööpuudus erineb EL liikmesriigiti suurel määral – kõige väiksem oli see 2005. aastal Iirimaa (4,3%) ja kõrgeim Poolas (17,8%). Eesti asub tööpuuduse poolest 13. kohal ja on aastaga ühe koha võrra oma positsiooni parandanud. Tõsisemaid probleeme töötusega on Saksamaal ja Prantsusmaal ning suuresti on need tekkinud odava tööjõu sissevooluga kolmandatest riikidest.

Mõnevõrra teisest aspektist iseloomustab tööturgu **tööhõive avalikus sektoris** (% töötajate arvust), näidates riigi rolli ühiskonnas. IMD konkurentsivõime hindamise kontseptsiooni kohaselt pidurdab ülepaisutatud avalik sektor riigi konkurentsivõimet. Mitmed riigid on osa traditsioonilisi avaliku sektori funktsioone üle andnud erasektorile. Jooniselt nähtub, et Luksemburgis töötas 2005. aastal avalikus sektoris 10,3% töötajate üldarvust, samal ajal aga Slovakkias 36,7%. Eesti asub EL 21 riigi arvestuses 13. kohal. Nii Rootsis kui ka Soomes on avaliku sektori töötajate osakaal Eestist suurem. Ülemaailmses võrdluses paistab EL üldse silma paisutatud avaliku sektoriga ja vastavalt ka kõrge maksukoormusega.

Väga negatiivseks tööturu näitajaks on kõrge **pikaajaline töötus**. Erinevates riikides läbi viidud uuringud on näidanud, et mida pikem on töötaja sunnitud töölt eemalolek, seda raskem on ta tagasipöördumine tööturule. Seepärast teevad majanduslikult arenenud riigid suuri pingutusi selle nimel, et pikaajaline töötus püsiks võimalikult madal. Jooniselt on näha, et mitmed EL riigid (Slovakkia, Poola, Kreeka, Eesti, Saksamaa jne) pole selle ülesandega toime tulnud. Objektiivsuse huvides tuleb märkida, et IMD on oma 2006. a aastaraamatus tuginenud mõnevõrra vananenud (2004. a) andmetele. Eesti osas on viimase 1,5 aastaga olukord märgatavalt paranenud. ESA andmetel moodustas pikaajaline töötus Eestis 2006. a II kvartalis 2,8% tööjõust. Kui eeldada, et teistes riikides suuri muutusi pole toimunud, siis 2,8%-ga oleks Eesti EL liikmesriikide keskmiste hulgas. Jooniselt on näha, et väga raske olukord pikaajalise töötusega on Slovakkias ja Poolas, kus see ulatub 10%-ni tööjõust.

3.2. Valitsuse töö tõhusus

IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise meetodika kohaselt on valitsuse töö (tõhusus) teine neljast konkurentsifaktorist. Valitsuse tööd ettevõtluskeskkonna arendamisel vaadeldakse 5-st aspektist: riigieelarve, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadusandlus ja sotsiaalne raamistik. Positiivselt hinnatakse valitsuse sellist tegevust, mis on paindlik ja võtab arvesse rahvusvahelises majanduskeskkonnas toimuvaid muutusi. Valitsus ei pea otseselt sekkuma ettevõtete tegevusse, kuid peab hea seisma konkurentsitingimuste edendamise eest vastavate riiklike programmide ja seadusloome kaudu. IMD Aastaraamatust 2006 nähtub, et Euroopa Liidu

liikmesriikide valitsuste töö eelpool toodud komponentide lõikes on väga erineva tasemega. Aastaraamatus esindatud 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses on EL liikmesriikidest valitsuse töö kõige tõhusam Taanis, mis saavutas 3. koha. Täpsemalt on hindamistulemused toodud järgnevas tabelis.

EL liikmesriikide positsioonid IMD edetabelis valitsuse töö tõhususe komponentide lõikes

Riik	Eelarvepoliitika	Maksupoliitika	Institutsionaalne raamistik	Äri-seadustik	Sotsiaalne raamistik	Kokku valitsuse töö tõhusus
1. Taani	5	43	1	5	3	3
2. Soome	8	38	4	6	1	5
3. Iirimaa	15	8	5	4	26	7
4. Eesti	7	22	10	13	20	11
5. Austria	34	45	3	10	16	15
6. Luksemburg	14	26	12	20	21	16
7. Holland	38	52	14	15	15	18
8. Rootsi	29	56	20	21	6	22
9. Slovakkia	18	21	29	22	32	23
10. Suurbritannia	44	34	26	17	25	26
11. Saksamaa	48	54	21	32	10	33
12. Tsehhi	24	42	28	39	23	34
13. Belgia	40	57	31	26	19	38
14. Hispaania	37	35	32	42	36	40
15. Ungari	49	47	45	19	27	41
16. Portugal	50	40	37	40	24	42
17. Kreeka	56	49	40	36	29	46
18. Prantsusmaa	54	59	38	37	31	48
19. Sloveenia	26	55	43	53	33	49
20. Poola	46	50	58	60	50	58
21. Itaalia	60	61	48	44	54	60
EL liikmesriikide keskmine koht	33	43	26	26	24	30

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- Valitsuse töö tõhususe poolest on EL liikmesriigid IMD edetabelis 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses keskmisel (30ndal) positsioonil (eelmisel aastal 31. kohal).
- Valitsuse töö tõhusus liikmesriigiti on väga erinev. Taani ja Soome kõrval, milledele kuulub IMD edetabelis vastavalt 3. ja 5. koht, on Poola ja Itaalia valitsuse tööd hinnatud vastavalt 58. ja 60. kohaga.
- EL liikmesriikide valitsuste tegevuse nõrgimaks lülaks on maksupoliitika, mille keskmine koht tänavu on 43., eelmisel aastal 42. Itaalia valitsuse tööd maksupoliitika osas on hinnatud 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses viimase, 61. kohaga.

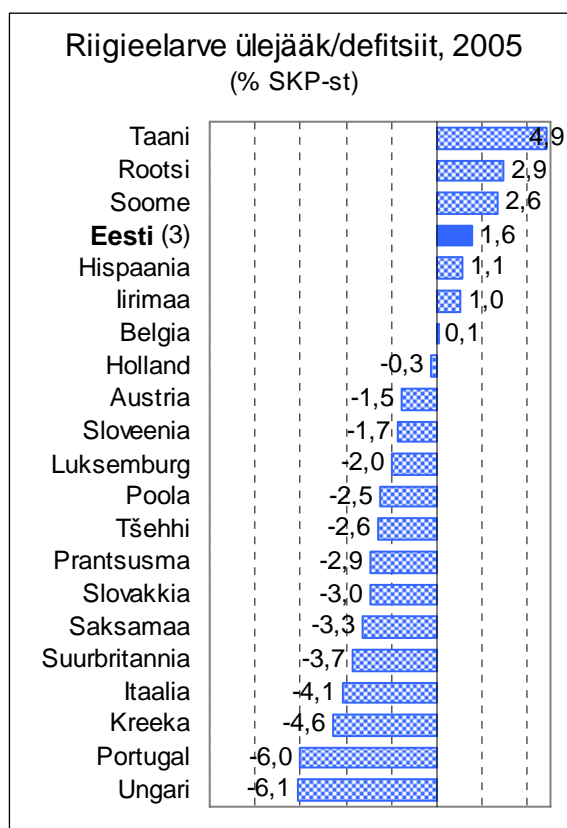
- EL liikmesriikide valitsuste tegevuse tugevaimaks lülaks on sotsiaalne raamistik, mille alal on keskmine koht tänavu 24. ja eelmisel aastal 25. EL-le kuulub 61 riigi arvestuses 1. ja 3. koht (vastavalt Soome ja Taani).
- Eesti on valitsuse töö tõhususe poolest EL liikmesriikide arvestuses kõrgel 4. kohal. Meid edestab peale Taani ja Soome veel Iirimaa. Parim on Eesti koht EL arvestuses eelarvepoliitika osas (2. koht), järgnevad maksupoliitika (3. koht), institutsionaalne raamistik (5. koht), äri-seadustik (5. koht) ja sotsiaalne raamistik (8. koht).
- EL liikmesriikide konkurentsivõime tõstmise eeldab valitsuste tõhusamat tööd, seda eelkõige maksu- ja eelarvepoliitika valdkondades.

Alljärgnevalt vaatleme mõningaid olulisemaid valitsuse tegevust iseloomustavaid statistilisi näitajaid EL liikmesriikide (21) kohta.

Üheks riigi usaldusväarsuse (seega ka konkurentsivõime) rahvusvaheliselt tunnustatud kriteeriumiks on **riigieelarvest** kinnipidamine. Jooniselt on näha, et 2005. aastal tulid sellega toime vaid 7 EL riiki: Taani, Rootsi, Soome, Eesti, Hispaania, Iirimaa ja Belgia. Eestile kuulub nende 7 riigi hulgas 4. koht, mis on koha võrra madalam kui 2004. aastal. Eesti on ka ainuke vaatlusalustest EL uusliikmetest, kes eelarve ülekulu suutis 2005. a vältida. Väga halb oli olukord Ungaris, kus eelarve ülekulu moodustas 6,1% SKP-st. Maastrichti kriteeriumist (3% SKP-st) ei suutnud kinni pidada Portugal, Kreeka, Itaalia, Suurbritannia ja Saksamaa.

Eelarvekulutuste katteks võivad valitsused võtta **laene**, mida teatud piirini (60% SKP-st) peetakse riigi mainet ja usaldusväarsust mittekahjustavaks. Tabelist nähtub, et EL liikmesriikide valitsused on väga erineval määral laene kasutanud ja 5 riiki pole suutnud Maastrichti lepest tulenevaid kriteeriume täita. Nendeks riikideks on Saksamaa, Belgia, Itaalia ja Kreeka, millede ühistunnuseks on aeglane areng ja sellest tulenev eelarve tulude alalaekumine. Eesti on laenukoormuse arvestuses kõrgel 2. kohal nagu ka eelmisel aastal.

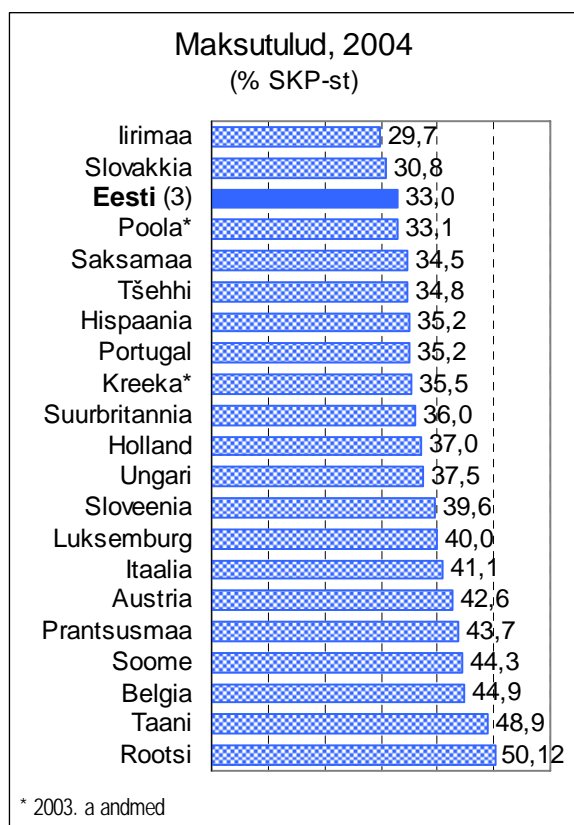
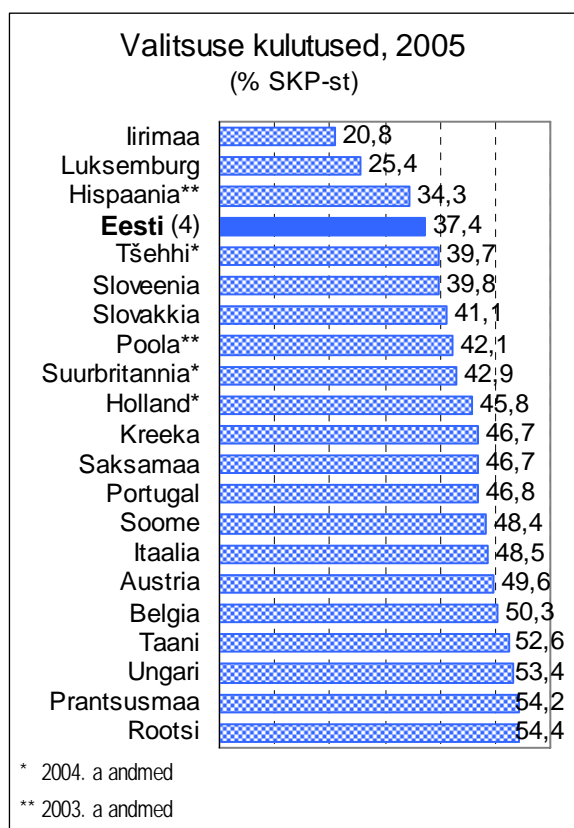
Eesti valitsus paistab teiste EL liikmesriikide seas silma konservatiivse laenupoliitikaga, mis IMD metoodika kohaselt suurendab meie konkurentsivõimet (usaldusväarsuse kaudu). Samas on Eesti kiire majandusareng (kiirem kui seda on arvestatud eelarve koostamisel) kindlustanud eelarve tulude pideva suurenemise ja eelarve eduka täitumise.

EL liikmesriikide keskvalitsuste võlakoorumus 2005. aasta seisuga (% SKP suhtes)

Riik	Sisevõlg	Välisvõlg	Kokku
Luksemburg*	0,00	1,53	1,53
Eesti	2,48	0,24	2,72
Tšehhi	3,73	19,85	23,58
Sloveenia	6,17	17,94	24,11
Iiri*	0,00	25,47	25,47
Slovakkia	7,59	25,99	33,58
Hispaania	15,98	19,68	35,66
Suurbritannia***	5,73	32,50	38,23
Soome	0,03	38,63	38,66
Taani	5,84	33,29	39,13
Poola	12,89	32,60	45,49
Holland*	0,00	47,28	47,28
Rootsi	11,34	37,63	48,97
Portugal***	13,78	41,66	55,44
Prantsusmaa	31,58	25,00	56,58
Ungari	14,57	43,72	58,29
Austria	5,48	55,49	60,97
Saksamaa**	24,90	37,88	62,78
Belgia*	0,59	94,10	94,69
Itaalia*	40,42	63,40	103,82
Kreeka	1,53	119,11	120,64

* 2004. aasta andmed   ** 2003. aasta andmed
*** 2002. aasta andmed

IMD kontseptsiooni kohaselt on konkurentsivõimelisemad need riigid, kellel **valitsuse kogukulud** on suhteliselt (SKP suhtes) väiksemad, kuna nad koguvad üldreeglina vähem makse. Jooniselt nähtub, et Eesti on konkurentsivõime selle tunnusjoone poolest kõrgel 4. kohal nagu ka eelmisel aastal. Eestis moodustasid 2005. aastal valitsuse kulutused 37,4% SKP-st, mis on ligi 10%-punkti vähem kui edetabeli keskpäigas asuvatel Kreekal ja Saksamaal. Kõige suuremad valitsuse kulud %-des SKP suhtes on EL liikmesriikidest Rootsil (54,4% SKP-st) ja kõige väiksemad Iirimaa (20,8% SKP-st). Samas kuuluvad mõlemad riigid rahvusvahelise konkurentsivõime poolest edukate hulka: Iirimaa – 11. koht ja Rootsi – 14. koht. Sellest nähtub, et valitsuse kulude suuruse ja konkurentsivõime vahelist seost ei tohi lihtsustada. Uuringud on näidanud, et palju sõltub sellest, kuidas valitsused raha kulutavad. Sihipärasel kulutamisel suudab riik rahastada mitmesuguseid ühisprogramme paremini kui seda teeks iga ettevõtte eraldi. Siiski on maailmas trend valitsuse kulutuste vähenemisele, et alandada makse ja tõsta riigi konkurentsivõimet. EL 21 liikmesriikide valitsuste kulutuste keskmine tase on aastaga alanenud 0,4%-punkti võrra (44,3-lt 43,9%-ni).

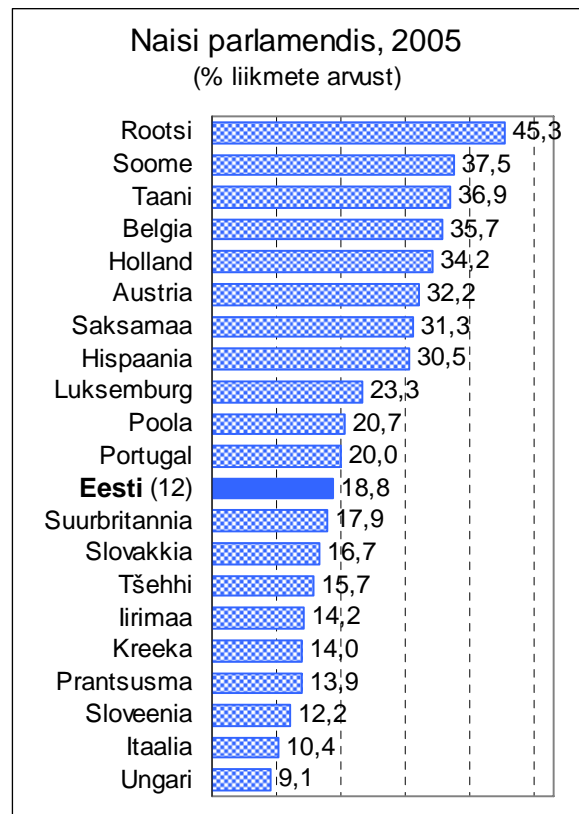
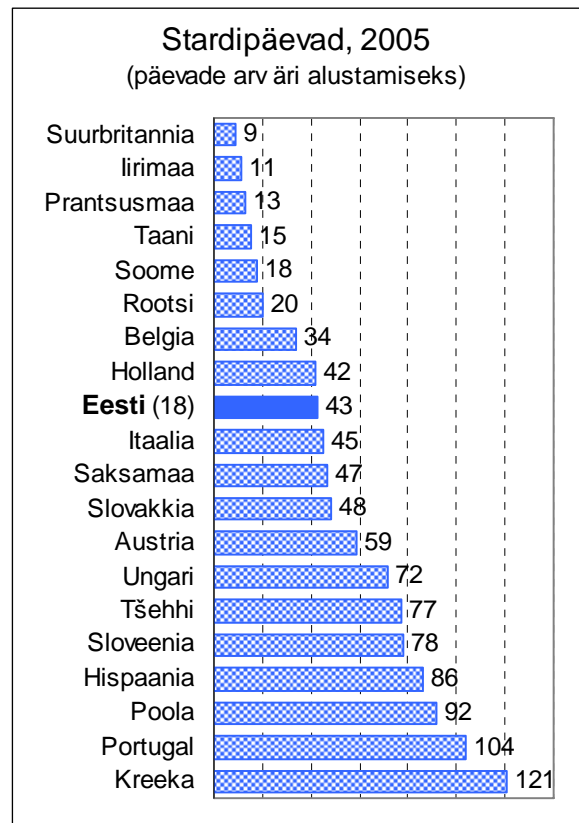
Valitsuse kulutuste tase (SKP-st) on tugevas korrelatsioonis riigis kehtiva **maksukoormusega**. Viimane moodustab valdava osa (u 90%) riigi eelarvetuludest. IMD Aastaraamatust 2006 selgub, et EL 21 liikmesriikide maksutulude tase %-des SKP suhtes ulatub mõnevõrra vananenud (2004. a) andmetel 29,7%-st (Iirimaa) kuni 50,1%-ni (Rootsi). Mitmed majanduslikult arenenud ja suhteliselt konkurentsivõimelised riigid nagu Rootsi, Taani, Belgia, Soome ja Prantsusmaa rakendavad kõrgeid maksumäärasid, mis näitab, et kõrge maksukoormus ei vähenda tingimata huvi tööd teha või ettevõtet arendada, kui valitsus omab rahva ja ettevõtete usaldust. Eesti on valinud suhteliselt madalate maksude arengutee, mis on toonud riigile tuntuust ja atraktiivust ning suurendanud välismaiste otseinvesteeringute

voolu riiki. Eestist, kus maksukulud moodustasid 2004. aastal 33,0% SKP-st, koguvad vähem makse vaid Iirimaa ja Slovakkia.

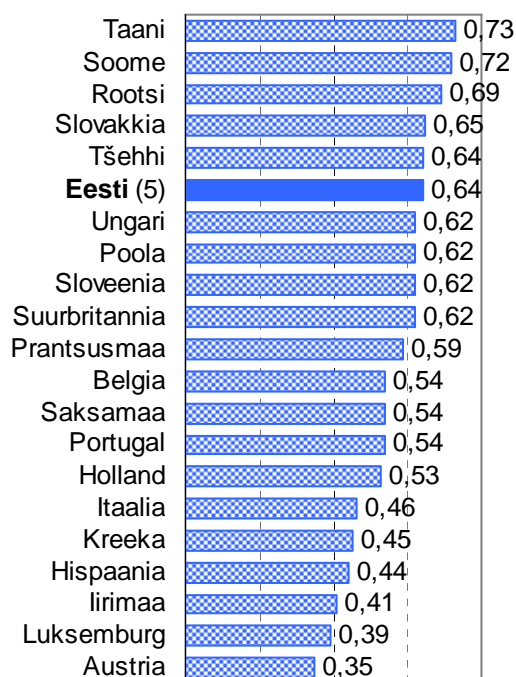
Valitsuse töö tõhususe ühe indikaatorina kasutab IMD **päevade arvu, mis kulub riigis ettevõtte (äri) alustamiseks**. Jooniselt on näha (2004. a andmed), et Euroopa Liitu kuulumine pole ühtlustanud riikide sellealaseid nõudeid ja ajakulu. Kui Suurbritannias kulub äri alustamiseks 9 päeva, siis Kreekas 121 päeva. Eesti on oma positsiooni aastaga märgatavalt parandanud, tõustes 18. kohalt (72 p) 9-le kohale (43 p). Peale Suurbritannia on Eestist kiiremini võimalik äri alustada Iirimaa, Prantsusmaal, Taanis, Soomes, Rootsis, Belgias ja Hollandis. Teadaolevalt teevad EL liikmesriigid (sealhulgas ka Eesti) Lissaboni lepete raames pingutusi, et vähendada äri alustamisega seotud bürokraatiat ja lühendada vastavaid tähtaegu. Tähtsaks peetakse vastavate protseduuride koondamist ühte asutusse (Eestis kavandatavalt notarite kätte). Selles küsimuses langevad ettevõtete ja riigi huvid kokku.

Valitsuse töö tõhususe hindamisel kasutab IMD veel selliseid indikaatoreid nagu naiste osakaal parlamendis, sissetulekute erinevus meeste ja naiste vahel ning sissetulekute jagunemine.

Oleks liiga primitiivne väita, et **naiste osakaalu tõstmine parlamendis** parandaks riigi konkurentsivõimet. Küll võib aga öelda, et kõrge konkurentsivõimega riikide parlamentides on palju naisi. Jooniselt on näha, et meie poolt vaadeldavates riikides on naiste osakaal parlamendis 45,3%-st kuni 9,1%-ni. Seejuures kõrge naiste osakaaluga Rootsi asub IMD edetabelis 14. kohal, Soome 10. kohal, Taani 5. kohal, Belgia 27. kohal, Holland 15. kohal ja Austria 13. kohal. Võrdluseks olgu märgitud, et Ungari on edetabelis 41. kohal, Itaalia 56. kohal, Sloveenia 45. kohal, Prantsusmaa 35. kohal ja Kreeka 42. kohal. Eesti asub naiste osakaalu poolest parlamendis 21 riigi võrdluses 12. kohal, mis on ligilähedane meie positsioonile valitsuse töö tõhususe arvestuses (11. koht).

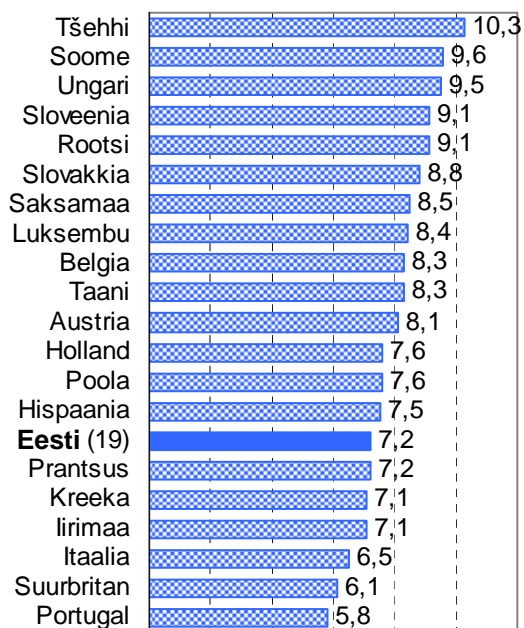
Sissetulekute erinevus, 2003
(naiste / meeste sissetuleku suhe)

Huvitav on märkida, et riikides, kus naiste osakaal parlamendis on suurem, on **naiste ja meeste sissetulekute erinevus** väiksem. Ka antud juhul pole selge, kas nähtuste vahel on põhjuslik seos või mitte. Jooniselt nähtub, et seos kehtib kindlasti Taani, Soome ja Rootsi kohta, kes kõik on mõlemas arvestuses kolme esimese riigi hulgas. IMD Aastaraamatus 2006 toodud suhteliselt vananenud (2003. a) andmetel kuulub Eestile paremuselt 4.-5. tulemus – naiste palgad moodustavad meeste omadest 64%. Üllatuslikult on tabeli lõpus sellised riigid nagu Austria ja Luksemburg, kus naiste sissetulekud on meeste omasest vaid natuke üle kolmandiku. Võimalik, et tegemist on meeste ja naiste erineva töötundide arvuga st naiste hulgas laialt levinud osalise tööajaga töötamisega.

IMD tõlgenduses on suured **erinevused perede sissetulekutes** riigi konkurentsivõimet pärssivaks teguriks. IMD aastaraamatus on toodud 20% madalaima ja 20% kõrgeima sissetulekuga perede tulude osakaalud kõikide perede sissetulekutest. Jooniselt on näha, et ka selle näitaja osas on EL liikmesriikide erinevused küllaltki suured. Suhteliselt kõige vaesemad vaesed pered on Portugalis ja suhteliselt kõige rikkamad vaesed pered on Tšehhis, Soomes ja Ungaris. IMD Aastaraamatus 2006 toodud 2003. a andmetel asub Eesti selle näitaja poolest 15. kohal ning siin kuulub vaesemale 20%-le peredele 7,2% perede kogutuludest. Eelmises aastaraamatus, mis sissetulekute jaotuse osas tugines 2002. a andmetel, asus Eesti 19. kohal 6,1%-ga. EL 21 keskmisele tasemele jõudmiseks peaksid vaesemad 20% peredest saama 8,2...8,3% kõikidest tuludest.

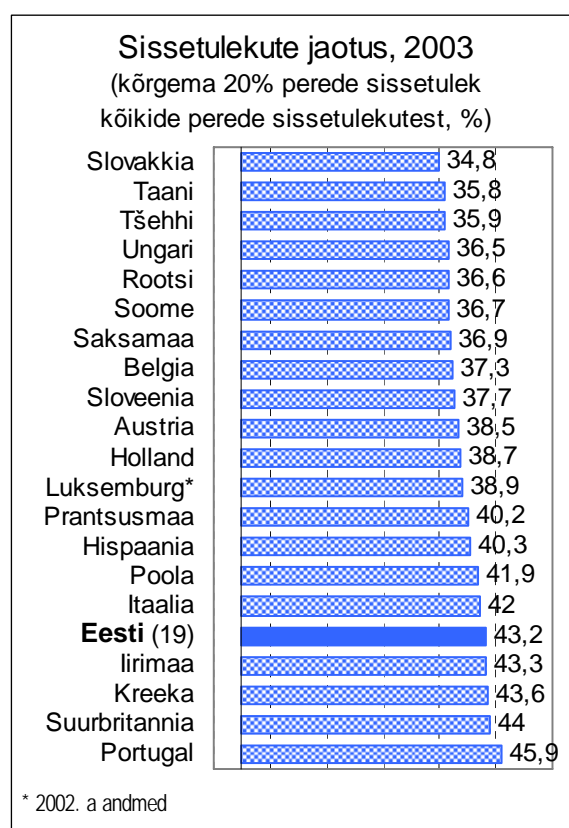
Sissetulekute jaotus, 2003
(madalama 20% perede sissetulek kõikide perede sissetulekutest, %)

* 2002. a andmed

Järgmine joonis näitab EL 21 riigi 20% jõukamate perede sissetulekute osakaalu kõikide perede sissetulekutest. Jooniselt nähtub, et suhteliselt vähem saavad rikkad pered riikides, kus vaesemad pered saavad suhteliselt rohkem ja vastupidi. Näiteks on taas edetabeli lõpus Suurbritannia ja Portugal – nendes riikides kuulub rikkamale 20%-le peredest (2003. a) 44...46% kõikide perede sissetulekutest. Kahe joonise alusel võib öelda, et teistest ühtlasem tulude jaotus on Tsehhis, Ungaris, Soomes, Rootsis, Slovaakias. Eesti nende riikide hulka ei kuulu. Uuringud on aga näidanud, et varalise kihistumise üheks põhjuseks on reformide läbi viimine riigis, sest inimestel on erinev võime muudatusi omaks võtta, nendega kaasa minna, oskus uuendustest kasu saada. Eestit võib kindlasti reformide riigiks pidada.

3.3. Äritegevuse efektiivsus

Majanduslikult arenenud riigid peavad väga oluliseks, et nende territooriumil asuvad ettevõtted saaksid efektiivselt tegutseda. Tänapäeval saavad riigid seda teha mitmeti. Üheks olulisemaks peetakse panganduse arendamist. Tähtsaks teguriks on samuti äriseadustik, mis kas pidurdab või soodustab ettevõtete arengut, nende integreerumist rahvusvahelisse majandusse. Ettevõtete efektiivsust ei saa lahus vaadata tööjõu kvalifikatsioonist riigis. Tööjõud on suuresti riigi “toode” ja riik vastutab selle kvaliteedi eest.

IMD konkurentsivõime hindamise metoodika näeb ette äritegevuse efektiivsuse hindamist riigis 68 kriteeriumi alusel. Viimased on koondatud 5-ks alamfaktoriks: tootlikkus, tööturg, finantsturud, juhtimise

praktika ja väärtushinnangud. Mitmed EL liikmesriigid kuuluvad äritegevuse efektiivsuse poolest maailma edukamate hulka: Taani – 3. koht, Iirimaa – 6. koht, Soome – 10. koht, Rootsi – 12. koht. Samas on Poola 60. kohal, Itaalia 55. kohal, Sloveenia 52. kohal (61 riigi ja majanduspiirkonna hulgas).

EL liikmesriikide äritegevuse efektiivsus komponentide lõikes (koht IMD edetabelis)

Riik	Tootlikkus	Tööturg	Finants- turud	Juhtimise praktika	Väärtus- hinnangud	Kokku äritegevuse efektiivsus
1. Taani	6	22	8	1	6	3
2. Austria	4	18	22	3	10	5
3. Iirimaa	10	8	18	10	3	6
4. Soome	15	23	11	5	18	10
5. Rootsi	9	29	13	7	19	12
6. Holland	16	14	9	17	13	15
7. Luksemburg	8	30	4	18	29	17
8. Eesti	13	36	30	32	23	22
9. Suurbritannia	33	34	6	33	30	24
10. Belgia	14	46	23	27	43	29
11. Saksamaa	21	40	25	29	47	31
12. Tsehhi	18	17	42	39	38	34
13. Slovakkia	24	38	40	44	36	37
14. Ungari	22	24	44	43	46	40
15. Hispaania	25	52	20	50	53	43
16. Prantsusmaa	23	53	28	30	61	48
17. Kreeka	36	54	39	42	45	47
18. Portugal	57	44	38	52	48	50
19. Sloveenia	37	45	47	47	58	52
20. Itaalia	41	60	48	59	51	55
21. Poola	60	48	54	56	57	60
EL liikmesriikide kesk- mine koht	23	35	27	31	35	30

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- EL liikmesriikide äritegevuse efektiivsus on IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses keskmisel tasemel (keskmine koht 30.) ning riigiti väga erinev (Taani 3. koht, Poola 60. koht).
- Äritegevuse efektiivsuse nõrgimaks komponendiks EL-s on tööturg, mida iseloomustab ülereguleeritus, vähene paindlikkus, kõrge tööpuudus jne.
- EL-i liikmesriike iseloomustab keskmisest kõrgem tootlikkus ja hästi arenenud finantsturud, sh pangandus.
- Tootlikkuse komponendi poolest on EL-s eesotsas Austria (IMD üldarvestuses 4. koht), Taani (6. koht), Luksemburg (8. koht) ja Rootsi (9. koht). Tööturu näitajate poolest

on parimal kohal Iirimaa (üldarvestuses 8. koht). Finantsturud on kõige enam arenenud Luksemburgis (4. koht). Juhtimise praktika on parim Taanis (1. koht) ja väärtushinnangud kõige positiivsemad Iirimaal (3. koht).

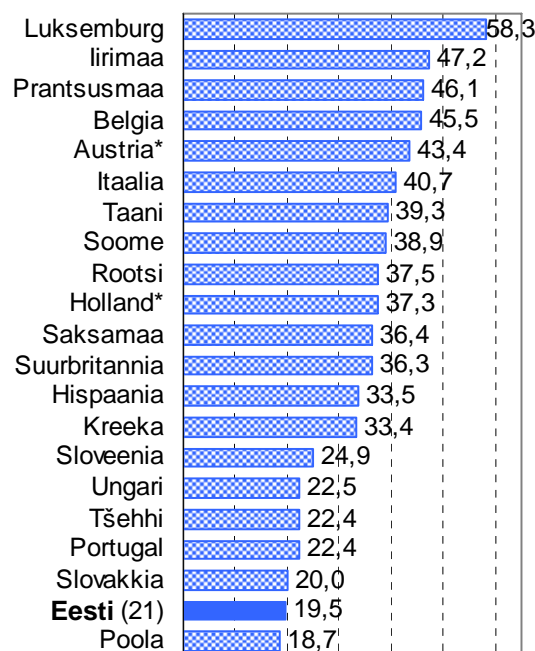
- Eestile kuulub äritegevuse efektiivsuse poolest EL 21 riigi arvestuses 8. koht. Siin oleks ettevõtetal kergem tegutseda kui tööturg varustaks ettevõtteid paremini oskustöölise ja spetsialistidega ning ettevõttejühid omaksid suuremaid kogemusi ja oleksid ühiskonnas usaldusväärsemad.
- Aastaga on Eesti oma kohta äritegevuse efektiivsuse komponendi osas parandanud 2 koha võrra (olime 10-ndad). Areng on toimunud tootlikkuse osas (+16. kohta) ja täius-
tunud on juhtimise praktika (+10 kohta).

IMD kasutab riikide äritegevuse efektiivsuse hindamisel suuresti ettevõtetejuhtide küsitluse tulemusi ja vähemal määral statistilisi andmeid. Alljärgnevalt tutvustame viimastest huvipakkuvamaid.

Töötotlikkuse riikide vahelises võrdluse kõige üldistavamaks ja adekvaatsemaks näitajaks on tootlikkus, mis on arvatud **SKP ostujõu pariteedi (PPP) alusel töötaja kohta tunnis**. Jooniselt nähtub, et Euroopa ühisturu liikmesriigid erinevad selle näitaja poolest enam kui 3 korda. Eesti koos 5 ülejäänud uusliikmega asuvad viimases kolmandikus. Eestis on töötunni tootlikkus (2005. aastal) 19,5 USD, mis moodustab Saksamaa ja Suurbritannia tasemest 54%. Samas ei jää Eesti oluliselt alla teistele EL uusliikmetele. Viimastega on Eestil ka oluliselt lähedasem tootmisstruktuur (töö- ja teadusmahukuse järgi hinnates). Positiivse poole pealt olgu märgitud, et aastaga on Eesti oma positsiooni töötotlikkuse arvestuses koha võrra parandanud, möödudes Poolast.

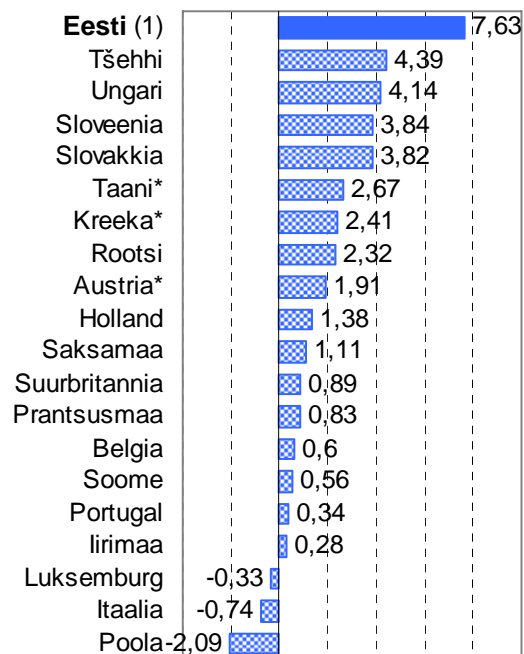
Järgmine joonis näitab **töötotlikkuse kasvutempot**, kus eesotsas asuvad riigid, kellele töötotlikkuse tase on suhteliselt madal, eelkõige EL uusliikmed. Tegemist on töötotlikkuse konvergenstiga, mis on Euroopa Liidu üks majanduslikke eesmärgi. 2005. aastal kasvas töötotlikkus kõige kiiremini Eestis – 7,63%. Edukad olid ka Tšehhi, Ungari, Sloveenia ja Slovakkia (kõikides kasv üle 3%). Majanduslikult arenenud Lääne-Euroopa riikides oli tootlikkuse kasv madal (alla 2%), mis näitab et tootlikkuse erinevused riikide vahel vähenevad jõudsalt. On põhjust arvata, et Eesti püüdlus suurendada lähiaastatel teadusmahuka tootangu osakaalu hoiab töötotlikkuse kasvutempo ka edaspidi kõrge.

Töötotlikkus, 2005
(SKP PPP alusel, töötaja kohta tunnis, USD)

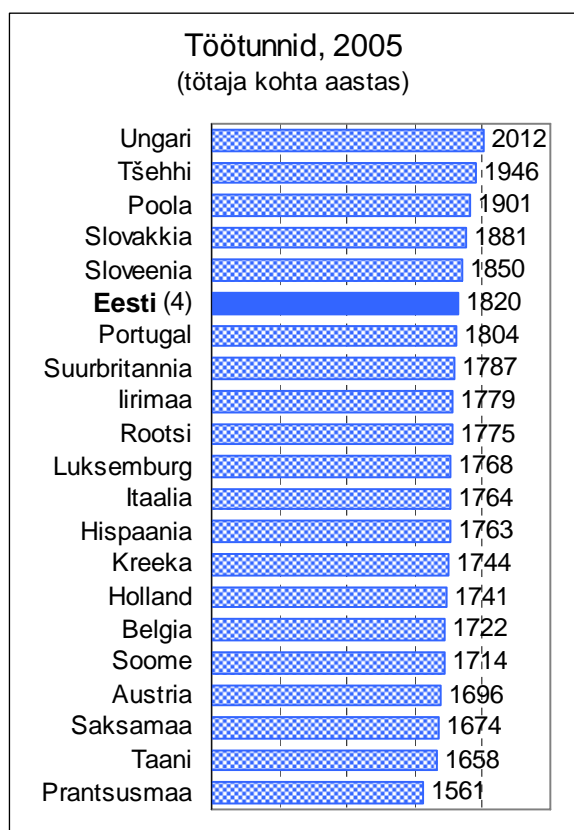

* 2004. a andmed

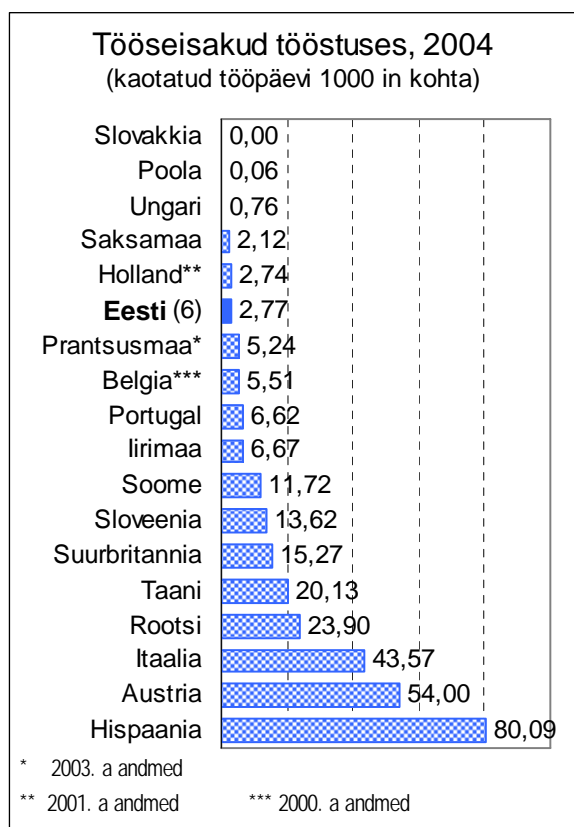
Töötotlikkus, 2005
(muutus %-des)

* 2004. a andmed

Riigi konkurentsivõimet tõstab suurem **töötundide arv** aastas töötaja kohta. Samas on vaba aeg samuti väärtus, mida alahinnata ei saa. Koos heaolu tõusuga kasvab vaba aja väärtus veelgi. Joonisel nähtub, et Euroopa Liidus nimetatud seos üldiselt kehtib: jõukamates riikides töötatakse keskmiselt vähem tunde kui vaesemates riikides. Eesti asub koos teiste EL uusliikmetega tabeli ülasaosas, täpsemalt kuulus Eestile 2005. aastal 6. koht (2004. aastal 4. koht). Kõige väiksem on aasta keskmine töötundide arv Prantsusmaal, kus see moodustab vaid 1561 tundi ehk 78% Ungari tasemest. Samas kuulub Ungarile IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna arvestuses alles 18. koht. Esikohal on Hongkong 2398 tunniga, millele järgneb India 2347 tunniga. Sellest saab järeldada, et EL liikmesriikide (eelkõige vanade liikmesriikide) kõrge konkurentsivõime ei tugine töötundide arvil vaid suuremal töötundi tootlikkusel.

Keskmiist töötundide arvu mõjutavad mitmetes riikides olulisel määral **tööseisakud**. Joonisel on välja toodud kaotatud tööpäevade arv tööstuses 1000 inimese kohta (valdavalt 2004. aastal). Arusaadavalt on olukord konkurentsivõime aspektist parem seal, kus tööajakaod on väiksemad. Sellest aspektist lähtudes on ka riikide järjestus joonisel. Selgub, et riigiti on olukorda tööajakadudega väga erinev (0 päevast kuni 80 päevani 1000 inimese kohta), kuid EL uusliikmed paistavad mõnevõrra positiivses valguses. Eesti on riikide esimeses kolmandikus (6. kohal), millest järeldub, et tööajakadude probleem pole Eestis eriti aktuaalne. IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna arvestuses on suurimad tööajakaod Brasiilias (918p), Iisraelis (269 p) ja Argentiinas (254 päeva).

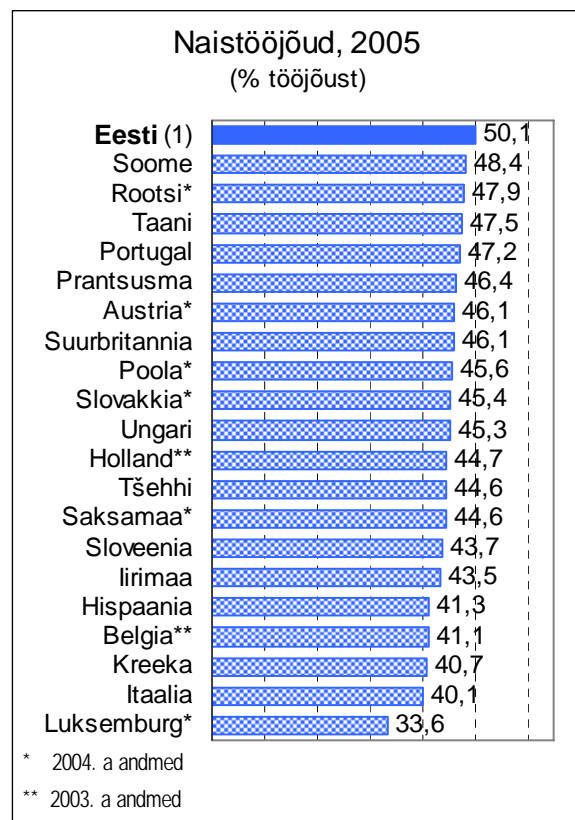
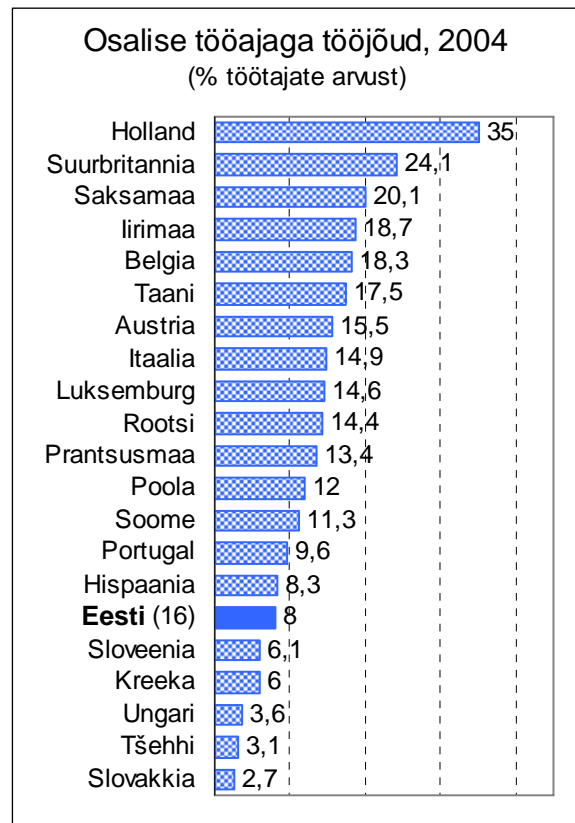
Tööturu uueks ja positiivseks trendiks tuleb pidada **osalise tööajaga töötamist**. See tõstab tööhõivet, eriti naiste hulgas ja on tööturu paindlikkuse näitaja. Seepärast käsitleb IMD suuremat osalisega tööajaga töötamist konkurentsivõimet tõstva tegurina. Jooniselt on näha, et Hollandis on koguni 35% töötajatest osalise tööajaga. Kõrge on vastav näitaja ka Suurbritannias ja Saksamaal, kus see ületab 20% taset. Eestis oli 2004. a andmetel osalise tööajaga töötajaid 8%, millise tulemusega asume EL 21 riikide hulgas 16. kohal. Meist veel vähem kasutatakse osalise tööajaga töötajaid Sloveenias, Kreekas, Ungaris, Tšehhis ja Slovakkias. Soomes on vastav näitaja 11,3% ja Rootsis 14,4%.

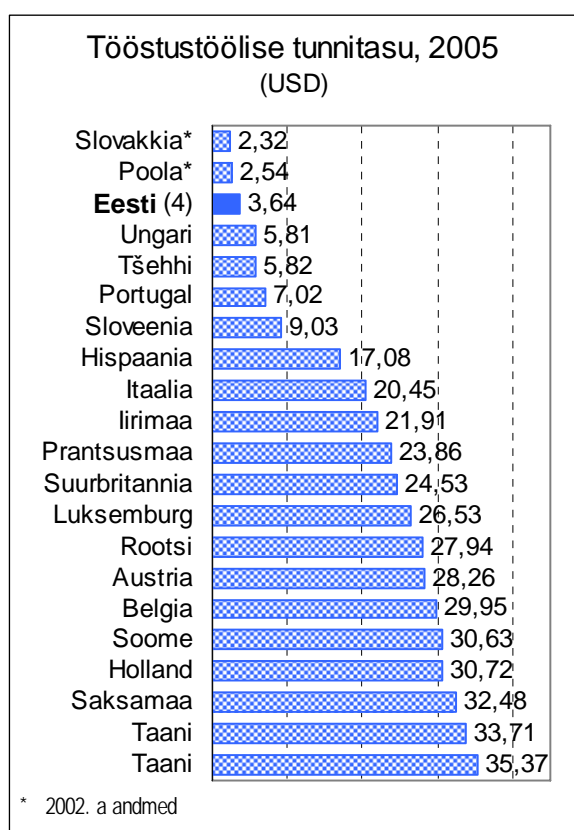
Tööturu positiivseks näitajaks on samuti **naiste aktiivne osalemine tööjõus**. Selle näitaja poolest on Eesti analüüsitava riikide hulgas esikohal: naiste tööjõud moodustas Eestis 2005. aastal 50,1% kogu tööjõust. Eestile järgnevad Soome, Rootsi ja Taani, mis näitab, et nähtus on Põhjamaadele iseloomulik. Jooniselt on näha, et pooltes riikides on vastav näitaja alla 45% ning Luksemburgis koguni 33,6%.

IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses on naiste osakaal tööjõus kõige madalam Jordaania, kus see moodustas 2005. a andmetel 14,9%. Vähe kasutatakse naistööjõudu veel Türgis (25,9%), Argentiinas (29,9%) ja Indias (31,0%).

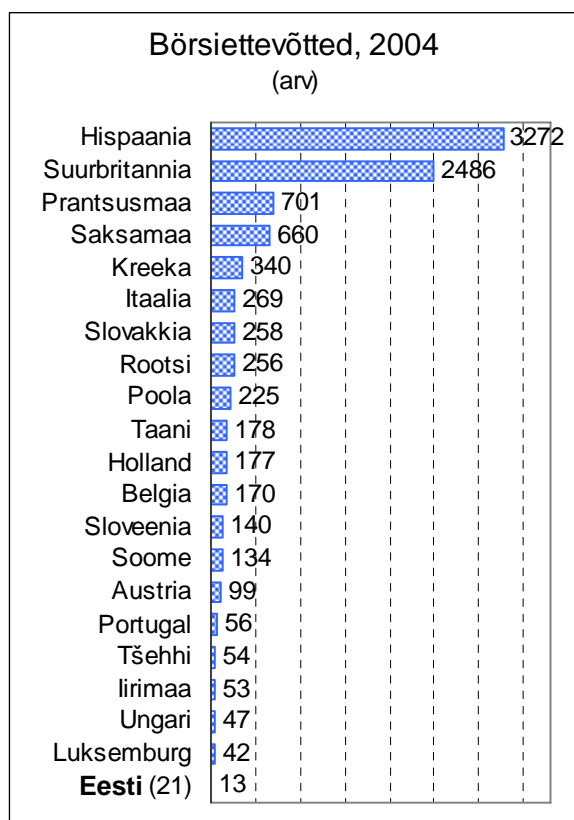
IMD aastaraamatus tuuakse taustainformatsioonina ära välistööjõu osakaalu tööjõus, sidumata seda otseselt riigi konkurentsivõimega. Alljärgnevalt toome ära EL liikmesriigid, kus kasutatakse rohkem välistööjõudu (2004. a andmed):

Austria	10,5%
Saksamaa	9,2%
Kreeka	9,0%
Belgia	7,7%
Prantsusmaa	6,0%
Iirimaa	5,5%
Portugal	5,5%
Rootsi	4,9%
Hispaania	4,4%
Suurbritannia	4,3%
...	
Eesti	1,1%

IMD metoodika kohaselt vähendab kõrge palk tööstuses riigi konkurentsivõimet, muudab kaubad ja teenused kallimaks ning pidurdab väliskapitali tulekut riiki. Joonisel toodud EL liikmesriikide **tööstustöölise tunnitasu** (koos muude hüvitistega) USD -des (andmed vastavalt 2005. a kohta) näitab, et tööstustöölise palk erineb riigiti enam kui 10 korda. Kõige kallim töötaja tööstuses on Taanis, Saksamaal, Hollandis ja Soomes – kõikides riikides üle 30 USD tunnis. Uutest EL liikmesriikidest on kallim Sloveenia, kus tööstustöölisele tuleb maksta keskmiselt 9,03 USD tunnis. Eestit (3,64 USD) saab EL liikmesriikide võrdluses pidada vägagi odava töötajaga riigiks, veel odavamalt saab tööstustöölise palgata vaid Poolas ja Slovakkias. Samas olgu märgitud, et erinevused tööstustöölise töötasudes vähenevad. Näiteks tõusis tööstustöölise tunnitasu Eestis 2005. a 12,8% ja langes samal ajal Saksamaal 3,0%.

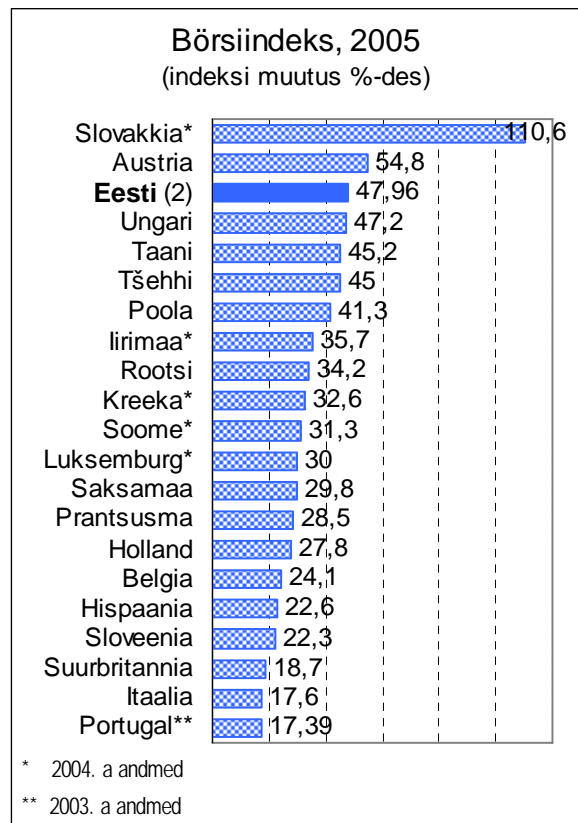
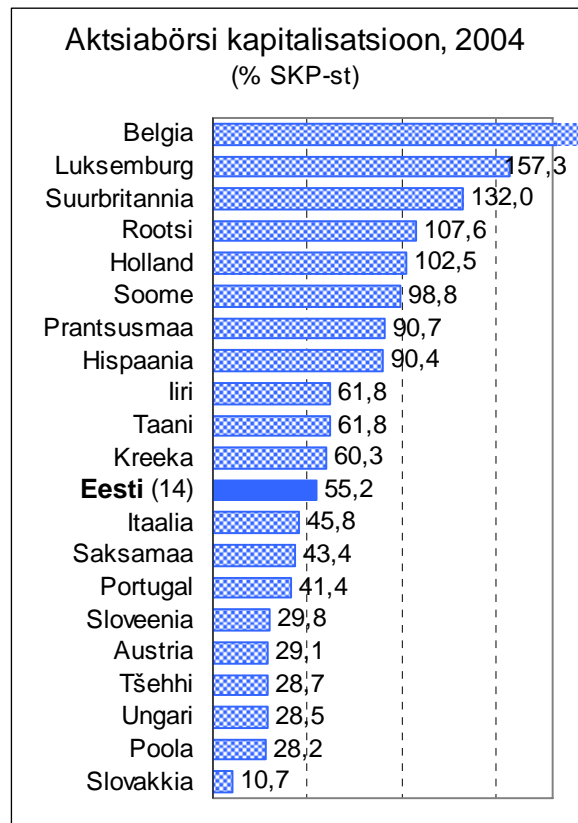
Tööstustöölise tunnitasu on EL riikides suhteliselt kõrge. IMD aastaraamatust nähtub, et 2005. aastal maksti Indoneesias tunnitasu keskmiselt vaid 0,33 USD, Indias 0,59 USD, Hiinas 0,84 USD, Venemaal 0,88 USD.

Äritegevuse efektiivsust iseloomustab IMD aastaraamat veel mitmete börsinäitajatega. Alustame börsi arengutaset iseloomustava **börsiettevõtete arvuga** EL liikmesriikides (2005. a seisuga). Joonistelt on näha, et riikide suurusest ja börsi arengutasemest tulenevalt on börsiettevõtete arv riigiti väga erinev: esikohal olevas Hispaanias on 3272 börsiettevõtet, samal ajal kui Eestis (viimasena) vaid 13 ettevõtet. Suurem börsiettevõtete arv on kasulik riigi majandusele ja tagab börsi eduka tegevuse.

Samas tuleb märkida, et börsiettevõtete arvust olulisemaks arengunäitajaks on **börsi kapitalisatsioon** (%-na SKP suhtes). Jooniselt nähtub, et selle indikaatoriga tõusevad etteotsa niisugused riigid nagu Belgia, Luksemburg, Suurbritannia, Rootsi ja Holland, kus igaüks ületab börsi kapitalisatsioon riigi aasta SKP-d. Eesti on kapitalisatsiooni suhtenäitaja poolest EL 21 hulgas 12. kohal (55,2%), vahetult meie ees on Kreeka ja Taani ning järel Itaalia ja Saksamaa. SKP suhtes väljendatuna on börsid nõrgalt arenenud Slovakkias, Poolas, Ungaris, Tšehhis, Austrias ja Sloveenias (kõigil jääb kapitalisatsioon alla 30% SKP-st).

Kapitalisatsiooninäitaja täienduseks olgu toodud andmed, mis iseloomustavad börsi käivet inimese kohta aastas. Selles arvestuses oli 2004. a andmetel EL liikmesriikidest esikohal Suurbritannia (61962 USD), järgnesid Rootsi (45902 USD), Soome (42026 USD), Holland (37163 USD), Hispaania (27656 USD), Prantsusmaa (21738 USD) jt. Eestis oli vastav näitaja 614 USD, millega olime tagant 3. kohal (veel vähem kaubeldi börsil 1 inimese kohta Poolas ja Slovakkias).

Eesti majanduse ja konkurentsivõime arengut näitab positiivsest küljest **börsiindeksi muutus** 2005. aastal. Jooniselt nähtub, et vastavat edetabelit juhivad Slovakkia, teisel kohal on Austria ja kolmandal Eesti (kasv 48,0%). Vanadest EL liikmesriikidest on hea positsioon lisaks Austriale veel Taanil, Rootsil ja Soomel.

3.4. Infrastruktuur

Arenenud infrastruktuur toetab oluliselt majanduslikku aktiivsust riigis ja soodustab ettevõtete arengut. Majanduslikult arenenud riigid pööravad suurt tähelepanu infrastruktuuri igakülgssele arendamisele. Olukorras, kus baasinfrastruktuur (teedevõrk, raudteed, sadamad, lennuväljad) on majanduslikult edukates riikides juba välja arendatud, pööratakse erilist tähelepanu teadus- ja arendustegevuse edendamisele. Eesmärgiks on seatud teadmispõhise riigi rajamine.

IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime hindamise meetodika pöörab riikide infrastruktuurile suurt tähelepanu. Kokku on vaatluse alla võetud 95 kriteeriumit, mis on koondatud viide alamfaktorisse: baasinfrastruktuur, tehnoloogiline infrastruktuur, teaduslik infrastruktuur, tervishoid ja keskkond ning haridus.

EL liikmesriikide positsioonid (kohad) IMD edetabelis viie alamfaktori (komponendi) lõikes on toodud alljärgnevas tabelis.

EL liikmesriikide infrastruktuuri positsioonid komponentide lõikes (koht IMD edetabelis)

Riik	Baas- infrastruktuur	Tehnoloogiline infrastruktuur	Teaduslik infrastruktuur	Tervishoid, keskkond	Haridus	Kokku infrastruktuur
1. Taani	10	7	15	10	2	3
2. Rootsi	25	9	3	9	4	6
3. Soome	22	12	7	7	1	7
4. Saksamaa	11	15	4	6	28	10
5. Austria	13	22	19	3	10	13
6. Belgia	8	23	25	13	5	15
7. Holland	12	11	21	14	16	18
8. Prantsusmaa	15	26	11	12	22	21
9. Luksemburg	16	24	14	17	26	22
10. Suurbritannia	19	13	13	28	32	23
11. Iirimaa	37	27	27	34	14	27
12. Tsehhi	18	32	34	31	31	29
13. Hispaania	21	36	41	25	35	30
14. Ungari	28	38	36	43	20	32
15. Kreeka	34	44	42	27	33	33
16. Portugal	40	35	51	24	34	34
17. Eesti	30	28	43	50	21	35
18. Sloveenia	31	39	40	41	29	36
19. Itaalia	57	31	37	29	41	39
20. Slovakk	43	42	57	42	43	42
21. Poola	39	56	52	45	40	44
EL liikmesriikide keskmine koht	25	27	28	24	23	25

Toodust saab teha järgmised järeldused:

- Infrastruktuur on EL liikmesriikide konkurentsifaktorite hulgas suhteliselt tugev külg.
- Pikaajaliselt edukalt arenenud Lääne-Euroopa riigid hõivavad EL 21 riigi võrdluses 10 esimest kohta, näidates, et arenenud infrastruktuuri ei saa rajada lühikese ajaga.
- Infrastruktuuri vaadeldud 5 komponenti on Euroopa Liidus suhteliselt ühtlaselt arenenud. Samas on võimalik siiski märgata, et EL trumbid IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses on haridus ja tervishoid.
- Infrastruktuuri arengutasemelt kuulub EL liikmesriikide arvestuses esikoht Soomele, järgnevad Taani ja Rootsi.
- Eesti on infrastruktuuri arengutasemelt IMD arvestuses tagasihoidlikul 35. kohal ja EL 21 arvestuses 17. kohal. Eesti infrastruktuuri nõrgad lülid on tervishoid ja

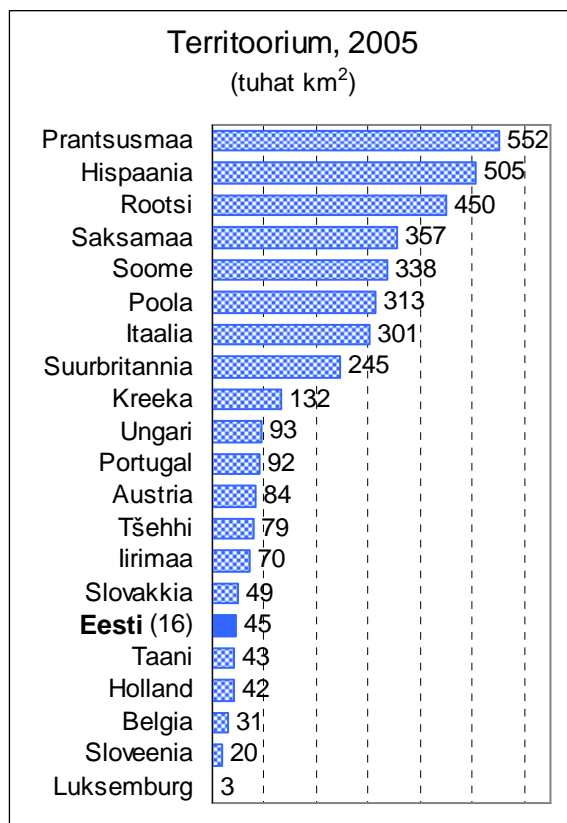
keskkond (50.koht) ning teaduslik infrastruktuur (43. koht).

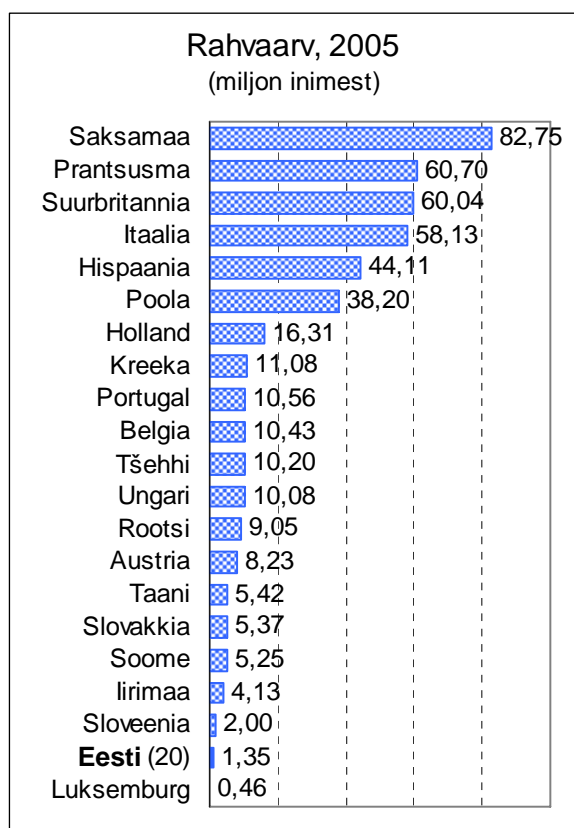
- EL liikmesriikidest on IMD 61 riigi ja majanduspiirkonna võrdluses infrastruktuuri komponentide lõikes teistest edukamad:

Soome	1. koht hariduse osas 7. koht tervishoiu osas
Taani	2. koht hariduse osas 7. koht tehnoloogilise infrastruktuuri osas
Rootsi	3. koht teadusliku infrastruktuuri osas 4. koht hariduse osas
Austria	3. koht tervishoiu osas
Saksamaa	4. koht teadusliku infrastruktuuri osas 6. koht tervishoiu osas
Belgia	5. koht hariduse osas

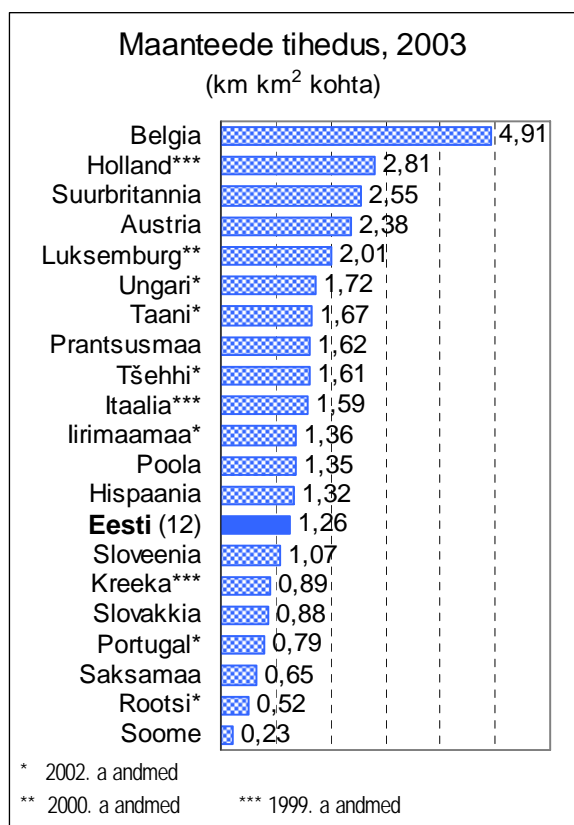
Alljärgnevalt anname lühiülevaate EL liikmesriikide infrastruktuuri üksikutest indikaatoritest statistiliste näitajate alusel (üldtoodud komponentide lõikes).

IMD käsitluses on **baasinfrastruktuuri** üheks näitajaks **territooriumi suurus**. Jooniselt nähtub, et selle näitaja poolest on esikohal Prantsusmaa 552 tuh km², kellele järgnevad Hispaania (505), Rootsi (450), Saksamaa (357), Soome (338), Poola (313) ja Itaalia (301 tuh km²). Eesti positsioon ei ole nii halb nagu me väikeriigina oleme harjunud arvama – meile kuulub EL 21 arvestuses 16. koht, kusjuures territooriumi suuruse poolest jäävad meist tahapoole Taani, Holland, Belgia, Sloveenia ja Luksemburg.

Rahvaarvult on EL liikmesriikidest suurim Saksamaa (82,8 mln), järgnevad Prantsusmaa (60,7), Suurbritannia (60,0), Itaalia (58,1) ja Hispaania (44,1 mln). Rahvaarvult jääb Eestist (1,4 mln) tahapoole antud töös analüüsitud 21 EL riigist vaid Luksemburg 450 tuh elanikuga. Rahvaarvu kõrval on oluliseks konkurentsiteguriks rahva vanuseline struktuur. IMD Aastaraamatust 2005 nähtus, et mittetöealiste (alla 15- ja üle 64-aastaste) suhe tööelistesse oli kõige soodsam Slovakkias, kus vastav näitaja oli 39,3%, järgnesid Tšehhi (40,3), Sloveenia (40,3), Hispaania (41,3) ja Poola (43,2%). Rahva vanuseline struktuur ei soodusta konkurentsivõimet Rootsis ja Prantsusmaal, kus vaadeldav suhtarv oli vastavalt 52,8% ja 52,6%. Eesti oli selles arvestuses EL liikmesriikide keskpäigas 46,9%-ga.

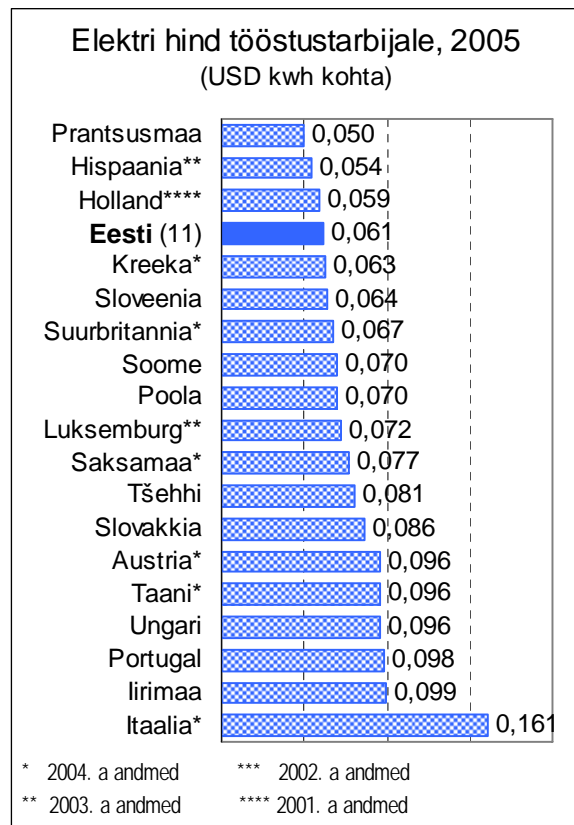
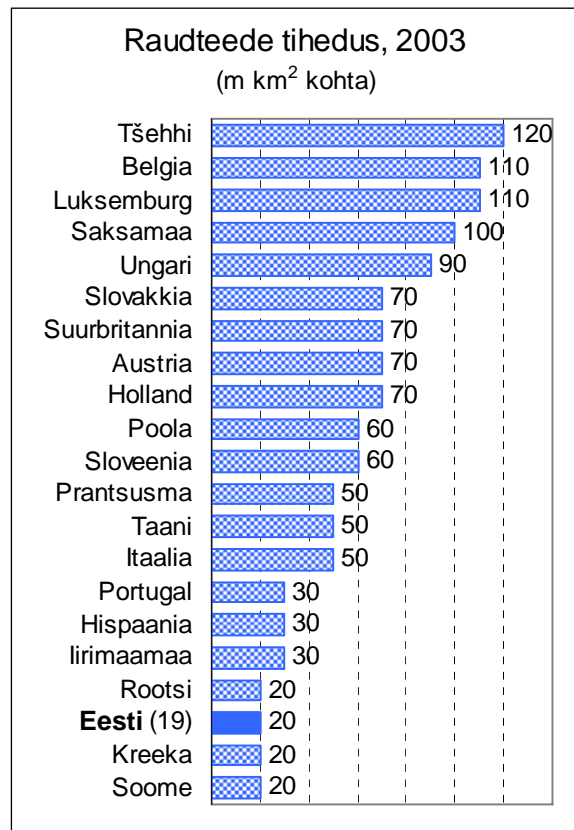
Oluline baasinfrastruktuuri komponent on **teedevõrk**, mille arengutaset IMD hindab maanteede pikkusena (km) ühe ruutkilomeetri territooriumi kohta. Jooniselt on näha, et maanteede tihedus on kõige kõrgem Belgias, kus 1 km²-l on keskmiselt 4,91 km teid. Teedevõrk on kõrgelt arenenud ka Hollandis ja kolmandal kohal asuvas Ungaris. Teedevõrgu tihedus on tugevas korrelatsioonis elanike tihedusega, mistõttu üldiselt hästi arenenud infrastruktuuriga Rootsi ja Soome on teedevõrgu tiheduse poolest EL liikmesriikide arvestuses kõige nõrgemad. Samal põhjusel kuulub ka Eesti teedevõrgu tiheduselt riikide teise poolde (1,26 km/km²).

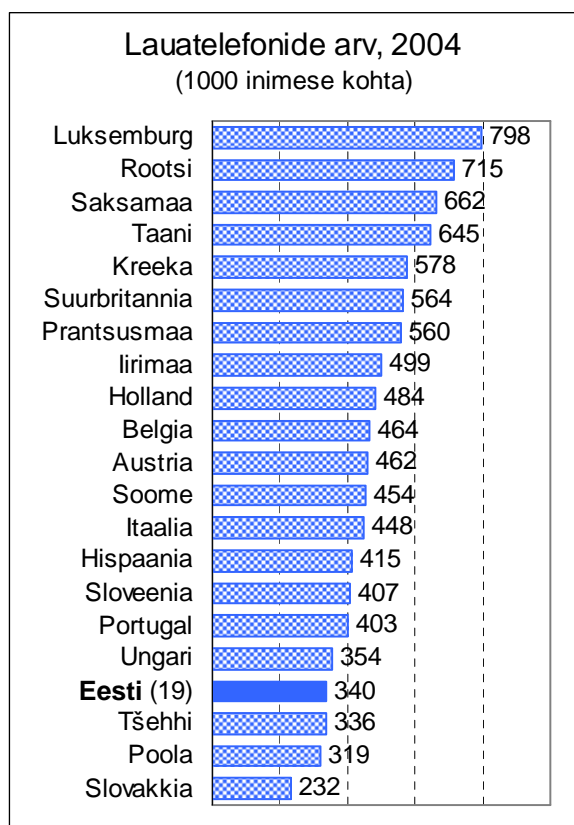
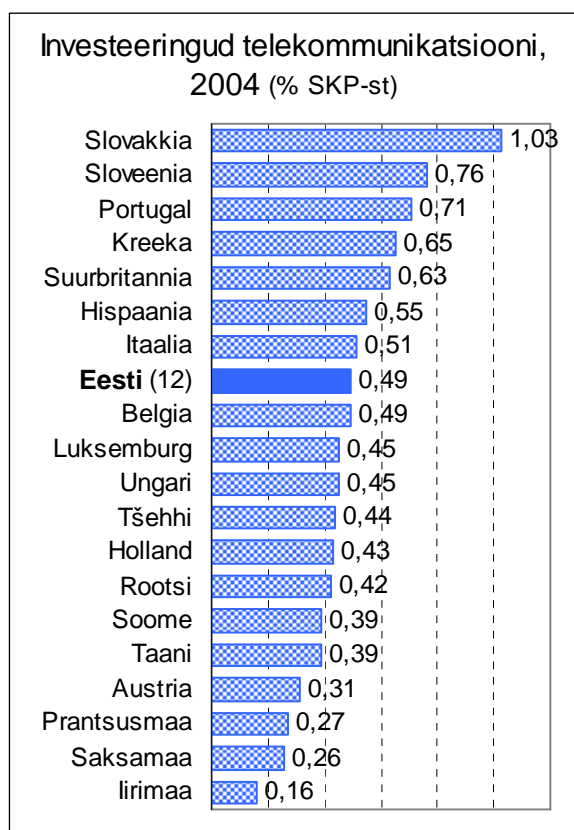
Võrdluseks olgu märgitud, et Venemaal on maanteede tihedus 0,03 km/km² kohta ning samuti vähe maanteid on Islandil (0,13), Tais (0,12), Tšiilis (0,10) ja Jordaania (0,08 km/km²).

Raudteede võrk on tihedusnäitaja alusel kõige enam arenenud Tšehhis, kus 1 km² kohta tuleb 120 meetrit raudteid. Tšehhist ei jää palju maha Belgia (114 m), Luksemburg (106 m) ja Saksamaa (101 m). Eesti on raudteede tiheduselt vaadeldava 21 riigi hulgas tagant kolmandal kohal (21 m), edestades Kreekat (18m) ja Soomet (17 m). Eesti osas kompenseerib vähearenenud raudteetransporti kiirelt laienev meretransport.

Õhustranspordi arengut iseloomustab IMD aastaraamat riikide lennukompaniide poolt veetud reisijate arvuga (2003. a). EL arvestuses on selle näitajaga esikohal Suurbritannia 76,4 miljoni reisijaga, järgnevad Saksamaa 72,7, Prantsusmaa 47,3, Hispaania 42,5 ja Itaalia 35,0 miljoni reisijaga. Eesti on EL arvestuses 0,39 miljoni reisijaga Slovakkia ees eelviimasel kohal.

Baasinfrastruktuuri arengu kaudseks näitajaks on **elektri hind**. Joonisel toodud andmed näitavad, et EL liikmesriikides erineb elektri hind enam kui 3 korda. Kõige odavam elekter on Prantsusmaal – 0,050 USD kWh ja kõige kallim Itaalias – 0,161 USD kWh. Eestis maksavad tööstustarbivad kilovatt-tunni eest 0,061 USD, mis annab meile neljanda koha. Elekter on Eestis enam kui 10% odavam kui Soomes (0,072 USD kWh).

Tehnoloogilise infrastruktuuri arengut iseloomustavatest statistilistest näitajatest tutvustame IMD aastaraamatu vahendusel investeeringuid telekommunikatsiooni arengusse, elanike varustatust laua- ja mobiiltelefonidega ning interneti levikut riigis.

Investeeringud telekommunikatsiooni arengusse näitavad, kuivõrd riigis tähtsustatakse maailmas kiiresti arenevat valdkonda, millel on oluline mõju konkurentsivõimele. Jooniselt nähtub, et 2004. a andmetel on EL liikmesriikide arvestuses esikohal Slovakkia, kes suunas telekommunikatsiooni arengusse investeeringuid, mis moodustavad 1,03% SKP suhtes. Teistest rohkem on investeerinud veel Portugal, Sloveenia ja Kreeka. Nimetatud riikide esiletõus arenenud telekommunikatsiooniga riikide Soome, Taani, Iirimaa jne. ees näitab, et telekommunikatsiooni arendamise kõrgperiood langeb riigiti erinevale ajale.

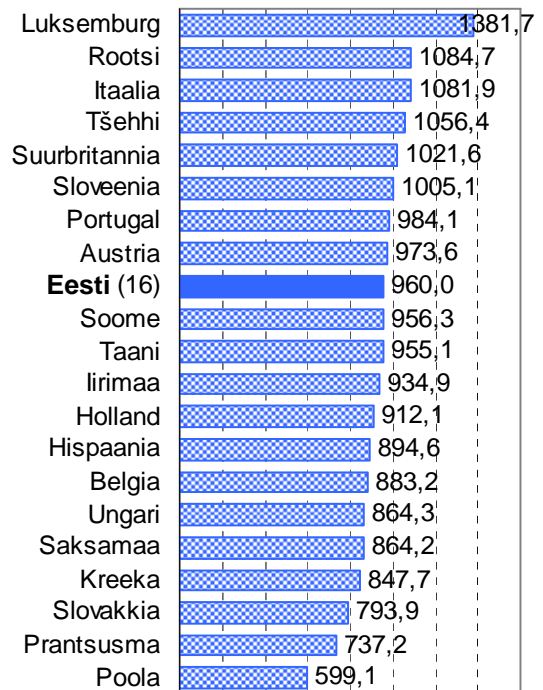
Lauatelefonidega varustatus (1000 elaniku kohta) on 2004. a andmetel kõige kõrgem Luksemburgis (798), kellele järgnevad Rootsi (715), Saksamaa (662) ja Taani (645). Eesti on selle näitaja osas üsna riikide pingerea lõpus, edestades vaid Tšehhit, Poolat ja Slovakkia. Jooniselt nähtub, et vanad EL liikmesriigid on lauatelefonidega varustatuse poolest uutest liikmesriikidest selgelt ees. Vaid Hispaania ja Portugali tase (vastavalt 415 ja 403) on võrreldav uute liikmesriikide parima – Sloveeniaga, kus on 407 lauatelefoni 1000 elaniku kohta.

Varustatus mobiiltelefonidega (kasutajaid 1000 elaniku kohta) oli EL riikides juba 2004. aastal ligi 2 korda kõrgem kui lauatelefonidega. Riikide võrdluses on esikohal Luksemburg 1382 telefoniga, kellele tiheidalt järgnevad Rootsi ja Itaalia (vastavalt 1085 ja 1082 telefoni 1000 in kohta). Eesti positsioon 21 riigi võrdluses on 9-s (aasta varem 16-s). Eesti (960) asub Austria (974) järel ja Soome (956) ees. Eestis on mobiiltelefonidega varustatus ligi kolm korda kõrgem lauatelefonidega varustatuse tasemest.

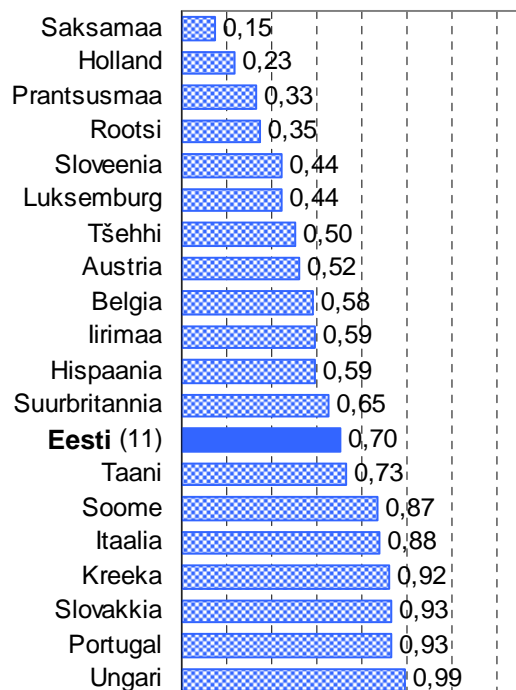
Kaugekõnede tariifide tasemelt (lauatelefonilt) on pilt EL liikmesriikides üllatavalt kirju. Jooniselt nähtub, et Saksamaal makstab tiptunnil 3-minutiline kõne USA-sse 0,15 USD ning kõige kallimas riigis Ungaris 0,99 USD ehk ligi 7 korda rohkem. Soodsad tariifid on veel Hollandis, Prantsusmaal, Rootsis, kus kõikides saab teha kaugekõnesid USA-sse 2 korda odavamalt kui Eestis. Eestist kallimad kaugekõned on 7-s EL liikmesriigis, sealhulgas Taanis, Itaalias, Kreekas, Soomes.

IMD aastaraamat pöörab olulist tähelepanu arvutitele, nende levikule, kasutamisele, kulutustele. Tuginedes väljaandele "Computer Industry Almanac" annab aastaraamat ülevaate riikide osakaalust kasutuses olevate arvutite üldarvust maailmas. Sellest selgub, et kõigist arvutitest asus 2005. aastal USA-s 25,5%, Jaapanis 8,1%, Hiinas 7,0%, Saksamaal 5,6%, Suurbritannias 4,3%, Prantsusmaal 3,6%, Itaalias 2,9%, Venemaal 2,5% jne. Eestis olevad arvutid moodustavad 0,06% maailmas kasutuses olevatest arvutitest.

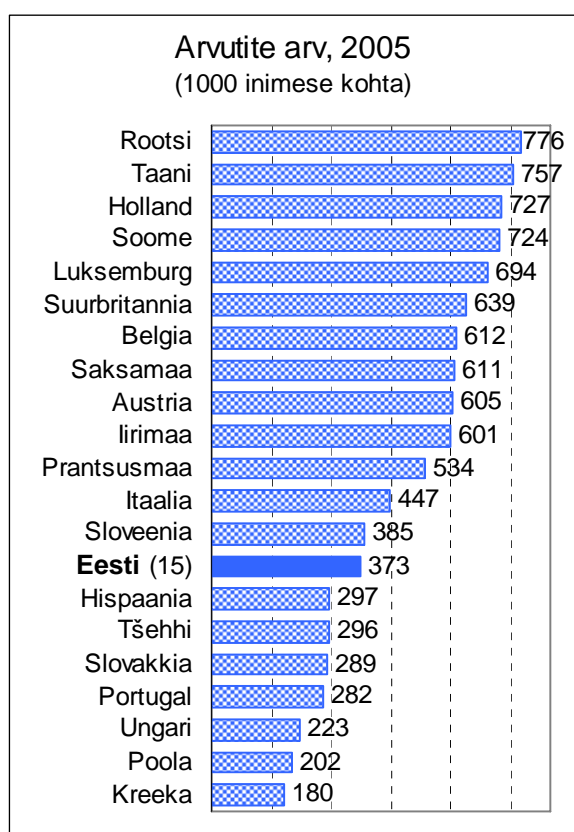
Mobiiltelefonide kasutajate arv, 2004
(kasutajaid 1000 inimese kohta)

Rahvusvahelise kõne hind, 2005
(tiptunnil 3 minutit USA-sse, USD)

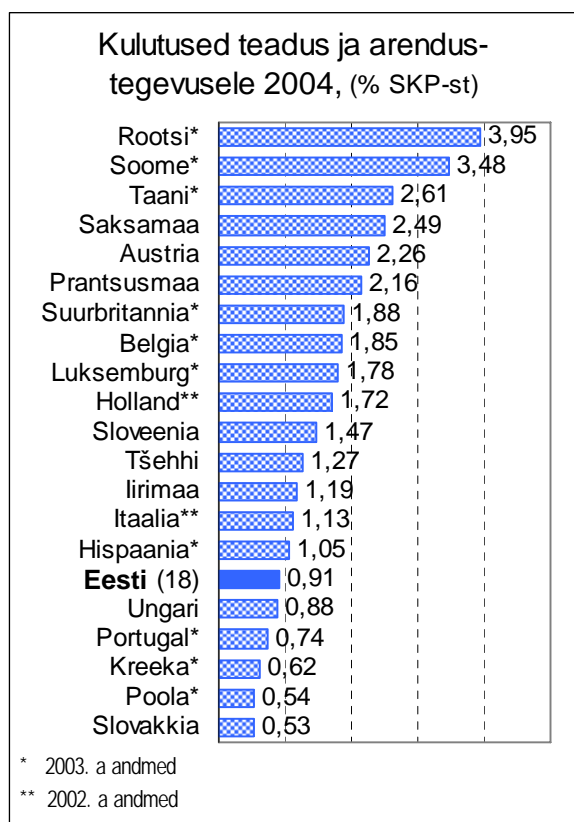

Adekvatsemalt iseloomustab arvutite levikut nende arv 1000 inimese kohta. Selgub, et **arvutitega varustatus** on tugevas sõltuvuses elutasemest riigis, kuna arvuti kuulub suhteliselt kallite püsikaupade hulka. Jooniselt nähtub, et liikmesriikide pingerea eesotsas on jõukad Rootsi, Taani, Holland ja Soome, kus kõikides on arvuteid enam kui 700 iga tuhande inimese kohta. Eesti tasemeks on IMD aastaraamatus näidatud 373 arvutit 1000 in kohta, millise näitajaga jääme napilt maha Sloveeniast (385) ning edestame Hispaaniat, Portugali ja Kreekat (vastavalt 297, 282 ja 180 arvutit). Eestile kuulub 14. koht (aasta varem 16. koht).

Arvutitega varustusega on tugevas korrelatsioonis Interneti kasutajate suhtarv 1000 inimese kohta. Praktiliselt on eesotsas samad riigid (kasutajaid 1000 in kohta): Rootsi – 730, Taani – 728, Soome – 670 ja Holland – 603 inimest. Eesti on EL liikmesriikide arvestuses 14. kohal 484 Interneti kasutajaga 1000 in kohta.

Teadusliku infrastruktuuri arengutaseme hindamiseks kasutab IMD selliseid statistilisi näitajaid nagu kulutused teadus- ja arendustegevusele, töötajate arv teadus- ja arendustegevuses, jooksvalt kasutuses olevate patentide arv (1000 in kohta) jmt.

Jooniselt nähtub, et **kulutused teadus- ja arendustegevusele**, väljendatuna %-des SKP suhtes, olid 2004. a andmetel kõige suuremad Rootsis, kus nad moodustasid 3,95% SKP suhtes. Positiivselt tuleb selles arvestusest esile tõsta ka Soomet, Taanit, Saksamaad, Prantsusmaad ja Austriat, kus vastavad kulutused ületasid 2% taset SKP suhtes. Riikide edetabeli teise poolde jäävad riigid, kus kulutused teadus- ja arendustegevusele jäävad allapoole 1,3% SKP suhtes. Selles riikidegrupis on kõik uued EL liikmesriigid, nende hulgas ka Eesti ning vaesemad EL vanad liikmesriigid nagu Kreeka, Portugal ja Hispaania. Eestil tuleks kahekordistada teadus- ja arendustegevusele suunatud kulutuste taset, et jõuda EL liikmesriikide keskmiste hulka. Vastavaid kulutusi peaksid suurendama nii ettevõtted kui ka riik.

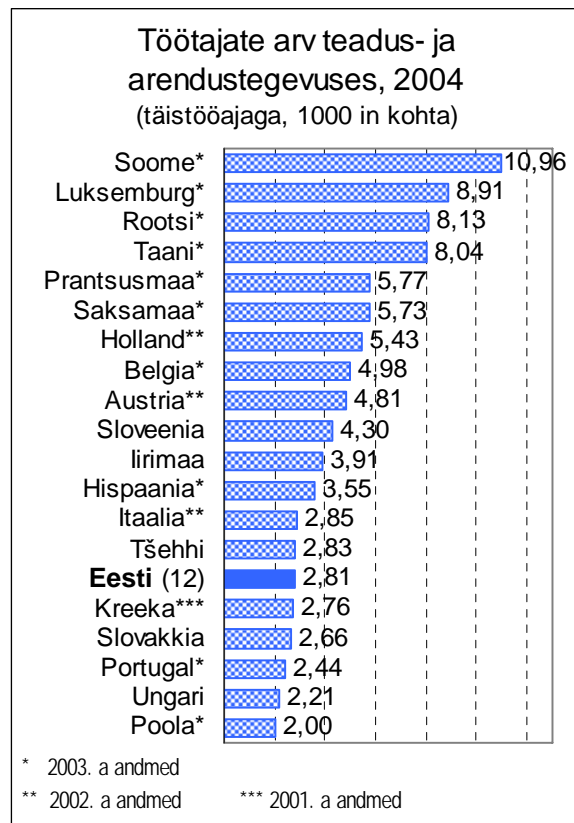
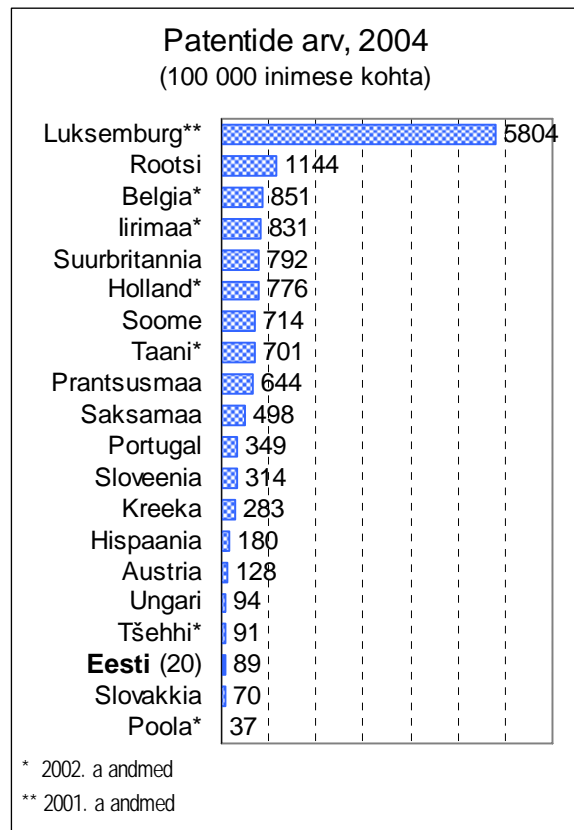

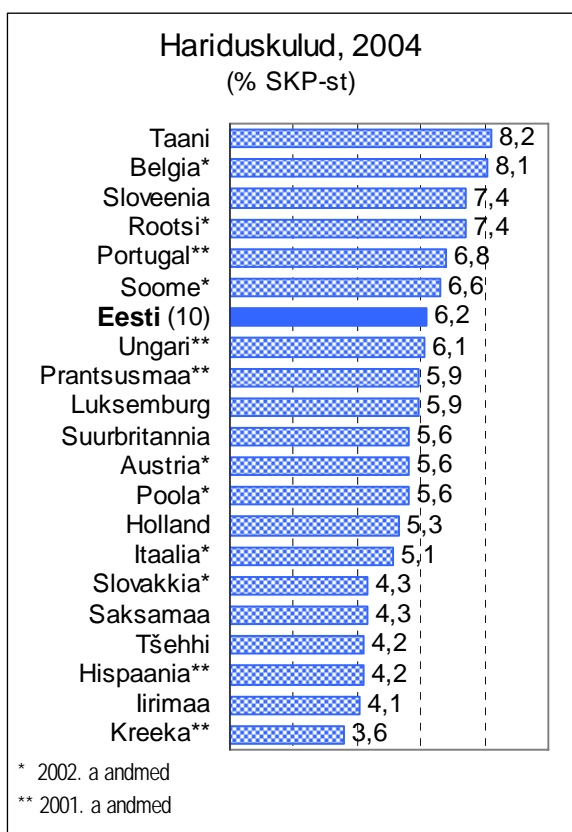
Veelgi selgemalt tulevad EL liikmesriikide erinevused kulutustes teadusele ja arendustegevusele esile kui neid vaadata rahalises väljenduses 1 in kohta (2004. a andmed): Rootsi – 1339 USD, Soome –1083 USD, Taani- 1037 USD ning Eesti – 76 USD.

Eestist kulutavad teadus- ja arendustegevusele suhteliselt vähem vaid Poola ja Slovakkia, kus nagu Eestiski on väga väike äriettevõtete panus teadus- ja arendustegevusesse. Äriettevõtete osa teadus- ja arenduskulutustes on majanduslikult arenenud riikides (Rootsi, Soome, Taani) u 80% vastavatest üldkuludest, Eestis vaid umbes 40%. Eestil tuleb kiiresti astuda otsustavaid samme teadus- ja arendustegevuse edendamiseks. Võib-olla annab selleks tõe osalemine nn Lissaboni programmis.

Analoogiline pilt Eesti ja teiste EL uute liikmesriikide kehvast positsioonist teadusliku infrastruktuuri osas selgub andmetest, mis iseloomustavad **kasutuses olevate patentide arvu 100 tuh in kohta** (2002. a andmetel). Jooniselt nähtub, et taas on riikide võrdluses eesotsas majanduslikult arenenud riigid: Luksemburg, Rootsi, Belgia, Iiri, Suurbritannia, Holland, Soome, Taani jne. Eesti (89 patenti) jääb selle näitaja arvestuses maha ka mitmest uuest EL liikmesriigist nagu Sloveenia (314), Ungari (94) ja Tšehhi (91).

Teadus-ja arendustegevuse rolli ühiskonnas näitab ilmekalt selles valdkonnas hõivatud inimeste arv. IMD aastaraamatus võrreldakse riike suhtenäitajaga, mis väljendab **teadus- ja arendustegevuses rakendatud töötajate arvu 1000 inimese kohta**. Jooniselt nähtub, et EL liikmesriikidest on suhteliselt kõige rohkem teadus- ja arendustöotajaid Soomes – üle 10 töötaja 1000 inimese kohta. Järgnevad Luksemburg, Rootsi ja Taani (kõigis üle 8 töötaja 1000 in kohta). Ka selle näitaja poolest on Eesti koos teiste EL uusliikmetega kehvemate hulgas. Eestist (2,81 teadus- ja arendustöötajat 1000 in kohta) jäävad siiski tahapoole, lisaks mõnele uutele liikmesriikidele, ka Kreeka (2,76) ja Portugal (2,44).

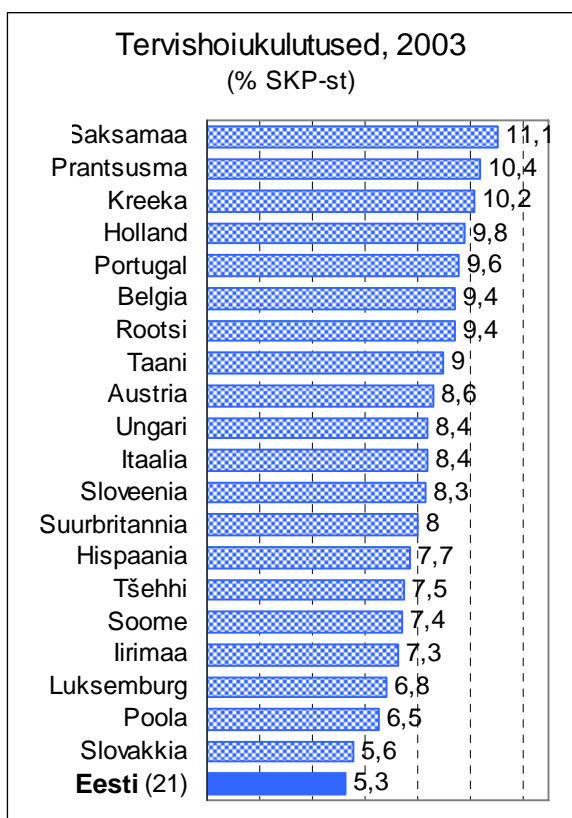

Haridusele osutatavat tähelepanu iseloomustab kõige paremini **hariduskulude tase** SKP suhtes. Jooniselt nähtub, et EL liikmesriikidest kulutab haridusele suhteliselt kõige enam Taani (8,2%), kellele järgnevad Belgia (8,1), Sloveenia (7,4), Rootsi (7,4), Portugal (6,8) ja Soome (6,6%). Eesti on 6,2%-ga EL liikmesriikide esimese kolmandiku hulgas, edestades nii Prantsusmaad, Suurbritanniat, Luksemburgi kui Austriat.

Riigid, kes rohkem investeerivad haridusse, neil on üldreeglina ka õpetajate töökoormus väiksem ning õpetajatel võimalus rohkem aega kulutada igale õpilasele. Eestis tuleb (2003. a andmetel) põhikoolis 13 õpilast ja gümnaasiumis 10 õpilast 1 õpetaja kohta, milliste näitajatega kuulume EL liikmesriikide arvestuses keskmisest paremate hulka. Kõige parem näitaja põhikooli osas on Ungaril – 10,6 õpilast ja gümnaasiumi osas Portugalil – 8,3 õpilast 1 õpetaja kohta. Võrdluseks olgu märgitud, et Indias tuleb ühe õpetaja kohta põhikoolis keskmiselt 40 õpilast, gümnaasiumis 32 õpilast.

Tervishoiu ja keskkonna vastavust konkurentsivõimele hinnatakse IMD Aastaraamatus 2005 enam kui 15 kriteeriumiga. Üheks kaalukamaks neist on **tervishoiukulutused** SKP suhtes (%). Jooniselt on näha, et EL liikmesriikidest kulutavad tervishoiule kõige enam Saksamaa, Prantsusmaa, Kreeka, Holland, Portugal, Rootsi ja Belgia – kõik üle 9% SKP suhtes. Uutest EL liikmesriikidest on kõige ees Sloveenia, kus vastavad kulutused ulatuvad 8,3% -ni SKP-st. Mõneti vanadel andmetel, mida IMD kasutab, oli Eesti EL liikmesriikide võrdluses 2003. a viimasel kohal 5,3%-ga SKP-st, jäädes maha ka Poolast ja Slovakiast.

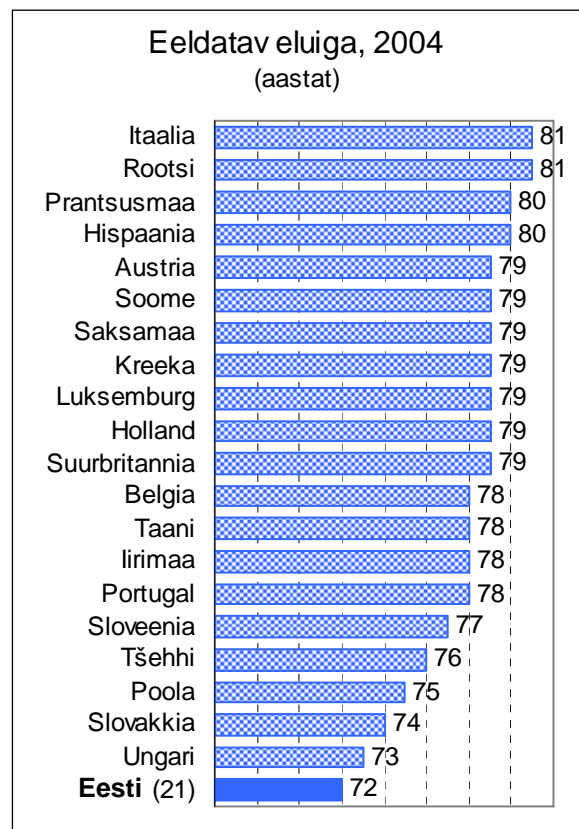
Riigiti on erinevalt lahendatud tervishoiu finantseerimine, täpsemalt, avaliku sektori osa üldistes tervishoiukulutustes. Kõige kõrgem on see Luksemburgis – 90,8%, järgnevad Tšehhi (90,0%), Slovakkia (87,5), Suurbritannia (85,7) ja Rootsi (84,4 %). Eesti on selles arvestuses EL liikmesriikide keskmiste hulgas 77,1%-ga. Umbes samas ulatuses finantseerib avalik sektor tervishoiukulutusi Saksamaal ja Soomes.

Riikides, kus rohkem kulutatakse tervishoiule, on inimestel üldreeglina ka **pikem eluiga**. Jooniselt on näha, et EL liikmesriikidest on keskmine eluiga üle 80 aasta Itaalias, Rootsis, Prantsusmaal ja Hispaanias. Ka Soome konkureerib eluea poolest nimetatud riikidega, jäädes maha vaid ühe aastaga. Eestile kuulub viimane koht nii tervishoiu kulutuste kui ka keskmise eluea poolest.

Riigi tervishoiu arengut iseloomustab samuti elanike (patsientide) arv ühe arsti ja medõe kohta. IMD aastaraamatu andmetel (2004. a kohta) on olukord EL-s järgmine:

Riik	Arsti kohta	Õe kohta
Rootsi	288	80
Tšehhi	268	98
Saksamaa	285	95
Holland	304	86
Taani	286	100
Ungari	280	109
Austria	287	106
Iirimaa	378	67
Soome	311	103
Prantsusmaa	292	128
Luksemburg	390	90
Belgia	239	165
Slovakkia	285	142
Itaalia	261	175
Hispaania	377	126
Eesti	343	148
Suurbritannia	448	100
Kreeka	210	236
Sloveenia	447	151
Portugal	290	250
Poola	395	213

Tabelist nähtub, et nii arstide kui ka õdede töökoormus Eestis on EL keskmisest oluliselt suurem. Arstide arvestuses oleme EL riikide paremusjärjestuses 15. kohal ja medõdede arvestuses 16. kohal. Medõe kohta tuleb Eestis 148 inimest, mis on ligi 2 korda rohkem kui Rootsis ja Hollandis (vastavalt 80 ja 86 inimest).

4. EESTI ETTEVÕTTEJUHTIDE HINNANG ETTEVÕTLUSKESKKONNALE

Riigi konkurentsivõime mitmed küljed ei ole statistiliselt mõõdetavad, kuid samas siiski olulised iseloomustamiseks ettevõtluskeskkonda riigis. IMD metoodika näeb selisel juhul ette hinnangulise informatsiooni kogumist ettevõttejuhtidelt. Vastava arvamusuuringu Eestis viis IMD küsitluslehe alusel läbi Eesti Konjunktuuriinstituut k.a märtsis¹. Küsitlusleht sisaldas tänavu (nagu mullugi) 113 küsimust, mis puudutasid ettevõtluskeskkonna erinevaid tahke. Kõige rohkem küsimusi (40) käis valitsuse töö kohta, arvukuselt järgnesid küsimused äritegevuse efektiivsuse kohta (38) ja infrastruktuuri kohta (31).

Vastavalt metoodikale hindasid küsitletud ettevõttejuhid olukorda erinevates valdkondades 6-palli süsteemis, arvestusega, et 6 punkti on kõige positiivsem ja 1 kõige negatiivsem hinne (konkurentsivõime aspektist vaadates). Riigi konkurentsivõime üldreitingut mõjutavad riigi oma ettevõttejuhtide vastused 1/3 ulatuses (2/3 formeerub sõltuvalt statistilistest andmetest).

Allpool toodud tabelist nähtub, et ettevõttejuhtide hinnangud Eesti ettevõtluskeskkonnale on tervikuna rahuldavad – kõigi valdkondade keskmine hinne 2006. aastal on 4,09 punkti 6-st võimalikust². Võrreldes varasemate aastatega, on hinnang mõõdukalt tõusnud ja on nüüd 0,16 punkti (4,1%) kõrgem kui vaatluse esimesel aastal (2001).

Eesti ettevõtluskeskkonna tugevamateks külgedeks (ettevõttejuhtide hinnangul) on äriseadusandlus (keskmine hinne 4,50 p), finantsid (4,34 p), väärtushinnangud (4,33 p) ja ühiskondlik raamistik (4,33 p). Nõrgad küljed on tööjõud (3,53 p), haridus (3,70 p) ning tervishoid ja keskkond (3,78 p).

Võrreldes eelmise aastaga, on hinnangud paranenud kõige enam ühiskondliku raamistiku (0,30 p), tootlikkuse (0,25 p), juhtimise tavade (0,22 p) ja baasinfrastruktuuri (0,20 p) osas. Halvenes hinnang tehnoloogilisele infrastruktuurile ja sedagi minimaalsel määral (0,14 p).

¹ Küsitluse viivad läbi IMD partnerinstituudid programmis osalevates riikides. Eestis osales küsitluses 54 kõrgema ja keskastme juhti erinevatest majandusharudest.

² Ettevõttejuhtide küsitluse tulemused (vastuste jaotustabelid) on toodud lisa 2

Ettevõtetejuhtide küsitluse koondtulemused 2001 –2006 a							
Valdkond	Küsimuste arv 2006. a	Keskmine hinne (max=6)					
		2001	2002	2003	2004	2005	2006
Majanduse seisund	4						(3,70)
Siseriiklik majandus	1	...	...	...	3,98	4,13	4,13
Välisinvesteeringud	3	...	...	...	3,97	3,55	3,56
Valitsuse töö tõhusus	40						(4,28)
Eelarvepoliitika	1	4,30	3,90	4,00	3,98	3,91	4,11
Maksupoliitika	3	3,82	3,73	4,17	4,23	4,06	4,16
Institutsionaalne raamistik	12	3,67	3,66	3,88	3,86	3,93	3,98
Äriseadusandlus	18	4,53	4,57	4,66	4,46	4,43	4,50
Ühiskondlik raamistik	6	3,88	3,96	4,06	4,32	4,03	4,33
Äritegevuse efektiivsus	38						(4,07)
Tootlikkus	2	...	...	...	...	3,99	4,24
Tööjõud	9	3,67	3,69	3,64	3,67	3,53	3,53
Finantsid	9	3,56	4,21	4,28	4,13	4,27	4,34
Juhtimise tavad	11	3,94	3,95	3,83	3,89	3,88	4,10
Väärtushinnangud	7	4,91	4,54	4,59	4,26	4,29	4,33
Infrastruktuur	31						(3,92)
Baasinfrastruktuur	6	3,83	4,00	4,23	4,17	4,10	4,30
Tehnoloogiline infrastruktuur	7	4,09	4,49	4,46	4,09	4,17	4,03
Teaduslik infrastruktuur	5	3,62	3,95	3,95	4,09	3,74	3,79
Tervishoid ja keskkond	6	3,72	3,78	3,82	3,89	3,68	3,78
Haridus	7	3,51	3,43	3,57	3,61	3,59	3,70
KOKKU	113	3,93	3,99	4,06	4,07	4,02	4,09

4.1. Hinnang valitsuse tööle

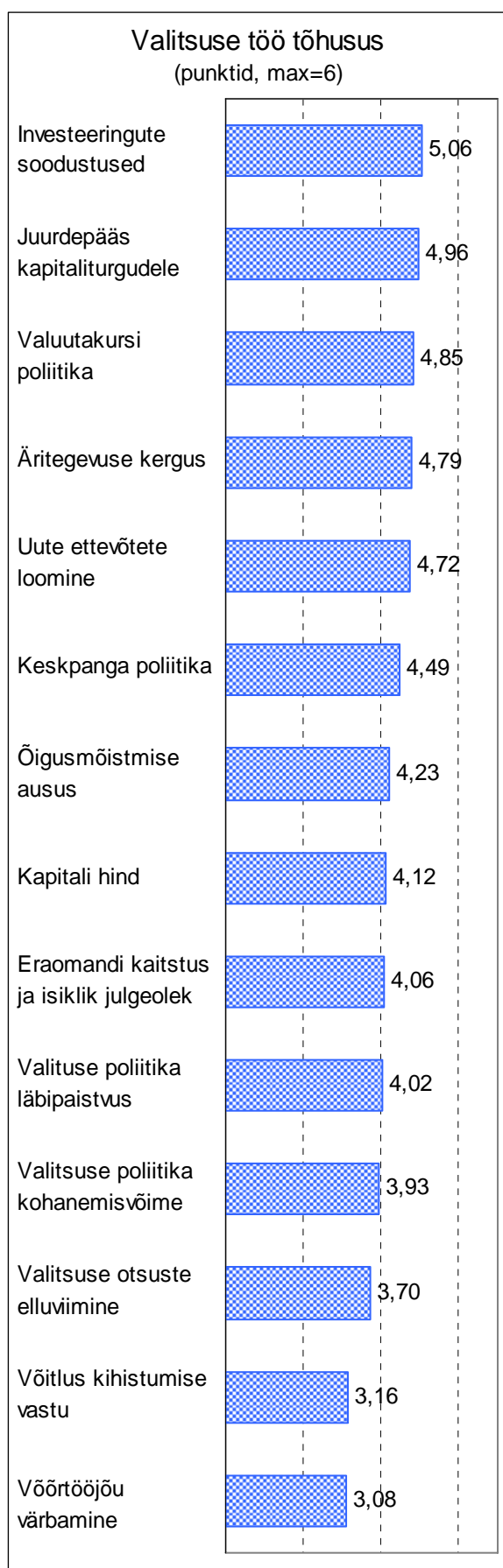
Valitsuse töö tõhusust hindasid ettevõtetejuhid traditsiooniliselt 5 aspektis: eelarve, maksupoliitika, institutsionaalne raamistik, äriseadusandlus ja ühiskondlik raamistik. Kokku hindasid ettevõtetejuhid 40 erinevat aspekti valitsuse töös ning keskmiseks hindeks kujunes 2006. aastal 4,28 punkti. See on kõrgem tulemus kui said. ülejäänud 2 valdkonda: äritegevuse efektiivsus – 4,07 p ja infrastruktuur – 3,92 p.

Eelarvet puudutas üks küsimus ja selles paluti hinnata (prognoosida) riigieelarve juhtimise kvaliteedi muutusi eelseisval 2-1

aastal (eelarve juhtimine paraneb või halveneb). Ettevõtetejuhtide vastustest nähtub, et eelarve juhtimise osas ollakse mõõdukalt optimistlikud – keskmine hinne 4,11 p (eelmisel aastal 3,91 p). Üle 4/5 ettevõtetejuhtide arvab, et maksumaksjate raha kasutamine edaspidi paraneb, alla 1/5 kardab vastupidist.

Maksupoliitika kohta esitatud 3 küsimust said keskmiseks hindeks suhteliselt kõrge 4,16 p (2005. a – 4,06 p). Maksukoormust puudutavatest küsimustest (2) nähtub, et ettevõtetejuhtide enamus on seda meelt, et nii üksikisikute kui ka ettevõtete maksud ei

ole nii kõrged, et vähendaks huvi (indu) tööd teha või ettevõtet arendada. Maksudest kõrvale hoidmist esineb Eestis suhteliselt palju ning ettevõtetejuhtide arvamus selle kohta, kas see takistab või ei takista äritegevust riigis, jagunes umbes 1:2-le mitte -takistamise kasuks.

Institutsionaalne raamistik leidis hindamist 12 küsimuse läbi, milledele vastused andsid keskmiseks hindeks 3,98 p (eelmisel aastal 3,93 p). Kõige positiivsemalt hinnati valitsuse valuutakursi poliitikat (valuutakomitee süsteem), mis toetab ettevõtete konkurentsivõimet (hinne 4,85). Positiivselt hinnati keskpanga poliitikat riigi majandusarengule kaasaaitamise seisukohalt (4,49 p) ning kehtivat seadusandlust ja regulatsioone (4,47 p). Leiti, et kapitali hind (laenu intress) riigis soodustab äritegevust (4,12 p).

Institutsionaalse raamistiku puuduseks peeti (hinded alla 3,5 p) haldusteenuste sõltuvust poliitilist vahelesegamist ja poliitiliste parteide vähest arusaamist tänapäeva majanduse väljakutsetest.

Äriseadusandlus pälvis ettevõtete juhtide suurima rahulolu – 18-le sellealasele küsimusele antud vastuste keskmiseks hindeks kujunes 4,50 p (2005. a – 4,43 p). Sellest nähtub, et ettevõtted on Eestis üldiselt rahul õigusega oma asju ise korraldada ja vajadusel riigilt tuge saada.

Üle 5 punktiga (6-st) hinnati regulatsioone, mis puudutavad välisinvestorite õigusi Eestis ettevõtetlust arvustada, läbirääkimisi pidada, investeeringute soodustusi saada. Positiivsed vastused (üle 4,6 p) anti ka Eesti tollipoliitikale, juurdepääsule kapitaliturgudele, riigi hinnapoliitikale, uute ettevõtete loomisega seotud asjaajamistele. Kõige suuremat rahulolematust põhjustasid ranged immigratsiooniseadused, mis raskendavad ettevõtetel võõrtööjõudu värvata (3,02 p).

Ühiskondliku raamistiku blokk sisaldas traditsiooniliselt 6 küsimust, mis puudutasid õigusemõistmist, isiklikku julgeolekut, eraomandi kaitset, sotsiaalset kihistumist ning ahistamist ja vägivalda. Valitsuse tegevust

ühiskondliku raamistiku valdkonnas tervikuna hinnati suhteliselt kõrge 4,33 punktiga (2005. a – 4,03 p). Leiti, et diskrimineerimine (rassiline, sooline, päritoluline) ei ole oluliseks probleemiks ühiskonnas (4,78 p), et ahistamine ja vägivald ei destabiliseeri töö-

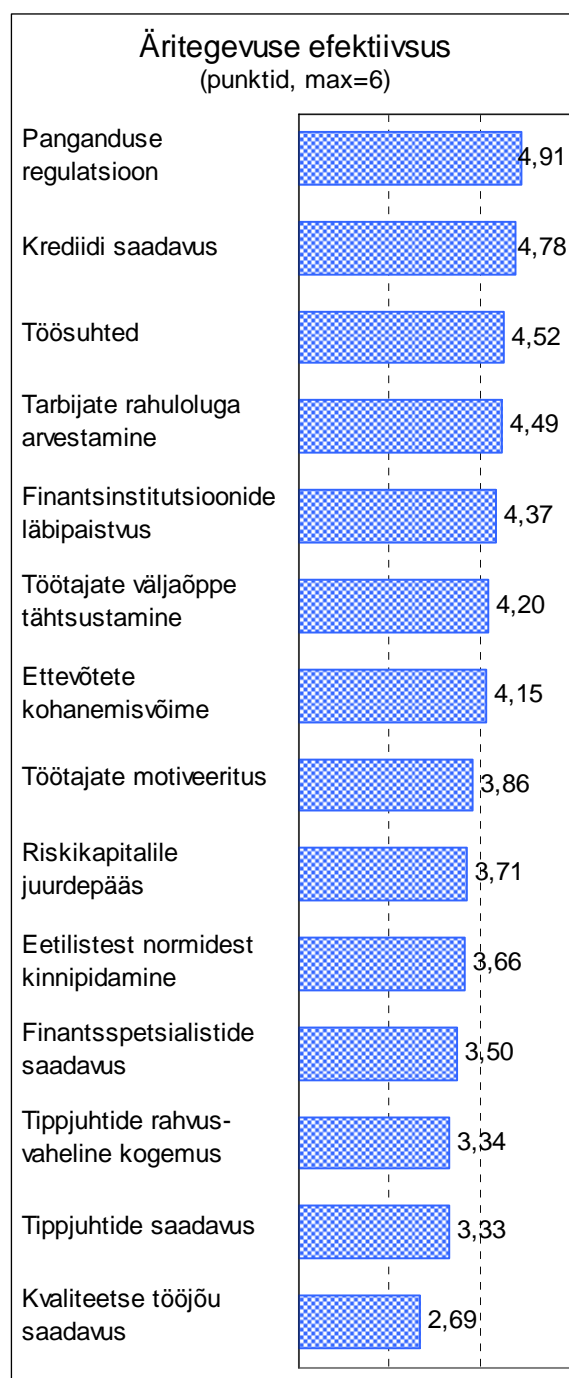
keskkonda (4,93 p), et õiguse mõistmist teostatakse enam-vähem õiglaselt (4,07 p). Puuduseks peetakse valitsuse vähest tähelepanu võitlusele sotsiaalse kihistumise vastu (2,81 p).

4.2. Hinnang äritegevuse efektiivsusele

Äritegevuse efektiivsuse blokk koosneb 38 küsimusest, millede abil kogutakse ettevõtetejuhtide hinnanguid väga erinevate äritegevuse aspektide kohta (eelkõige selliste aspektide kohta, mis pole piisavalt kaetud statistiliste andmetega). Äritegevuse efektiivsuse bloki 11 küsimust puudutavad juhtimise tavadid riigis, 9 küsimust töajõudu (selle kättesaadavust), 9 küsimust finantside olukorda, 7 küsimust väärtushinnanguid riigis ja 2 küsimust tootlikkust. Nagu eelpool toodud tabelist nähtub hindasid ettevõtetejuhid äritegevuse efektiivsust Eestis 2006. aastal 4,07 punktiga (2005. a 3,98 p).

Tootlikkuse osas tuli ettevõtetejuhtidel hinnata siinsete ettevõtete tõhusust rahvusvahelises võrdluses. Ettevõtetejuhtide koondhinnangul said suurettevõtted (nende tõhusus) hindeks 4,36 punkti ja väikesed ning keskmise suurusega ettevõtted 4,13 punkti (6 võimalikust). Võrreldes eelmise aastaga, on tõhususe hinnangud küll paranenud, seda eriti väike- ja keskmiste ettevõtete osas (2005. a – 3,65 p), kuid näitavad, et Eesti ettevõtetel on tõhususe tõstmisel veel kasvuruumi.

Töajõu kohta esitatud 9 küsimusest said positiivse vastuse (keskmine hinne üle 3,5 punkti) vaid kolm. Nii leivad ettevõtetejuhid, et töasuhted Eestis ei ole üldiselt vaenulikud, vaid pigem produktiivsed (4,52 p), töötajate väljaõpet peetakse ettevõtetes oluliseks, prioriteetseks (4,20 p) ning töötajate motiveeritust hinnati enam-vähem rahuldavaks (3,86 p). Selgelt negatiivse hinnangu sai kvalifitseeritud töajõu saadavus tööturul (2,69 p) ning rahul ei olda ka kompetentsete

tippjuhtide ja finantsspetsialistide pakkumisega tööturul. Leitakse, et välismaa kvalifitseeritud töötajatele pole Eesti ettevõtluskeskkond piisavalt atraktiivne (3,15 p) ning samal ajal on Eesti enda tippjuhtide rahvusvaheline kogemus madalavõitu (3,34 p). Aastaga ei ole hinnangud muutunud.

Finantsid on valdkond, mis tõstab äritegevuse taset Eestis. Nii vähemalt leiavad küsitletud ettevõttejuhid, andes keskmiseks hindeks finantsidele 4,34 p (2005. a - 4,27 p). Kõrgelt hinnati (4,78 p) raha liikumist pankadest ettevõttesse, panga- ja finantsteenuste rolli äritegevuse arengus (4,79 p), panganduse regulatsioone riigis (4,91 p) ja finantsinstitutsioonide läbipaistvust (4,37 p). Rahulolu/rahulolematuse piiril ollakse riskikapitali kättesaadavusega (3,71 p) ja aktsiaturu tegevusega (3,87 p).

Juhtimise tavade osas leiavad käsitamist sellised küsimused nagu eetilistest normidest kinnipidamine, ettevõttejuhitide usaldusväärsus, tarbijate rahulolu väärtustamine jne. Üldhinnangu (4,10 p) kohaselt on küsitletud ettevõttejuhid üsna rahul juhtimise tavadega Eestis. Keskmisest kõrgemalt hinnati auditeerimise ja raamatupidamise tavade juurutamist ettevõtetes (4,68 p), tarbijate

rahulolu väärtustamist (4,49 p), aktsionäride vara majandamist (4,34 p) ja juhtide ettevõtlikkust (4,38 p). Küsitletud juhid leiavad, et Eesti ettevõtetel on üsna hea (muutustega) kohanemisvõime (4,15 p) ja turundusele pööratakse vajalikku tähelepanu (4,27 p). Kriitiliselt hinnati enda ja kolleegide tegevust eetilistest normidest kinnipidamisel (3,66 p) ja sotsiaalse vastutuse tajumist ühiskonna ees (3,43 p). Aastaga on hinnangud juhtimise tavadele üsna oluliselt paranenud (2005. a – 3,88 p).

Väärtushinnangud on küsitluslehe blokk, mis püüab selgitada ühiskonnas (riigis) valitsevaid hoiakuid globaliseerumise ja reformide suhtes, mõõdab rahvusliku kultuuri avatust, inimeste kohanemisvõimet uute väljakutsetega jne. Küsitlus näitas, et väärtushinnangutega on Eestis olukord enam-vähem korras – keskmine hinne 4,33 punkti (2005. a – 4,29 p). Rahvuskultuuri avatus sai hindeks 4,62 p, inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega 4,65 p, suhtumine globaliseerumisse 4,10 p. Leitakse, et Eesti maine välismaal pigem toetab kui takistab ettevõtluse arengut (4,47 p), et rahvas saab üldiselt aru reformide vajalikkusest (4,29 p).

4.3. Hinnang infrastruktuuri kohta

Infrastruktuuri mõju ettevõtluskeskkonnale avaldub transpordi, kaasaegse infotehnoloogia, teadus- ja arendustegevuse ja mitmete muude tegevuste kaudu. Infrastruktuur on valdkond, kus riigil on suured võimalused ja kohustused toetada ettevõtteid rahvusvahelises konkurentsis. Nagu eelpool toodud tabelist nähtus, hindasid ettevõttejuhid infrastruktuuri olukorda Eestis 3,92 punktiga, mis on teiste blokkidega võrreldes madalam hinne. Samas on hinnang võrreldes 2005. aastaga natuke paranenud, seda eelkõige just baasinfrastruktuuri osas. IMD küsitluslehe infrastruktuuri osa sisaldas 2006. aastal 31 küsimust.

Baasinfrastruktuuri kohta oli küsitluslehes 6 küsimust, millele antud vastustest selgus, et ettevõttejuhid on baasinfrastruktuuri kohta enam-vähem rahul – vastuste keskmine hinne 4,30 p. Teistest baasinfrastruktuuri komponentidest kõrgema hinde sai veetransport (4,98 p) – üle 80% vastanutest hindab veetranspordi vastavust ettevõtete äritegevuse nõuetele 5 või 6 punktiga. Lennutransport sai hindeks 4,56 ja energeetikalane infrastruktuur 4,23 p. Kõige madalam on rahulolu baasinfrastruktuuri korrashoiu, säilitamise ja arendamisega, kuna leitakse, et vastavad tegevused on alafinantseeritud (3,59 p). Võrreldes eelmise aastaga on ette-

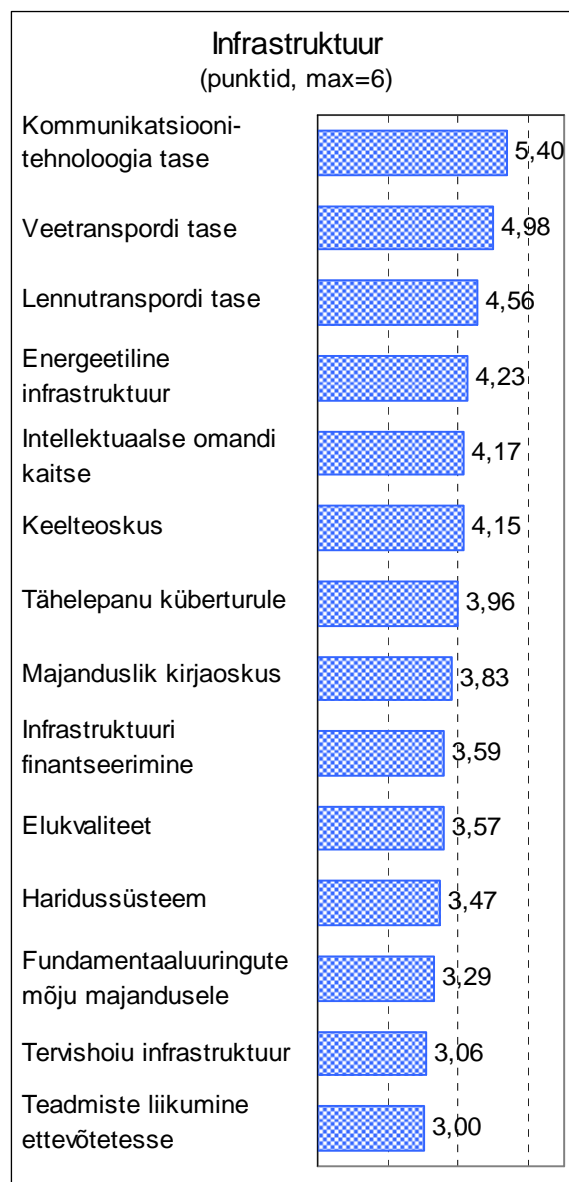
võttejuhtide hinnangud baasinfrastruktuuri kõikidele uuritud külgedele paranenud keskmiselt 0,20 p võrra.

Tehnoloogilise infrastruktuuri põhikomponendiks on kommunikatsioonitehnoloogia, selle vastavus äritegevuse vajadusele. Ettevõtetejuhtide vastustest nähtub, et kommunikatsioonitehnoloogia arengutase on Eestis hea – keskmine hinne 5,40 p, kusjuures ligi pooled (48,9%) ettevõtetejuhid hindasid olukorda maksimaalse 6 punktiga. Kõik teised tehnoloogilise infrastruktuuri aspektid said oluliselt madalamad hinded. Tehnoloogia-alane koostöö firmade vahel – 3,58 p, infotehnoloogia spetsialistide saadavus tööturul – 3,98 p.

Teadusliku infrastruktuuri kohta oli küsitluslehes 3 küsimust, millele antud vastustest (hinnangutest) nähtub, et olukord jätab soovida paremat (keskmine hinne 3,79 p). Suhteliselt positiivselt hinnati teadusliku uurimistöö õiguslikku keskkonda (4,27 p) ja intellektuaalse omandi kaitset riigis (4,17 p). Samas aga ligi pooled ettevõtetejuhid leiavad, et fundamentaaluuringute panus majanduslikku arengusse on väike (3,29 p), et täppisteaduste vastu on noorte hulgas ebapiisav huvi (3,53 p) ja ka koolid ei pööra reaalinete õpetamisele piisavalt tähelepanu (3,69 p).

Tervishoiu ja keskkonna osa küsitluslehes on esindatud 6 küsimusega, milledest 2 puudutavad tervishoidu. Ettevõtetejuhtide enamus on seda meelt, et tervishoiu infrastruktuur jääb maha kaasaja nõuetest (3,06 p), kuid ei leia, et tervishoiuprobleemidel oleks tugev negatiivne mõju ettevõtete tegevusele (3,63 p). Keskkonnaga seotud küsimused said mõnevõrra kõrgemad hinded. Leitakse, et saasteprobleemide negatiivne mõju riigis on mõõdukas (4,04 p) ning samas ei ole keskkonnaseadused ka nii ranged, et nõrgendaksid ettevõtete konkurentsivõimet (4,02 p). Elukvaliteeti riigis hinnati mõõduka 3,57 punktiga (eelmisel aastal 3,35 p).

Hariduse seisundit ettevõtete konkurentsivõime aspektist hinnates tulid (taas) ilmsiks mitmed kitsaskohad. Eelkõige on nendeks teadmiste aeglane liikumine ülikoolidest ettevõtetesse (3,00 p) ja kvalifitseeritud inseneride suur puudus tööturul (3,06 p). Tänavu hariduse bloki 7-le küsimusele antud vastustest (hinnangutest) nähtub, et kuigi selles valdkonnas on olukord mõnevõrra halvem kui mujal (keskmine hinne 3,70 p), siis tasapisi olukord paraneb. Ülikoolihariduse vastavust konkurentsivõimelise majanduse vajadustele hinnati tänavu 4,15 punktiga (eelmisel aastal 3,81 p), majanduslik kirjaoskus sai 3,83 p, rahandusalane haridus 4,26 p ja keelte oskus 4,15 p.

5. EESTI JA SOOME ETTEVÕTLUSKESKKONDADE VÕRDlus (ettevõtetejuhtide hinnangute alusel)

Soome on Eestile paljudes valdkondades suur eeskuj, seda ka majanduses. Eeskujul on stimuleeriv jõud ning seda suurem, mida paremini me Soomet tunneme. IMD riikide rahvusvahelise konkurentsivõime aastaraamat võimaldab Eestit Soomega võrrelda

väga paljudes aspektides. Käesoleval juhul teeme seda ettevõtluskeskkondade osas, tuginedes ettevõtetejuhtide hinnangutele Soomes ja Eestis (eelmisses peatükis tutvustatud küsitluslehe alusel).

Eesti ja Soome ettevõtluskeskkondade võrdlus 2006. a
(keskmised hinned³ valdkondade lõikes)

Valdkond	Keskmine hinne		Eesti võrreldes Soomega (±)
	Eesti	Soome	
Majanduse seisund, kokku	5,36	5,10	+0,26
Siseriiklik majandus	6,19	6,02	+0,17
Välisinvesteeringud	5,08	4,80	+0,28
Valitsuse töö tõhusus, kokku	6,59	7,25	-0,66
Eelarvpoliitika	6,15	5,91	+0,24
Maksupoliitika	6,27	5,33	+0,94
Institutsionaalne raamistik	5,97	6,74	-0,77
Äriseadusandlus	7,03	7,46	-0,46
Ühiskondlik raamistik	6,69	8,78	-2,09
Äritegevuse efektiivsus, kokku	6,16	7,35	-1,19
Tootlikkus	6,58	7,89	-1,31
Tööjõud	5,14	6,89	-1,75
Finantsid	6,74	8,03	-1,29
Juhtimise tavad	6,14	7,43	-1,29
Väärtushinnangud	6,63	6,79	-0,16
Infrastruktuuri seisund, kokku	5,85	7,85	-2,00
Baasinfrastruktuur	6,80	7,75	-0,95
Tehnoloogiline infrastruktuur	6,09	8,27	-2,18
Teaduslik infrastruktuur	5,53	7,23	-1,70
Tervishoid ja keskkond	5,56	8,12	-1,46
Haridus	5,29	7,73	-2,44

³ Käesolevas peatükis on IMD eeskujul ettevõtetejuhtide hinnangud (1...6) ümber arvestatud 10- palli süsteemi (max=10).

Toodust nähtub, et Soome ettevõtjad hindavad oma riigi ettevõtluskeskkonda kõrgemalt kui nende Eesti kolleegid. Eeldades, et ettevõtjate mõlemas riigis hindavad võrdse nõudlikkusega, saame järeldada, et Soome ettevõtluskeskkond on Eesti omast konkurentsivõime seisukohast soodsam. Alljärgnevalt toome välja mõned olulisemad erinevused kahe riigi ettevõtluskeskkondades (valdkondade lõikes):

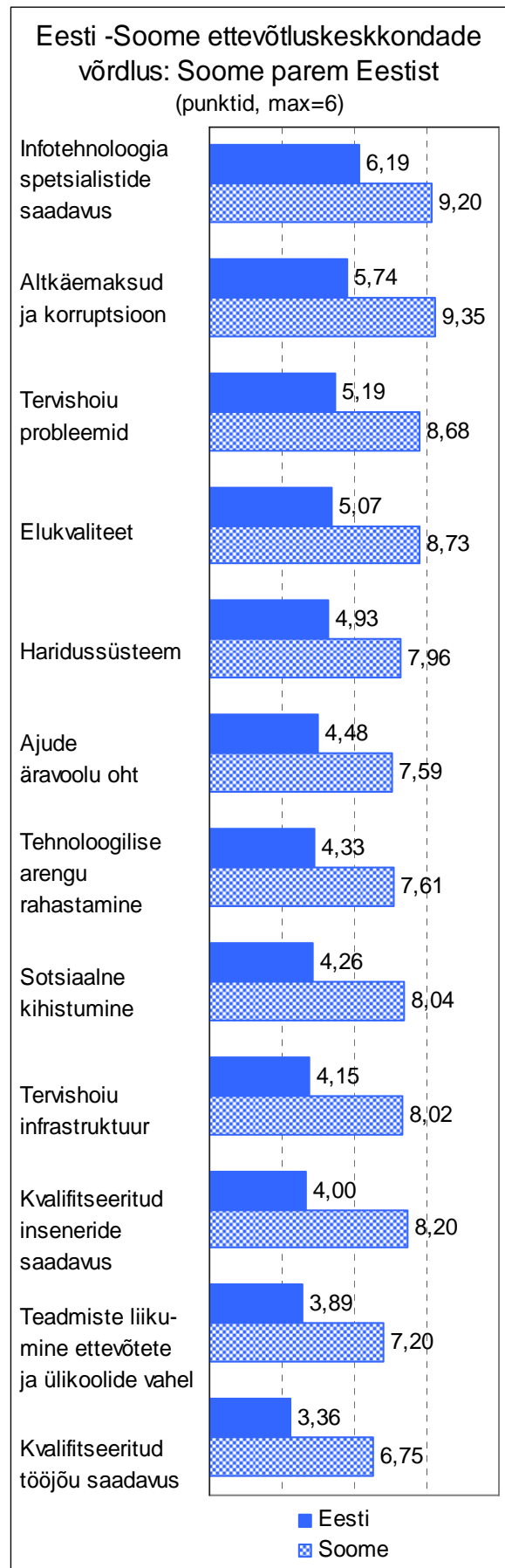
- Eesti ettevõtluskeskkond jääb Soome omast maha kehvema infrastruktuuri ja äritegevuse madalama efektiivsuse poolest.
- Infrastruktuuri elementide võrdluses tõuseb esile Eesti suur mahajäämus Soomest hariduse, teaduse ja tehnoloogilise infrastruktuuri osas.
- Äritegevuse efektiivsuse osas on Eesti mahajäämuse taga eelkõige meie tasakaalust ära tööturg, mis ei suuda ettevõtteid varustada kvalifitseeritud tööjõuga ja oskustöölisega. Soomes on Eestist oluliselt kõrgem tootlikkus ja ettevõtete juhtimise kvaliteet (kogemus).
- Eesti ettevõtluskeskkond on Soome omast parem siinse maksu- ja eelarvepoliitika poolest (erinevalt infrastruktuurist ei nõua see investeeringuid). Need asjaolud teevad Eesti ettevõtluskeskkonna atraktiivseks välisinvestoritele.

Eesti – Soome ettevõtluskeskkondade erinevuste ülevaate üksikküsimuste lõikes esitame atraktiivsuse huvides grupeeritult 4 osas:

- näitajad, mis on mõlemas riigis tugevad
- näitajad, mis on mõlemas riigis nõrgad
- näitajad, mis on Soomes paremad kui Eestis
- näitajad, mis on Eestis paremad kui Soomes

Alustame näitajatest, mis on **Soomes paremad kui Eestis**:

Jooniselt nähtub, et Soome ettevõtetejuhtide hinnangul pole neil praktiliselt probleeme (8,2 p) **kvalifitseeritud inseneri** palkami-

sega. Samas Eesti ettevõtetejuhtidest $\frac{3}{4}$ puutuvad suuremal või vähemal määral kokku raskustega kvalifitseeritud inseneride palgamisel. Umbes analoogiline olukord on infotehnoloogia spetsialistidega ja üldse kvalifitseeritud tööjõuga. See on ka põhjus, miks Soome ettevõtetejuhid hindavad haridussüsteemi 7,96 punktiga (10-st) ja nende Eesti kolleegid 4,93 punktiga.

Tervishoiu infrastruktuur on Soomes välja arendatud vastavuses ühiskonna nõuetega ja selleks on juba aastaid kulutatud üle 7% SKP-st (2003 aastal 7,4%), millest $\frac{3}{4}$ tuleb eelarvest. Eesti ettevõtetejuhtidest u 60% ei ole rahul tervishoiu infrastruktuuri arengutasemega ning siin kulutatakse tervishoiule natuke üle 5% SKP-st (2003. a – 5,3%), millest samuti $\frac{3}{4}$ tuleb eelarvest. Sellest tulenevalt leiavad Soome ettevõtetejuhid pea-aegu üksmeelselt, et tervishoiu probleemidel ei ole olulist (negatiivset) mõju nende ettevõtete tegevusele, samal ajal kui Eesti ettevõtetejuhtidest on samal arvamusel vaid natuke üle poole.

Soome on pikaajaliselt tähtsustanud teadmispõhise ühiskonna loomist. Selle üheks ilminguks on **teadmiste ladus** (kiire) **liikumine** ülikoolidest ettevõtetesse. Soome ettevõtetejuhid on olukorraga valdavalt rahul, andes teadmiste liikumisele praktikasse hindeks 7,20 punkti. Eestis on teaduse ja praktika kehvale suhtele küll tähelepanu juhitud, kuid tulemused on visad tulema. Eesti ettevõtetejuhid andsid 2006. aastal sellealasele tegevusele 3,89 punkti.

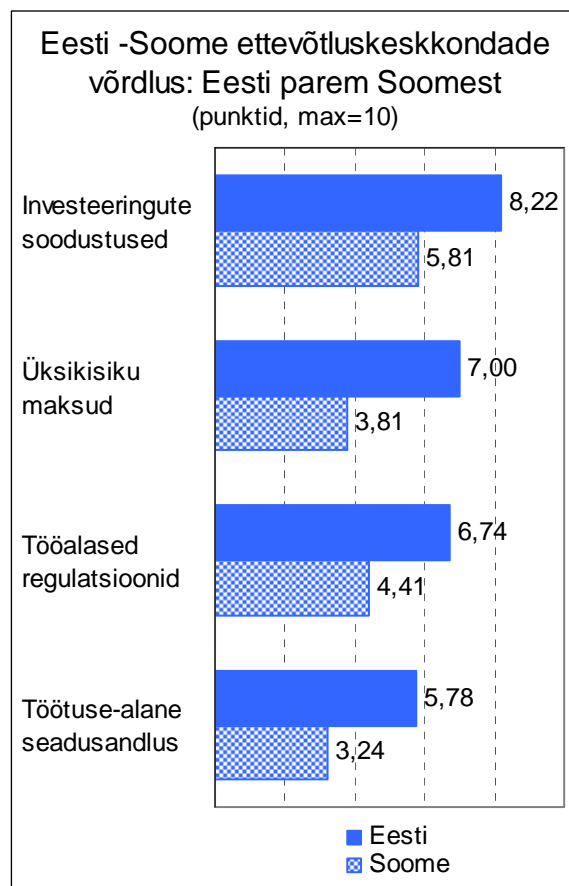
Turumajanduse üheks üldtunnustatud probleemiks on kalduvus **sotsiaalsele kihistumisele**. Kui valitsused sellele probleemile piisavat tähelepanu ei osuta, võib kihistumine kujuneda takistuseks majanduse arengule. Jooniselt nähtub, et Soome ettevõtetejuhtide hinnangul pole nende riigis olukord kihistumisvastase tegevusega küll ideaalne, kuid väärt siiski 8,04 punkti. Nende Eesti kolleegid hindasid valitsuse tegevust sotsiaalse kihistumise valdkonnas aga vaid 4,26 punktiga. Teatud hoogu kihistumise süvenemisele lisavad **alkaemaksud** ja **korruptsioon**. Soomes on suudetud selle

ülimalt negatiivse, turumajandust kompromiteeriva nähtusega edukalt võidelda, mida kinnitab ka ettevõtetejuhtide poolt antud hinnang – 9,35 p. Eestis kogub kõlvalu konkurentsi vastane võitlus alles hoogu, mistõttu ettevõtetejuhid hindasid alkaemaksude ja korruptsiooni esinemist majanduses üsna kriitilise 5,74 punktiga.

Eeltoodut ja palju muud arvesse võttes on üsna loogiline, et Soome ettevõtetejuhid hindavad **elukvaliteeti** oma riigis kõrgelt – 8,73 punktiga. Selle nii olulise näitaja poolest on Soome meist ees tervelt 3,66 punkti. Elukvaliteet (heaolu) on aga riigi majandustegevuse eesmärk ja tulemus, mistõttu väärrib erilist tähelepanu.

Mõned ettevõtluskeskkonna küljed on **Eestis paremad** (tugevamad) kui Soomes.

Jooniselt on näha, et neid ei ole palju⁴, kuid samas on nad küllaltki iseloomulikud. Eesti ettevõtetejuhid leiavad, et **üksikisiku maksud**

⁴ Välja on toodud vaid need näitajad, kus hinnangute erinevus on enam kui 2 punkti:

Eestis ei ole nii suured, et vähendaksid inimeste huvi (indu) tööd teha või taotleda edutamist (7,00 p). Soomes, kus kasutusel on astmeline tulumaks ja üldine maksukoormus on Eestist kõrgem, leiavad ettevõt- tejuhid, et Soome maksutase vähendab inimeste huvi tööd teha (3,81 p). Eesti ettevõt- tejuhid on arvamusel, et töölased regulat- sioonid (töole võtmine, vallandamine, mi- inimumpalgad jne) ei takista kuigivõrd äri- tegevust (6,74 p). Oluliselt kriitilisemalt hindavad neil kehtivaid töölaseid regulat- sioone Soome ettevõtjad – nende arvates väärivad vastavad regulatsioonid vaid 4,41 p.

Eestis kehtib kord, mille kohaselt investee- ritud kasum on tulumaksuvaba, mis muudab riigi **välisinvestoritele atraktiivseks**. Eesti ettevõtetejuhid hindavad siinseid investee- ringute soodustusi kõrge 8,22 punktiga. Soome kolleegid pole seal kehtivate soo- dustustega selgelt rahul, sest nende hinnang vastavatele regulatsioonidele on 5,81 p.

Riikide konkurentsivõime seisukohalt on halb kui riigi poolt töötajatele antud garan- tiid on nii tugevad, et vähendavad töötajate aktiivsust tööotsingutel. Eesti puhul väga tugevatest garantiidest rääkida ei saa ja siin- sed ettevõtetejuhid hindavad olukorda 5,78 punktiga. Soome ettevõtetejuhtide hinnang (3,24 p) näitab, et seal on tegemist garanti- dega, mis oluliselt vähendavad tööotsingute aktiivsust.

Soome ja Eesti ettevõtetejuhtide küsitlus näi- tas, et mõlema riigi ettevõtluskeskkondades on erinevuste kõrval ka palju **ühisjooni**, s.t ühiseid tugevaid külgi ja ühiseid nõrku külgi.

Ühistest tugevatest külgedest väärivad eel- kõige äramärkimist ettevõtlussõbralik tolli- poliitika (ei kahjusta äritegevust), välisin- vestoritele suure tegevusvabaduse tagamine ja äritegevuse (ettevõtete asutamise, likvi- deerimise) lihtsus. Mõlema riigi ettevõtete- juhid annavad kõrge hinnangu pangandus- sektorile ning leiavad samuti, et äritegevu- sele on toeks arenenud veetransport ja kaas- aegne kommunikatsioonitehnoloogia. Nii Eestis kui ka Soomes praktiliselt puudub rassiline diskrimineerimine, ahistamine ja vägivald.

Eesti ja Soome ettevõtluskeskkondade tugevad küljed

Näitaja	Eesti	Soome
Proteksionism (puudumine)	7,51	8,32
Rahvusvahelised tehingud välispartneritega (piiranguteta)	8,48	9,38
Välisinvestorite õigused	8,60	9,17
Välisinvestorite juurdepääs kapitalile	8,04	8,93
Äritegemise lihtsus	7,52	7,80
Diskrimineerimine (puudumine)	8,11	8,09
Ahistamine ja vägivald (puudumine)	8,07	8,84
Krediidi liikumine ettevõtetesse	7,52	8,67
Panga- ja finantsteenuste tugi äritegevusele	7,70	8,47
Panganduse regulatsioon	8,00	8,65
Veetranspordi seisund	8,00	8,45
Kommunikatsioonitehnoloogia seisund	8,81	9,53

Ettevõtluskeskkonna **ühisteks probleemideks** on see, et globaliseerumine võib põh- justada tootmise viimist väljas poole riiki ja tekitada kahju uurimis- ja arendustegevuse- le “ajude” lahkumisega riigist. Samal ajal ei ole nii Eesti kui ka Soome piisavalt atrak- tiivsed välismaistele kvalifitseeritud tööta- jatele. Mõlema riigi ettevõtetejuhid leiavad, et poliitilised parteid nende riigis ei mõista piisavalt tänapäeva majanduse probleeme.

Eesti ja Soome ettevõtluskeskkondade nõrgad küljed

Näitaja	Eesti	Soome
Tootmise riigist väljaviimise oht	5,19	3,70
Uurimis- ja arendustegevuse riigist väljaviimise oht	4,74	4,52
Poliitiliste parteid arusaamine majandusprobleemidest	5,04	5,36
Riigi atraktiivsus välismaa kvalifitseeritud töötajatele	4,52	4,34

6. MAJANDUSE ARENGUVÕIMALUSED 2006. AASTAL

Maailmamajanduse käesoleva aasta arenguväljavaateid peetakse headeks. Tõenäoliselt majanduskasvuks kujuneb u 4,5% nagu see oli ka 2005. aastal. Võimalik, et mõnevõrra väheneb USA ja Hiina panus globaalsesse majanduskasvu (eelmisel aastal oli see 40%) ning suureneb Euroopa Liidu ja Jaapani osa.

Rahvusvaheline kaubavahetus püsib aktiivne, on oodata 9-10%-list mahu kasvu umbes 6%-lise hindade tõusu juures (suuresti naftatoodete arvel). Inflatsiooni tasemeks prognoositakse 3,5%, seejuures Lääne-Euroopas 2,2%, Põhja-Ameerikas 3,1%, Kesk- ja Ida-Euroopas 3,9%, Aasias 2,9%.

Lühiajaliste laenude intressimäärad jätkavad suure tõenäosusega liikumist tõusu suunas. Laenude kallinemist prognoositakse pea kõikides majanduspiirkondades.

Euroopa Liidu majanduskasvuks 2006. aastal prognoositakse 2,1%. Probleemiks mitmele riigile (Saksamaa, Prantsusmaa) jääb eelarve tasakaalustamine ja liiga kõrge tööpuudus (eriti noorte hulgas). EL uued riigid arenevad vanadest vähemalt 2 korda kiiremini, seda suuresti tänu ekspordi mahu kasvule.

Edukaks kujuneb 2006. a SRÜ riikidele. Venemaa majanduskasvuks prognoositakse u 6%. Probleemiks Venemaale on inflatsioon, mis suure tõenäosusega ulatub 10%-ni.

Eesti majanduse väljavaated 2006. aastal on head. Suure tõenäosusega võib arvata, et kõrgkonjunktuur püsib aasta lõpuni. I poolaasta majanduskasv oli 11,7%. Tegevusala-dest arenevad kiiremini finantsvahendus, ehitus, kinnisvara-, üürimis-, ja äritegevus

ning töötlev tööstus. Eratarbimine kasvas (püsihindades) I poolaastal 15,3%, seda küll suuresti laenude toel. Positiivsed arengud jätkuvad tööturul. Võimalik, et aasta lõpuks langeb tööpuudus alla 6% tasemele. I poolaastal tõusis keskmine palk 15,3% ning on põhjust arvata, et areng jätkub II poolaastal sama tempoga. Samal ajal süveneb kvalifitseeritud tööjõu ja oskustöölise puudus.

Eesti kasvumootoriks on kiirelt arenev ekspord, mille kasv I poolaastal moodustas 28%. Vaatamata sellele pole kuigivõrd paranenud väliskaubanduse tasakaalustatus. Jooksevkonto suur defitsiit ja kõrge laenukoormus jäävad Eestit saatma 2006. a lõpuni.

2006. a oodatavad majandustulemused

Näitaja	Mõõtühik	Oodatav tulemus
SKP reaalkasv	%	11
Tarbijahinnaindeks	%	4,4
Töötuse määr	%	6
Ekspordi kasv	%	24
Jooksevkonto saldo	% SKP suhtes	-10
Tööstustoodangu mahu kasv	%	9
Ehitustööde mahu kasv	mld kr	29
Keskmine brutokuupalk	krooni	9100
Palkade koondlaenuportfell (dets)	mld kr	165

STATISTILISI ANDMEID IMD AASTARAAMATUST 2006

Eesti võrreldes parima ja halvima riigi vastava näitajaga

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
MAJANDUSE SEISUND								
SISERIIKLIK MAJANDUS								
SISEMAJANDUSE KOGUPRODUKT (SKP)	Miljard USD	13,1	60	12 487,2	USA	12,9	JORDAANIA	2005
SKP (PPP)**	Miljard USD ostujõu pariteedi järgi	22	60	12 059	USA	10	ISLAND	2005
SKP REAALKASV	Kasv püsivhindades rahvuslikus valuutas, %-des	9,8	3	12,4	ZHEJIANG	0,0	ITAALIA	2005
SKP REAALKASV ELANIKU KOHTA		9,94	1	9,94	EESTI	-1,04	ITAALIA	2005
SKP ELANIKU KOHTA	USD	9 729	37	74 724	LUKSEMBURG	656	INDIA	2005
SKP ELANIKU KOHTA (PPP)		16 005	37	70 990	LUKSEMBURG	3 332	INDIA	2005
RAHVUSVAHELINE KAUBANDUS								
JOOKSEVKONTO SALDO	Miljard USD	-1,4	30	163,9	JAAPAN	-804,9	USA	2005
	% SKP-st	-10,92	53	28,49	SINGAPUR	-15,93	ISLAND	2005
KAUPADE EKSPORT*	Miljard USD	7,72	59	970,70	SAKSAMAA	3,04	JORDAANIA	2005
	% SKP-st	58,94	9	196,64	SINGAPUR	7,24	USA	2005
KAUPADE EKSPORDI REAALKASV*	Püsivhindades rahvuslikus valuutas, %-des	30,41	5	43,20	VENETSUEELA	-21,78	JORDAANIA	2005
TEENUSTE EKSPORT	Miljard USD	2,79	57	318,30	USA	1,01	VENETSUEELA	2004
	% SKP-st	24,80	6	103,72	LUKSEMBURG	0,92	VENETSUEELA	2004
TEENUSTE EKSPORDI REAALKASV	Püsivhindades rahvuslikus valuutas, %-des	26,70	11	74,63	MAHARASHTRA	-21,10	INDONEESIA	2004
VÄLISKAUBAKÄIBE SUHE SKP-sse	(Eksport+import) / (2*SKP)	83,43	6	193,59	SINGAPUR	12,45	USA	2004
KAUBAVAHETUSE INDEKS	Ekspordi muutus võrreldes impordiga (1995=100)	109,3	3	133,1	ARGENTIINA	52,7	ŠOTIMAA	2005
TURISMI TULUD	Turismi tulud, % SKP-st	7,95	3	19,61	HORVAATIA	0,24	JAAPAN	2004

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
VÄLISINVESTEERINGUD								
OTSEINVESTEERINGUTE VÄLJAVOOL	Miljard USD	0,61	42	252,01	USA	-9,93	TAANI	2005
	% SKP-st	4,63	10	42,42	ISLAND	-4,05	TAANI	2005
OTSEINVESTEERINGUTE POSITSIOON VÄLISMAAL	Miljard USD	1,42	55	3 287,00	USA	0,05	BULGAARIA	2004
OTSEINVESTEERINGUTE POSITSIOON VÄLISMAAL - REALKASV	Püsivhindades USD-s, %-des	37,94	6	131,79	ISLAND	-62,79	BULGAARIA	2004
OTSEINVESTEERINGUTE SISSEVOOL	Miljard USD	2,78	38	106,83	USA	-34,90	SAKSAMAA	2005
	% SKP-st	21,17	1	21,17	EESTI	-3,59	SAKSAMAA	2005
OTSEINVESTEERINGUTE POSITSIOON OMA RIIGIS	Miljard USD	10,07	55	2 686,00	USA	2,00	ISLAND	2004
OTSEINVESTEERINGUTE POSITSIOON OMA RIIGIS - REALKASV	Püsivhindades USD-s, %-des	43,79	6	68,07	ISLAND	-3,06	SAKSAMAA	2004
PORTFELLIINVESTEERINGUTE AKTIVA	Miljard USD	0,38	49	259,16	SUURBRITANNIA	-8,22	INDIA	2004
PORTFELLIINVESTEERINGUTE PASSIVA		1,11	47	762,70	USA	-9,34	ARGENTIINA	2004
TÖÖHÕIVE								
TÖÖHÕIVE	Miljonites	0,61	59	758,25	HIINA	0,16	ISLAND	2005
	% elanikkonnast	45,09	32	68,88	LUKSEMBURG	20,18	JORDAANIA	2005
TÖÖHÕIVE MUUTUS	%-des	2,00	24	5,94	KATALOONIA	-0,63	BAIERIMAA	2005
TÖÖPUUDUS	% tööelistest	7,9	34	1,7	TAI	26,5	LAV	2005
NOORTE TÖÖPUUDUS	Alla 25 aastaste töötute osakaal töötutest	15,7	27	5,6	TAI	55,8	JORDAANIA	2005
HINNAD								
TARBIJAHINNAINDEKS	Aasta keskmine	4,1	48	-0,3	JAAPAN	14,4	VENETSUEELA	2005
ELUKALLIDUSE INDEKS	Tarbikorvi hinnaindeks, v.a elamumajandus (New York=100)	81,5	24	49,8	FILIPIINID	128,25	JAAPAN	2005

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
VALITSUSE TÖÖ TÕHUSUS								
RIIGI EELARVE- JA MAKSUPOLIITIKA								
RIIGIEELARVE ÜLEJÄÄK/DEFITSIIT		1,59	11	15,32	NORRA	-14,59	JORDAANIA	2005
KESKVALITSUSE SISERIIKLIK VÕLG	% SKP-st	0,24	2	0,15	RUMEENIA	135,21	JAAPAN	2005
KESKVALITSUSE VÄLISVÕLG		2,48	17	0,00	SINGAPUR	59,64	ARGENTIINA	2005
KESKVALITSUSE VÕLG – KASV	Püsivhindades rahvuslikus valuutas, %-des	-0,29	24	-27,97	ARGENTIINA	19,16	KOREA	2005
INTRESSIMAKSED	% eelarve tuludest	0,70	2	0,23	HONGKONG	51,41	TÜRGI	2004
KOGURESERVID	Miljard SDR (unts kulda=35 SDR)	1,36	49	584,57	JAAPAN	0,17	LUKSEMBURG	2005
MAKSUTULUD KOKKU	% SKP-st	33,02	32	6,43	ZHEJIANG	50,12	ROOTSI	2004
ÜSIKISIKU TULUMAKS	% SKP-st elaniku kohta	15,53	30	0,00	HIINA	41,01	LOMBARDIA	2005
TÖÖTAJATE SOTSIAALMAKS		1,00	8	0,00	HIINA	26,61	HOLLAND	2005
ETTEVÕTTE TULUMAKS KASUMILT	maksimum % kasumist enne makse	26,0	16	12,5	IIRI	46,3	JAAPAN	2005
TÖÖANDJATE SOTSIAALMAKS	% SKP-st elaniku kohta	33,50	51	0,0	HIINA	84,43	ITAALIA	2005
KAPITALI- JA VARA MAKS	% SKP-st	1,11	24	0,02	FILIPIINID	4,33	SUURBRITANNIA	2003
KAUDED MAKSUD KOKKU		11,99	43	1,81	SINGAPUR	20,08	HORVAATIA	2004
INSTITUTIONAALNE RAAMISTIK								
INTRESSIMÄÄRADE VAHE	Laenuintress miinus deposiidi intress	3,64	33	0,43	HOLLAND	37,75	BRASIILIA	2005
RIIGI KREDIIDIREITING	Skaala 0 – 100 ajalehe <i>Institutional Investor Magazine</i> järgi	66,7	40	94,4	ŠVEITS	26,4	ARGENTIINA	2005
VAHETUSKURSI STABIILSUS	SDR ja rahvusvaluuta pariteedi muutus 2004 / 2002	0,02	11	0,00	ARGENTIINA, SUURBRITANNIA, TAI	0,29	VENETSUEELA	2005

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
ÄRISEADUSTIK								
VALITSUSE SUBSIIDIUMID	% SKP-st	1,28	31	0,00	VENETSUEELA	8,60	TŠEHHI	2004
SOTSIAALNE RAAMISTIK								
NAISI PARLAMENDIS	% koosseisust	18,8	29	55,2	KATALOONIA	4,4	TÜRGI	2005
NAISTE POSITSIOON	Naiste osakaal tippjuhtide hulgas	35	10	58	FILIPIINID	6	KOREA, TÜRGI	2003
SISSETULEKUTE ERINEVUS	Naiste ja meeste palga suhe	0,64	12	0,75	NORRAI	0,31	JORDAANIA	2003
ÄRITEGEVUSE EFEKTIIVSUS								
TOOTLIKKUS								
ÜLDINE TOOTLIKKUS OSTUJÕU PARITEEDI KOHTA	SKP PPP ühe töötaja kohta USD-s	35 494	42	103 058	LUKSEMBURG	8 307	INDIA	2005
TOOTLIKKUSE KASV	Kasv %-des, SKP-st ühe töötaja kohta	7,63	3	10,81	ZHEJIANG	-2,93	KATALOONIA	2005
PÖLLUMAJANDUSE TOOTLIKKUS		22 799	31	79 815	HOLLAND	2 166	MAHARASHTRA	2005
TOOTLIKKUS TÖÖSTUSES	SKP PPP ühe töötaja kohta USD-s	31 626	47	152 958	NORRA	11 706	INDIA	2005
TOOTLIKKUS TEENINDUSES		38 767	41	107 518	LUKSEMBURG	9 046	INDONEESIA	2005
TÖÖJÕUTURG								
TÖÖTASU	Tööstustöölise tunnitasu (palk+toetused), USD	3,64	21	0,33	INDONEESIA	36,25	NORRA	2005
TÖÖTASU TÖÖSTUSSEKTORIS	%-des muutus	12,83	54	-8,45	MALAIASIA	16,10	VENEMAA	2005
TEENINDUSSEKTORI SISSETULEKUD								
Panga laenuosakonna töötaja	Aastasissetulek USD	10,4	17	3,1	FILIPIINID	92,5	JAAPAN	2003
Osakonnajuhataja		18,7	19	3,9	INDIA	89,4	JAAPAN	2003
Algkooliõpetaja		5,1	16	1,4	INDIA	75,9	ŠVEITS	2003
Sekretär		7,2	14	1,8	INDIA	44,9	ŠVEITS	2003

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
TIPPJUHTIDE SISSETULEKUD								
Ettevõtte tegevjuht	Aastasissetulek USD	60,0	2	42,4	BULGAARIA	699,0	ILE-DE-FRANCE	2005
Insener		13,2	1	13,2	EESTI	132,2	ŠVEITS	2005
Tehase direktor		42,5	2	23,1	BULGAARIA	392,4	ROOTSI	2005
Tootmisdirektor		20,8	1	20,8	EESTI	247,9	ILE-DE-FRANCE	2005
TÖÖTUNNID	Keskmine töötundide arv	1 820	38	2 398	HONG KONG	1 561	ILE-DE-FRANCE	2005
TÖÖAJAKAOD	Kaotatud tööpäevi 1000 elaniku kohta aastas	2,77	21	0,00	TAIWAN	917,69	BRASILIA	2004
TÖÖJÕUD	miljonites	0,66	59	768,23	HIINA	0,16	ISLAND	2005
	% elanikkonnast	48,97	30	68,88	LUKSEMBURG	27,26	JORDAANIA	2005
	%-des muutus	0,08	46	14,91	JORDAANIA	-3,32	MEHHIKO	2005
OSALISE TÖÖAJAGA TÖÖJÕUD	% tööjõust	8,00	36	36,83	FILIPPIINID	1,80	BULGAARIA	2004
NAISTE TÖÖJÕUD	% kogu tööjõust	50,08	1	50,08	EESTI	25,92	TÜRGI	2005
FINANTSTURUD								
PANKADE VARAD	% SKP-st	65,0	48	1 160,8	LUKSEMBURG	33,9	RUMEENIA	2005
KÄIBELE LASTUD KREDIITKAARTE	Ühe elaniku kohta	0,17	48	2,97	ŠOTIMAA	0,01	JORDAANIA	2005
INVESTEERINGUTE RISK	Skaalal 0-100	64,83	37	99,74	LUKSEMBURG	34,60	ARGENTIINA	2005
AKTSIATURU KAPITALISATSIOON	Miljardit USD	6,2	58	16 323,7	USA	2,8	BULGAARIA	2004
	% SKP-st	55,2	34	519,4	HONG KONG	5,6	VENETSUEELA	2004
AKTSIATURU KÄIVE	USD ühe elaniku kohta	614	45	98 395	ŠVEITS	17	VENETSUEELA	2004
BÖRSIETTEVÕTTED	Ettevõtete arv	13	53	5 231	USA	13	EESTI	2004
AKTSIATURU INDEKS	% - des muutus	47,96	13	126,00	RUMEENIA	-32,40	VENETSUEELA	2005
FAKTOORING	% kaupade ekspordist	6,11	6	14,43	ŠOTIMAA	0,00	INDONEESIA, FILIPPIINID	2005

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
INFRASTRUKTUUR								
BAASINFRASTRUKTUUR								
KASUTATAV PÕLLUMAJANDUSLIK MAA	m ² ühe elaniku kohta	4 145	12	24 122	AUSTRAALIA	5	SINGAPUR	2003
ELANIKE ARV	Miljon	1,35	59	1 307,56	HIINA	0,30	ISLAND	2005
ÜLALPEETAVID	Elanikkond alla 15 ja üle 64 vanuste jagatud elanike arvuga vanuses 15-64	46,9	23	35,8	ZHEJIANG	63,9	FILIPIINID	2005
TEEDEVÕRGU TIHEDUS	km/km ²	1,26	21	4,91	BELGIA	0,08	JORDAANIA	2003
RAUDTEEDEVÕRGU TIHEDUS		0,02	35	0,20	HONG KONG	0,000	ISLAND	2004
ÕHUTRASPORDIGA REISIJATE ARV	tuh. inimest	395	59	588 997	USA	208	SLOVAKKIA	2003
ENERGIA TOODANG	% energiavajadusest arvestatud tonnides	74,5	20	998,7	NORRA	0,3	HONG KONG	2003
ENERGIA KASUTAMISE EFEKTIIVSUS	Kogu energia tarbimine kilodžaulides SKP dollari kohta	26 425	54	2 999	HONG KONG	72 690	VENEMAA	2002
ELEKTRI HIND TÖÖSTUSKLIENTIDELE	USD kWh kohta	0,061	22	0,023	ARGENTIINA	0,120	HORVAATIA	2005
TEHNOLOOGILINE INFRASTRUKTUUR								
INVESTEERINGUD TELEKOMMUNIKATSIOONI	% SKP-st	0,49	35	1,66	HIINA	0,03	VENEMAA	2004
TELEFONILIINID	Telefonide omanikke 1000 elaniku kohta	340	39	798	LUKSEMBURG	41	INDIA	2004
TELEFONIKÕNE HIND	3 minuti kõne hind tipptunnil USA-sse USD-s	0,70	28	0,15	SAKSAMAA	3,08	INDONEESIA	2005
MOBIILTELEFONID	Omanikke 1000 elaniku kohta	960	17	1 382	LUKSEMBURG	44	INDIA	2004
MOBIILTELEFONI KÕNE HIND	3 minuti kõne hind tipptunnil USD-s	0,30	33	0,03	INDIA	0,79	PRANTSUSMAA	2005
ARVUTEID KASUTUSES	Osakaal kogu maailma arvutitest, %	0,06	58	25,47	USA	0,02	ISLAND	2005
ARVUTEID ELANIKU KOHTA	1000 elaniku kohta	373	31	778	USA	16	INDIA	2005
INTERNETI KASUTAJAID	1000 elaniku kohta	484	29	732	ISLAND	47	INDIA	2005

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
INTERNETI KASUTAMISE MAKSUMUS	20 tunni Interneti kasutamise hind USD-s tippunnil	19,33	20	3,85	HONG KONG	58,36	LAV	2004
INTERNETI PÜSIÜHENDUSE ABONENTE	abonente 1000 elaniku kohta	82,80	22	247,94	KOREA	0,06	LÕUNA AAFRIKA	2004
KÕRGTEHNOLOOGIA EKSPORT	miljonit USD	587	54	216 016	USA	30	ISLAND	2004
	% tööstustoodangu ekspordist	13,70	29	63,85	FILIPIINID	1,99	TÜRGI	2004
TEADUSLIK INFRASTRUKTUUR								
UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖLE TEHTAVAD KOGUKULUD	Miljon USD	103	58	312 535	USA	93	JORDAANIA	2004
UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖLE TEHTAVAD KOGUKULUD ELANIKU KOHTA	USD ühe elaniku kohta	76,2	38	1 445,8	IL-DE-FRANCE	7,0	TAI	2004
UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖLE TEHTAVAD KOGUKULUD	% SKP-st	0,91	39	4,55	IISRAEL	0,28	TAI	2004
ERAETTEVÕTETE UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖLE TEHTAVAD KULUD	Miljon USD	40	57	219 226	USA	40	EESTI	2004
	USD ühe elaniku kohta	18,85	40	815,8	ROOTSI	0,82	INDIA	2002
UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖ PERSONALI ARV	1000 inimest	3,8	50	1 152,6	HIINA	3,8	EESTI	2004
UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖ PERSONAL ELANIKU KOHTA	1000 elaniku kohta	2,81	30	11,99	IL-DE-FRANCE	0,54	LAV	2004
ERAETTEVÕTETE UURIMIS- JA ARENDUSTÖÖ PERSONAL	1000 inimest	1,1	51	698,8	HIINA	1,1	EESTI	2004
	1000 elaniku kohta	0,80	35	7,78	LUKSEMBURG	0,11	TAI	2004
TEADUSLIKUD ARTIKLID	Artiklite arv	368	55	211 233	USA	46	LUKSEMBURG	2003
NOBELI PREEMIA LAUREAADID	Füüsika, keemia, füsioloogia, meditsiin ja majandus alates 1950, arv	0	23-60	226	USA	0	37 Riiki	2005
RESIDENTIDE PATENDID	Arv	9	57	109 823	JAAPAN	2	ISLAND	2004
KAITSTUD PATENDID VÄLISMAAL		21	57	171 071	JAAPAN	4	JORDAANIA	2003
KASUTUSES PATENDID	100 000 elaniku kohta	89	32	5 804	LUKSEMBURG	1	INDIA	2004
PATENTIDE PRODUKTIIVSUS	Residentide patendid / uurimis- ja arendustöö personali arv	11,8	35	391,5	TAIWAN	1,5	ISLAND	2003

Näitaja	Mõõtühik	Eesti		Parim****		Halvim****		Andmete aasta
		Tase	Koht	Tase	Riik	Tase	Riik	
TERVISHOID JA KESKKOND								
TERVISEKULUD KOKKU	% SKP-st	5,3	52	15,2	USA	3,1	INDONEESIA	2003
KESKMINE ELUIGA	Oodatav eluiga	72,0	45	82,0	JAAPAN	48,0	LAV	2004
INIMESI ARSTI, MEDÕE KOHTA	Inimesi ühe arsti kohta	343	26	194	VENEMAA	8 189	INDONEESIA	2005
	Inimesi ühe õe kohta	148	31	67	IIRI	2 457	SAO PAULO	2005
INIMARENGU INDEKS	Indeks, skaala 0 – 1	0,85	39	0,96	NORRA	0,60	INDIA	2003
PAPI JA PABERI ÜMBERTÖÖTLUS	% töenäolisest tarbimisest	26,83	36	81,00	SOOME	7,00	MEHHIKO	2005
HEITVETE TÖÖTLUS	Teenindatavate elanike %	70	27	98,5	IL-DE-FRANCE	10,9	TAIWAN	2003
SÜSINIKDIOKSIIDI EMISSIOON	CO ₂ tööstuslik väljalase tonnides ühe miljoni SKP USD kohta	2 051,7	52	98,6	IL-DE-FRANCE	4 970,3	VENEMAA	2003
ÖKOLOOGILISED KATTEALAD	hektareid elaniku kohta	6,9	51	0,8	INDIA	9,5	USA	2001
HARIDUS								
AVALIKUD KULUTUSED HARIDUSELE	% SKP-st	6,2	11	8,4	IISRAEL	0,8	INDONEESIA	2004
ÕPILASI ÕPETAJA KOHTA (PÕHIHARIDUS)	Õpilaste arv	13,0	12	9,9	LOMBARDIA	40,2	INDIA	2003
ÕPILASI ÕPETAJA KOHTA (KESKHARIDUS)		10,0	6	8,3	PORTUGAL	42,0	FILIPIINID	2003
KESKKOOLIÕPILASI	% vastasse vanusevahemikku jäänud elanikest	87,5	31	100,0	JAAPAN	58,9	INDONEESIA	2003
KÕRGHARIDUSE OMANDANUID	% 25-34 aastastest, kes on omandanud vähemalt kolmanda haridustaseme	27,5	27	53,0	KANADA	5,0	INDONEESIA	2003
KIRJAOSKAMATUS	% üle 15 aasta vanustest elanikest	1	1	1	31 RIIKI	39,0	INDIA	2003

- * Eesti andmed on aasta varasemad
** PPP – Purchasing Power Parity (ostujõu pariteet)
*** Full time equivalent (FTE) – Teadus- ja arendustegevusele kulutatud tööaeg aastates
**** Parim (halvim) konkurentsivõime seisukohalt

EESTI ETTEVÕTTEJUHTIDE ARVAMUSUURINGU TULEMUSED 2006. A

(keskmine hinne ja vastuste jagunemine %-des)

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
MAJANDUSE SEISUND							
Siseriiklik majandus							
Majanduse kohanemisevõime majandustsüklitega on nõrk / tugev	4,13	0,0	4,3	10,9	52,2	32,6	0,0
Välisinvesteeringud							
Tootmise viimine väljapoole riiki ohustab / ei ohusta teie riigi majandust	3,58	2,1	16,7	35,4	18,8	20,8	6,2
Uurimis-, arendustegevuse viimine väljapoole riiki ohustab / ei ohusta teie riigi majandust	3,43	4,1	24,5	20,4	30,6	16,3	4,1
Teenuste viimine väljapoole riiki ohustab / ei ohusta teie riigi majandust	3,67	4,1	16,3	24,5	24,5	24,5	6,1
VALITSUSE TÖÖ TÕHUSUS							
Eelarvepoliitika							
Riigieelarve juhtimine eeloleval 2 aastal halveneb / paraneb	4,11	2,2	2,2	10,9	52,1	32,6	0,0
Maksupoliitika							
Üksikisiku maksud vähendavad / ei vähenda inimeste huvi (indu) tööd teha või taotleda edutamist	4,45	2,1	8,5	8,5	19,2	46,8	14,9
Ettevõtete maksud vähendavad / ei vähenda ettevõtjate tegevusaktiivsust	4,29	4,2	4,2	25,0	12,5	33,3	20,8
Maksudest kõrvalehoidmine takistab / ei takista äritegevust	3,74	6,4	19,1	17,0	14,9	36,2	6,4

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
Institutsionaalne raamistik							
Kapitali hind teie riigis piirab (pidurdab) / soodustab ettevõtete äritegevust	4,12	2,0	10,2	24,5	16,3	30,6	16,4
Keskpannga poliitikal on negatiivne / positiivne mõju riigi majandusarengule	4,49	0,0	0,0	12,8	40,4	31,9	14,9
Teie riigi valuutakursi poliitika nõrgendab / toetab (tõstab) ettevõtete konkurentsivõimet	4,85	2,1	2,1	6,2	14,6	47,9	27,1
Valitsuse poliitilised suundumused ei ole / on järjekindlad	3,96	0,0	8,3	29,2	25,0	33,3	4,2
Kehtiv seadusandlus ja regulatsioonid piiravad / soodustavad ettevõtete konkurentsivõimet	4,47	0,0	4,3	6,4	31,9	53,2	4,2
Valitsuse poliitika kohanemisvõime majandusmuutustega on madal / kõrge	3,93	0,0	8,7	19,6	41,3	30,4	0,0
Valitsuse otsused ei ole / on edukalt ellu viidud (teostatud)	3,70	0,0	8,5	29,8	44,7	17,0	0,0
Poliitilised parteid ei mõista / mõistavad tänapäeva majanduse väljakutseid (ülesandeid)	3,47	8,2	14,3	20,4	36,7	20,4	0,0
Valitsuse majanduspoliitika läbipaistvus on kehv / rahuldav	4,02	0,0	6,2	27,1	27,1	37,5	2,1
Haldusteenused (avalik sektor) ei ole / on sõltumatud poliitilisest vahelesegamisest	3,28	4,3	19,1	36,2	25,5	14,9	0,0
Bürokraatia pidurdab / ei pidurda ettevõtete äritegevust	3,59	0,0	24,1	22,5	24,5	26,5	2,0
Altkäemaksud ja korrupsioon esinevad / ei esine majanduses	3,92	4,2	2,1	27,1	33,3	31,2	2,1
Äriseadusandlus							
Tollivõimud (toll) ei hõlbusta / hõlbustavad kaupade efektiivset liikumist	4,36	0,0	6,2	12,8	27,6	44,7	8,5
Proteksionism (tollipoliitika) kahjustab / ei kahjusta äri tegemist teie riigis	4,87	0,0	2,2	13,3	15,6	33,3	35,6
Avaliku sektori lepingud (tellimused) ei ole / on piisavalt avatud välismaistele pakkujatele	4,70	0,0	0,0	17,0	14,9	48,9	19,2
Rahvusvahelised tehingud ei ole / on välispartneritega vabalt läbiräägitavad	5,26	0,0	0,0	4,3	10,9	39,1	45,7
Välisinvestorid ei ole / on vabad saama kontrolli kohalike ettevõtete üle	5,30	0,0	0,0	2,2	8,7	45,6	43,5
Juurdepääs kapitaliturgudele (kohalikele ja välismaistele) ei ole / on kerge	4,96	0,0	0,0	12,8	8,5	48,9	29,8
Investeeringute soodustused ei ole / on välisinvestorite jaoks atraktiivsed	5,06	0,0	0,0	8,5	17,0	34,0	40,5
Subsiidiumid nõrgendavad / ei nõrgenda majanduse arengut	4,04	2,1	10,4	18,8	25,0	37,5	6,2

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
Teie riigi konkurentsialane seadusandlus ei ole / on tõhus (efektiivne) kaitsmaks kõlvatu konkurentsi eest	3,94	0,0	10,6	19,2	38,3	29,8	2,1
Toodete ja teenuste alane seadusandlus on / ei ole äritegevust liialt kitsendav	4,55	0,0	2,1	12,8	23,4	51,1	10,6
Hindade riiklik reguleerimine mõjutab / ei mõjuta toote hinnakujundust enamuses tööstusharudes	4,60	0,0	8,5	14,9	8,5	44,7	23,4
Varimajandus (must-turg, aruandluses mittekajastuv tegevus) kahjustab / ei kahjusta majandusarengut	4,08	2,0	10,2	16,3	28,6	34,7	8,2
Reguleerimise intensiivsus piirab / ei piira ettevõtete konkurentsivõimet	4,50	0,0	2,1	18,8	14,6	56,2	8,3
Äritegemise kergus (lihtsus) ei ole / on konkurentsieeliseks riigis	4,79	0,0	0,0	6,4	27,7	46,8	19,1
Uute ettevõtete loomine on seaduse poolt takistatud / toetatud riigis	4,72	0,0	4,3	8,5	25,5	34,0	27,7
Töölased regulatsioonid (tööle võtmine, vallandamine, miinimumpalgad jm) takistavad / ei takista äritegevust	4,38	0,0	6,4	8,5	31,9	46,8	6,4
Töötuse-alane seadusandlus ei soodusta / soodustab aktiivseid töötäringuid	3,83	0,0	8,3	33,3	27,9	29,2	2,1
Immigratsiooniseadused takistavad / ei takista Teie ettevõttel võõrtöötajõu värbamist	3,08	2,0	32,7	36,7	18,4	4,1	6,1
Ühiskondlik raamistik							
Õigusemõistmine ei ole / on ühiskonnas õiglaselt teostatud	4,23	0,0	6,4	10,6	38,3	42,6	2,1
Isiklik julgeolek ja eraomand ei ole / on hästi kaitstud	4,06	2,1	10,4	12,5	29,2	45,8	0,0
Poliitilise ebastabiilsuse risk on väga kõrge / väga madal	4,49	0,0	4,2	19,1	12,8	51,1	12,8
Sotsiaalne kihistumine ei ole / on prioriteediks valitsusele	3,16	6,1	16,3	40,8	28,6	8,2	0,0
Diskrimineerimine (rassiline, sooline, päritoluline jne) kujutab / ei kujuta endast takistust ühiskonnas	5,07	0,0	0,0	2,2	19,6	47,8	30,4
Ahistamine ja vägivald destabiliseerivad / ei destabiliseeri töökohti	4,98	0,0	4,3	2,2	13,0	52,2	28,3

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
ÄRITEGEMISE EFEKTIIVSUS							
Tootlikkus							
Suured korporatsioonid Teie riigis ei ole / on rahvusvaheliste standardite järgi tõhusad	4,36	0,0	4,2	12,8	31,9	44,7	6,4
Teie riigi väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ei ole / on rahvusvaheliste standardite järgi tõhusad	4,13	0,0	8,5	12,8	42,5	29,8	6,4
Tööjõud							
Töösuhted on üldiselt vaenulikud / produktiivsed	4,52	0,0	0,0	6,2	39,6	50,0	4,2
Töötajate motiveeritus on madal / kõrge teie majandusruumis	3,86	0,0	14,3	12,3	46,9	26,5	0,0
Töötajate väljaõpe ei ole / on ettevõtete oluline prioriteet	4,20	0,0	2,2	19,6	41,3	30,4	6,5
Kvalifitseeritud tööjõudu ei ole / on hõlpsasti (kerge) tööturul saada	2,69	10,4	37,5	35,4	8,3	6,3	2,1
Kvalifitseeritud finantsspetsialistid ei ole / on hõlpsasti tööjõuturul saada	3,50	2,1	18,7	27,1	33,3	16,7	2,1
Ajude äravool pidurdab / ei pidurda teie riigi konkurentsivõimet	3,20	2,0	24,5	40,8	20,4	8,2	4,1
Välismaa kvalifitseeritud töötajatele ei ole / on teie riigi ettevõtluskeskkond atraktiivne	3,15	4,1	27,1	29,2	29,2	10,4	0,0
Tippjuhtide rahvusvaheline kogemus on üldiselt madal / märkimisväärne	3,34	2,1	21,3	34,1	25,5	17,0	0,0
Kompetentseid tippjuhte ei ole / on hõlpsasti tööjõuturul saada	3,33	0,0	28,6	26,5	30,6	12,3	2,0
Finantsid							
Krediit ei liigu / liigub kergelt (takistusteta) pankadest ettevõtetesse	4,78	0,0	4,3	4,3	15,2	61,0	15,2
Riskikapital (alustuskapital) ei ole / on kergesti kättesaadav äritegevuse arendamiseks	3,71	2,0	14,3	24,5	32,7	22,4	4,1
Panga- ja finantsteenused ei toeta / toetavad tõhusalt äritegevust riigis	4,79	0,0	0,0	10,7	17,0	55,3	17,0
Panganduse regulatsioon pidurdab / ei pidurda riigi konkurentsivõimet	4,91	0,0	0,0	8,5	12,8	57,4	21,3
Aktiaturud ei varusta / varustavad ettevõtteid adekvaatselt (piisavalt) kapitaliga	3,87	2,1	8,5	23,4	36,2	25,5	4,3

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
Aksionäride õigused ja vastutus ei ole / on piisavalt kaitstud	4,57	0,0	2,1	10,6	25,6	51,1	10,6
Finantsinstitutsioonide läbipaistvust ei ole / on riigis piisavalt ellu viidud	4,37	0,0	6,5	15,3	21,7	47,8	8,7
Kassavood on üldiselt ebapiisavad / küllaldased tagamaks ettevõtete omafinantseerimist	4,00	0,0	6,4	21,3	38,3	34,0	0,0
Ettevõtete võlad takistavad / ei takista ettevõtete konkurentsi riigis	4,10	0,0	6,3	10,4	56,2	20,8	6,3
Juhtimise tavad							
Ettevõtete kohanemisvõime turu muutustega on riigis madal / kõrge	4,15	0,0	2,1	12,8	55,3	27,7	2,1
Eetilisi norme ei ole / on juurutatud ettevõtetes	3,66	0,0	8,5	36,2	36,2	19,1	0,0
Ettevõtte juhtide usaldusväärsus ei ole / on majanduses laialt tunnustatud	4,13	0,0	4,3	14,9	46,8	31,9	2,1
Ettevõtete nõukogud ei kontrolli / kontrollivad efektiivselt ettevõtete juhtkondade tegevust	3,89	0,0	8,5	25,5	38,3	23,4	4,3
Auditeerimise ja raamatupidamise tavad ei ole / on adekvaatselt juurutatud ettevõtetes	4,68	0,0	2,1	2,1	29,8	57,5	8,5
Aksionäride vara ei ole / on efektiivselt majandatud	4,34	0,0	2,1	12,8	40,4	38,3	6,4
Tarbijate rahulolu ei ole / on olulisel kohal riigis	4,49	0,0	2,1	10,6	34,1	42,6	10,6
Juhtide ettevõtlikkus ei ole / on tavapärane majanduses	4,38	0,0	0,0	8,5	46,8	42,6	2,1
Turundus ei ole / on ettevõtete poolt tõhusalt läbi viidud riigis	4,27	0,0	2,1	16,7	33,3	47,9	0,0
Ettevõtte juhtide sotsiaalne vastutus ühiskonna ees on madal / kõrge	3,43	0,0	22,4	28,6	32,7	16,3	0,0
Tervishoiu, ohutuse ja keskkonna probleemidele ei ole / on pööratud piisavalt tähelepanu juhtkonna poolt	3,65	0,0	14,3	30,6	32,7	20,4	2,0
Väärtushinnangud							
Suhtumine globaliseerumisse on üldiselt negatiivne / positiivne teie riigis	4,10	0,0	6,2	12,5	50,0	27,1	4,2
Teie majanduse (ühiskonna) maine välismaal takistab / toetab ettevõtluse arengut	4,47	0,0	2,1	17,0	29,8	34,1	17,0
Rahvuslik kultuur on suletud / avatud välisideedele	4,62	0,0	0,0	10,6	29,8	46,8	12,8
Inimeste paindlikkus ja kohanemisvõime uute väljakutsetega on madal / kõrge	4,65	0,0	0,0	6,2	31,3	54,2	8,3

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
Majandus- ja sotsiaalreformide vajadus ei ole / on üldiselt arusaadav rahvale	4,29	0,0	0,0	10,4	54,2	31,2	4,2
Ühiskondlikud väärtushinnangud ei toeta / toetavad konkurentsivõimet	4,25	0,0	0,0	14,6	50,0	31,2	4,2
Ettevõtte väärtushinnangud ei arvesta / arvestavad piisavalt töötajate väärtushinnangutega	3,94	0,0	2,1	29,2	43,7	22,9	2,1
INFRASTRUKTUUR							
Baasinfrastruktuur							
Linnastumine (urbaniseerumine) kurnab / ei kurna majandusressursse	3,91	0,0	10,9	26,1	28,3	30,4	4,3
Lennutranspordi tase pidurdab / soodustab ettevõtluse arengut riigis	4,56	0,0	2,1	10,4	29,2	45,8	12,5
Kaupade ja teenuste jaotusalane infrastruktuur on üldiselt ebaefektiivne / efektiivne	4,53	0,0	0,0	6,3	42,6	42,6	8,5
Veetransport (sadamad, kanalid jm) ei vasta / vastavad ettevõtete äritegevuse nõuetele	4,98	0,0	0,0	8,5	8,5	59,6	23,4
Infrastruktuuri korrashoid, säilitamine ja areng ei ole / on piisavalt planeeritud ja finantseeritud	3,59	0,0	18,4	26,5	34,7	18,4	2,0
Energeetika infrastruktuur ei ole / on küllaldane ja tõhus majanduses	4,23	0,0	4,2	16,7	39,6	31,2	8,3
Tehnoloogiline infrastruktuur							
Kommunikatsioonitehnoloogia (heli- ja andmetehnoloogia) ei rahulda / rahuldab äritegevuse vajadusi	5,40	0,0	0,0	2,3	4,4	44,4	48,9
Infotehnoloogia spetsialistid ei ole / on hõlpsasti kättesaadaval tööturul	3,98	2,1	8,3	31,3	14,6	35,4	8,3
Tehnoloogia-alane koostöö firmade vahel puudub / on arenenud	3,58	2,1	14,6	33,3	25,0	22,9	2,1
Tehnoloogia areng ja rakendamine ei ole toetatud / on toetatud õiguslike aktidega (resolutsioonidega keskkonna poolt)	3,96	0,0	10,4	16,7	43,7	25,0	4,2
Tehnoloogilise arengu rahastamine ei ole / on üldiselt piisav	3,18	6,1	24,5	30,6	24,5	12,3	2,0
Tehnoloogiaalased eeskirjad takistavad / toetavad ettevõtte äritegevuse arengut	4,13	0,0	8,3	12,5	43,8	29,1	6,3
Infoturbele ei ole / on ettevõtted pühendanud adekvaatset tähelepanu	3,96	0,0	6,2	25,0	39,6	25,0	4,2

	Keskmine hinne	Hinnete jagunemine protsentides					
		1	2	3	4	5	6
Teaduslik infrastruktuur							
Fundamentaaluuringud ei kiirenda / kiirendavad pikaajalist majanduslikku arengut	3,29	2,1	27,1	20,8	39,6	10,4	0,0
Täppis- ja loodusteadustele ei ole / on koolides piisavalt tähelepanu pööratud	3,69	2,0	10,2	28,6	34,7	24,5	0,0
Noorte huvi täppis- ja loodusteaduse vastu ei ole / on tugev	3,53	2,0	16,3	28,6	32,7	20,4	0,0
Intellektuaalne omand ei ole / on piisavalt kaitstud riigis	4,17	0,0	6,3	10,4	50,0	27,0	6,3
Õiguslik keskkond takistab / toetab teaduslikku uurimistööd	4,27	0,0	0,0	16,7	41,7	39,5	2,1
Tervishoid ja keskkond							
Tervishoiu infrastruktuur ei vasta / vastab ühiskonna nõuetele	3,06	4,1	32,6	24,5	30,6	8,2	0,0
Tervishoiu probleemidel (AIDS, alkoholism, narkootikumid jm.) on / ei ole oluline mõju ettevõtetele	3,63	0,0	18,8	25,0	33,3	20,8	2,1
Jätkusuutlik areng ei ole / on tunnistanud prioriteediks riigis	4,37	2,2	4,3	8,7	32,6	43,5	8,7
Saasteprobleemid mõjutavad / ei mõjuta tõsiselt riiki	4,04	0,0	8,2	16,3	40,8	32,7	2,0
Kehtivad keskkonnakaitseadused takistavad / ei takista ettevõtete konkurentsivõimet	4,02	0,0	6,2	16,7	45,8	31,3	0,0
Elukvaliteet riigis on madal / kõrge	3,57	0,0	14,3	30,6	38,8	16,3	0,0
Haridus							
Haridussüsteem ei vasta / vastab konkurentsivõimelise majanduse vajadustele	3,47	2,0	18,4	28,6	32,6	18,4	0,0
Ülikooliharidus ei vasta / vastab konkurentsivõimelise majanduse vajadustele	4,15	0,0	2,1	25,0	31,2	39,6	2,1
Majanduslik kirjaoskus on üldiselt madal / kõrge rahva hulgas	3,83	0,0	2,1	35,4	41,7	18,7	2,1
Rahandusalane (finantsalane) haridus ei vasta / vastab ettevõtete vajadustele	4,26	0,0	0,0	21,3	36,2	38,3	4,2
Keelteoskus ei rahulda / rahuldab ettevõtete vajadusi	4,15	0,0	8,3	12,5	39,6	35,4	4,2
Kvalifitseeritud insenerid ei ole / on saadaval tööturul	3,06	2,1	26,5	44,9	18,4	6,1	2,0
Teadmiste liikumine ettevõtete ja ülikoolide vahel puudub / on kõrgelt arenenud	3,00	6,1	22,5	40,8	26,5	4,1	0,0